

๒๑. ยดา มนุสฺสา นที ทรนฺตา
 ปฏิตฺถํ วิรชฺฌิย
 เหมจาทิตฺเต กเหตุวาน
 อุตฺตรนฺตี มหานที.

๒๒. เอวเมว มยํ สพฺเพ
 ยที มุญฺจามิมิ ชินิ
 อนาคตมฺหิ อทุธานเ^๑
 เหสุสาม สมฺมุขาน อิมิ.

๒๓. ตสฺสํ วจนํ สุตฺวา
 ภิชฺชโย หาสฺเตวา^๒ มานสิ
 อธิญฺจหิ วัต^๓ อุกฺก
 ทสฺปารมิปุริยา.

๒๑. มนุษย์ทั้งหลายเมื่อจะข้ามแม่น้ำ หาก
 พลาดท่าข้ามเฉพาจะหนา ก็ถ่อเอา
 ท่าข้ามข้างใต้ (คือท่าถัดไป) ยอม
 ข้ามแม่น้ำใหญ่ใด ฉนใด.

๒๒. พวกเราทั้งหมด หากสิ้นสมเด็จพระเจ้า
 ชินเจ้าพระองค์นี้แล้ว ในอนาคตอัน
 นานไกล พวกเราก็จักเกิดพร้อมหน้า
 กัน ในศาสนาของพระหนอพระพุทธ-
 เจ้าพระองค์นี้ (และบรรลุมรรคผล)
 ได้ ฉนนัน.

๒๓. เราตถาคต ได้ยินพระคำรัสของ
 พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้นแล้ว
 เราเริงใจยิ่งนัก จึงได้อธิษฐานพรต
 อย่างแรงกล้าเพื่อบำเพ็ญบารมี ๑๐ ทศ
 ไทบริบูรณ์.

^{๑-๑} ฉ. อิมเ ปาสา เปยฺยาเลน กตา.

^๒ ก. หาสฺเตวาน. ^๓ ก. วัตต.

๓๐. นคร ฌณฺหวดี นาม
 สุเทโว นาม ขตุติโย
 อโนมา นาม ชนิกา
 นารทสฺส มเหสีโน.

๓๑. นวสุสฺสสุสานิ
 อการ ฺ อชฺฌ โส วลี
 ชิต วิชิตาภิราโม
 ตโย ปาสาทมุตตมา.

๓๒. ติจตุตาฬีสสุสานิ
 นาริโย สมลฺกตา
 วิชิตเสนา นาม นาริ
 นนฺทุตฺตโร นาม อตฺรโช.

๓๓. นิमितฺเต จตุโร ทิสฺวา
 ปทสา คมเนน นิกฺขมิ
 สตุตทาฬิ ปธานจาริ
 อจริ ปริสุตฺตโม?

๓๐. พระนคร (ของพระผู้มีพระภาคเจ้า
 พระองค์นี้) มีชื่อว่า ฌณฺหวดี กษัตริย์
 พระนามว่า พระเจ้าสุเทวะ เป็น
 พระบิดา พระมารดา ผู้ให้กำเนิด
 พระมเหสีเจ้านารทะ พระนามว่า
 พระนางอโนมา.

๓๑. พระองค์ประทับครองราชมณเฑียรแล้ว
 จนสิ้นกาลเก้าพันปี ทรงมีปราสาท
 งดงามยิ่ง ๓ องค์คือ ชิตปราสาท
 วิชิตปราสาทและอภิรามปราสาท.

๓๒. ทรงมีนารีสี่หมื่นสามพัน แต่งกายสวย
 งาม นารีผู้เป็นพระมเหสีพระนามว่า
 พระนางวิชิตเสนา และมีพระกุมาร
 นามว่า นันทุตฺตระ เป็นพระโอรส.

๓๓. พระผู้เป็นบุรุษสูงสุดทรงเห็นนิमित ๔^๑
 แล้วออกผนวช โดยเสด็จดำเนินด้วย
 พระบาท ทรงบำเพ็ญเพียรตลอด
 สัปดาหหนึ่ง.

^๑ ฉ. อ. โลกนายโก.

^๑ นิमित ๔ คือ ๑ คนแก่ ๒ คนเจ็บ
 ๓ คนตาย ๔ บรรพชิต.

๓๔. พรหมุณา ยาจิต สุนโต
 นารโท โลกนายโก
 วตฺติ จกฺกั มหาวีโร
 ธนญชฺชฺยานมุตฺตเม.

๓๕. ภัทสาโล ชิตมิตฺโต
 อเหสฺสุ อคฺคสาวกา
 วาเสฏฺโฐ นามุปฺภุสฺสาโก
 นารทสฺส มเหสีโน.

๓๖. อุตฺตรา ผคฺคฺนี เจว
 อเหสฺสุ อคฺคสาวิกา
 โโพธิ ตสฺส ภควโต
 มหาโสโณติ วุจฺจติ.

๓๗. อุกฺกรินฺโท วสฺโภ จ
 อเหสฺสุ อคฺคฺปฺภุสฺสกา
 อินฺทวรี^๑ จ คณฺที จ
 อเหสฺสุ อคฺคฺปฺภุสฺสิกา.

๓๔. พระบรมโลกนายก นารทพุทธเจ้า
 วีรบุรุษผู้ยิ่งใหญ่ เป็นผู้ซึ่งพระพรหม
 ทูลอาราธนาแล้ว ทรงประกาศพระ-
 ธรรมจักร ณ ธัญชอุทยานอังกงาม
 ยิง.

๓๕. พระภัทสาโลเถระและพระชิตมิตต-
 เถระเป็นพระอัครสาวก พระเถระ
 ชื่อว่า เสฏฐะ เป็นพระอุปัฏฐากของ
 พระมเหสีนารทพุทธเจ้า.

๓๖. พระอุตตราเถรี และพระผคคฺนีเถรี
 เป็นพระอัครสาวิกา ต้นไม้ที่ประทับ
 ตรัสรู้ของพระผู้มีพระภาคเจ้า พระ-
 องค์นั้น ชาวโลกเรียกว่ามหาโสณะ.

๓๗. อุกกรินทกทนต์และวสภทนต์ เป็น
 อัครอุปัฏฐาก อินทวรีอุบาสิกาและ
 คณทีอุบาสิกา เป็นอัครอุปัฏฐายิกา.

^๑ ฉ. อินทาวรี จ วณฺที จ,

อิ. อินทาวรี จ จณฺที จ.

๓๘. อัญญาสี่ดิรตนานี

อจฺจุคฺคโต มหามุณี
กณฺจนคฺขิยสงฺกาโส^๑
ทสฺสทสฺสี วิโรจติ^๒

๓๙. ตสฺส พุยามปฺปภา กายา^๓

นิทฺธาวติ ทิสฺสทิสฺ
นิรฺนตฺรํ ทิวารตฺตี
โยชนํ ผรเต สทา^๔

๔๐. น เกจิ เตน สมฺเยน

สมฺนตา โยชเน ชนา
อุกฺกาทเป อุชฺชาเลนฺติ
พุทฺธรํสีหิ โอตฺถญา^๕

๓๘. พระมหามุณี ทรงมีพระวรกายสูง ๘๘
ศอก ทรงมีพระรูปโฉมงดงามเหมือน
เครื่องประดับอันมีค่ามาก ที่ทำด้วย
ทองคำ (อันวิจิตรด้วยรัตนะต่าง ๆ)
ทรงแผ่พระรัศมีรุ่งโรจน์ ไปทั่วหมื่น
โลกธาตุ.

๓๙. พระรัศมีของพระผู้มีพระภาคเจ้านารทะ
พระองค์นั้นเปล่งออกจากพระวรกาย
แผ่ไปทั่วทุกทิศ ไกลโยชน์หนึ่งไม
ชาติสาย ทั้งกลางวันและกลางคืน
ในกาลทุกเมื่อ ดุจพระรัศมียาววาหนึ่ง
(ของพระผู้มีพระภาคเจ้าของเราทั้ง
หลาย).

๔๐. สมัยนั้น ในระยะโยชน์หนึ่งโดยรอบ
ชนเหล่าใด ๆ ก็ตาม อันพระพุท
ธรัศมีแผ่ไปถึง ไม่ต้องจุดคบเพลิงและ
ตามประทีป.

^๑ ฉ. กณฺจนคฺขิยสงฺกาโส. ^๒ อ. วิโรจติ.

^๓ ก. พุยามปฺปภากาโย.

^๔ อ. ทิสฺส. ^๕ ก. โอตฺถตา.

๔๑. นวติวสฺสสหัสสานิ

อายุ วิชฺชติ ตาวเท
 ตาวตา คิฏฺฐมาโน โส
 ตาเรสิ ชนตํ พุ.

๔๒. ยถา อุกฺกุฏิกิ กคนิ

วิจิตฺตํ อูปโสภติ
 ตเถว สํสาสนิํ ตสฺส
 อรหนฺเตหิ โสภติ.

๔๓. สํสํวารโสถํ ตรณาย

เสสเก ปฏิปนฺนเก
 ธมฺมเสตุํ ทพฺหิ กตฺวา
 นิพฺพุโต โส นราสโก.

๔๑. ครั่งนั้น มนุษย์ทั้งหลายมีอายุเก่าหมื่น
 ปี พระนารทพุทธเจ้าพระองค์นั้นทรง
 ดำรงอยู่(เป็นเวลานานถึง)เพียงนั้น
 ไต่ทรงยังฝูงชนเป็นอันมากให้ข้ามพ้น
 (ห้วงแห่งคัมภีร์ บรรลุพระนิพพาน)
 แล้ว.

๔๒. ทองฟางามวิจิตรด้วยหมุดขาว ฉั้นใด
 พระศาสดาของพระนารทพุทธเจ้า
 พระองค์นั้น ก็คงงามด้วยพระอรหันต์
 ทั้งหลาย เหมือนฉั้นนั้น.

๔๓. พระนารทพุทธเจ้าผู้ยิ่งใหญ่กว่านรชน
 พระองค์นั้น ทรงสร้างสะพาน คือ
 พระธรรม(มรรค ๘) ไว้อย่างมั่นคง
 เพื่อจะยังชนผู้ปฏิบัติที่เหลือ(คือเสข-
 บุคคลและกัลยาณปุถุชน) ให้ข้ามพ้น
 กระแส (คือทองทะเล) แห่งสังสาร
 (วัฏ) เส็จจูงพระนิพพานแล้ว.

คุณเอกตริตรา คือคงคา

อุทิศกุศลให้ คุณอรรถ คือคงคา

๔๔. โสปี พุทธิ อสมสโม

เตปิ ชีณาสวา อตุลเตชา

สพพิ ตมนตรหิต

นनु รัตตา สพพสงขารา.

๔๕. พระพุทธเจ้า ผู้ทรงหาบุคคลเสมอ

เหมือนมิได้ แม่พระองค์นั้นและทั้ง

พระชีณาสพ ผู้มีเดช (คือ คือล สมาธิ

ปัญญา) หาบุคคลเทียบเท่ามิได้ แม่

เหล่านั้นทั้งหมด ได้อันตรธานไปแล้ว

สังขาร (สิ่งที่ปัจจัยปรุงแต่ง) ทั้งปวง

เป็นของว่างเปล่า (ไม่เที่ยง ตั้งอยู่

มิได้ ไม่เป็นแก่นสาร) มิใช่หรือ.

๔๕. นารโท ชินวสโก

นิพพุโต สุตสสเน ปุเร

ตตถเวสส ภูปวโร

จตุโยชนมุกคโตติ.

๔๕. พระชินนารทพุทธเจ้าผู้มีลำพระศอก

โกอุสก (วัวผู้) ได้เสด็จเข้าสู่

พระนิพพานแล้ว ณ เมืองสุทิสสนบุรี

พระสถูปอันประเสริฐของพระนารท-

พุทธเจ้าพระองค์นั้นสูง ๔ โยชน์

ประดิษฐาน ณ เมืองสุทิสสนบุรีนั้น

เอง ฉะนั้นแล.

นารทพุทธวโส นวโม.

จบ พระนารทพุทธวงศ์ ที่ ๙.

๑ จ. ชินวสโก.

๑๒. ปทุมุตตรพุทธวิส

๑. นารทสัส อปเรน
สมพุทโธ ทวิปุตตโม
ปทุมุตตโร นาม ชีโน
อกุโขโม สาครูปโม.

๒. มณฑกปโป วา^๑ โส อาสิ
ยมหิ พุทโธ อชายถ
อุสสันนกุสลา ชนตา
ตมหิ กปุเป อชายถ.

๓. ปทุมุตตรสัส ภควโต
ปจเม ธมมเทสเน
โกฏิสตสหัสสานิ
ธมมาภิสมโย อหุ.

๑๒. พระปทุมุตตรพุทธวงศ์

๑. ในกาลต่อจากพระนารทพุทธเจ้าได้มี
พระสัมพุทธเจ้าพระนามวาปทุมุตตระ
ทรงเป็นผู้สูงศักดิ์กว่าสัตว์ทวิบาททั้ง -
หลาย ทรงชำนาญวิชาคืออภิลัส ไม่มี
ความหวั่นไหว ทรงมีพระคัมภีรภาพ
(ความลึกซึ้ง) เปรียบดวยมหาสมุทร.

๒. ก็กัปที่พระพุทธองค์ เสด็จอุบัติขึ้นนั้น
เป็นจุลฉัตตกัป ผู้ลงชนผู้ใดสั่งสมกุศล
ไว้ จึงเกิดขึ้นแล้วในกัปนั้น.

๓. ในคราวที่ พระผู้มีพระภาคปทุมุตตร-
พุทธเจ้า ทรงแสดงธรรมครั้งแรก
ธรรมาภิสมัย (การตรัสรู้ธรรม)
ได้มีแล้วแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย
แสนโกฏิ.

^๑ ก. จ, อ. ว.

๔. ตโต ปรีปี วสุสฺสเน
 ตปฺปยฺนเต จ ปาณินเ
 สตฺตตฺตีสสฺสทสฺสานัน^๑
 ทุตฺติยาภิสฺมโย อหุ.

๕. ยมฺหิ กาเล มหาวิโร
 อานนฺทํ อฺปสงฺกมิ
 ปิตฺตฺตํ อฺปกนฺตฺวา
 อาหนิ อมตทฺนฺทฺมิ.

๖. อาหเต อมตเกริมฺหิ
 วสุสฺสเน ชมฺมวฺภูจฺจียา
 ปญฺญาสสฺสทสฺสานัน
 ตตฺติยาภิสฺมโย อหุ.

๔. ต่อจากนั้น เมื่อสมเด็จพระพุทธองค์
 ทรงหลังฝน (คืออมตธรรม) และทรง
 ยังเหล่าสัตว์ให้อิ่มเอิบอยู่ อภิสัมย
 ครังที่ ๒ ได้มีแล้วแก่เทวดาและ
 มนุษย์สามล้านเจ็ดแสน.

๕. เมื่อครั้ง พระมหาวิระเจ้าเสด็จเข้า
 ไปยังสำนักพระบิดา แล้วเสด็จเข้า
 ไปเฝ้าพระเจ้าอานันทะนั้น ได้ทรง
 ลั่นกลองอมตเกรี (คือธรรมกถาอันมี
 อมตธรรมเป็นปริโยสาน) แล้ว.

๖. เมื่อพระพุทธองค์ ทรงลั่นกลองอมต-
 เกรีแล้ว (และ) เมื่อพระพุทธองค์
 ทรงหลังฝน คือธรรม (กถา) อยู่
 อภิสัมยครังที่ ๓ ได้มีแล้วแก่เทวดา
 และมนุษย์หาลาน.

^๑ ก. สตฺตตฺตีสสฺสทสฺสานัน.

๑. โอวาทโก วิณฺญาปโก

ตารโก สัพพปาณิน
 เทสนากุสโล พุทฺโธ
 ตาเรลี ชนตํ พุํ.

๑. พระพุทธเจ้าผู้ฉลาดในเทศนา พระ-
 องค์จึงทรงเป็นโอวาทกะ (คือผู้ทรง
 แสดงอานิสงส์ ของพระไตรสรณคมน์
 และศีล เป็นต้น) ทรงเป็นวิณฺญาปกะ
 (คือผู้ทรงชี้ชัดอริยสัจ ๔) (และ)
 ทรงเป็นตารกะ (คือผู้ทรงยังเหล่า
 สัตว์ให้ขามพน โอฆะ ๔) ของเหล่า
 สัตว์ทั้งปวง ทรงยังฝูงชนเป็นอันมาก
 ให้ขามพน (ห้วงแห่งตัณหาบรรลุประ
 นิพพาน) แล้ว.

๘. สันนิปาตา ตโย อาสุํ

ปทุมุตตรสฺส สตฺถุโน
 โภกิสฺสทสฺสสํ
 ปจฺโม อาสิ สมากโม.

๘. พระปทุมุตตรระผู้ศาสดา ได้มีการ
 ประชุมพระสาวก ๓ ครั้ง ครั้งแรก
 มีพระสาวกแสนโกฏิมาประชุมกัน.

๙. ยทา พุทฺโธ อสมสโม

วลี^๑ เวการปพฺพเต
 นวุติโกภิสฺสทสฺสํ
 พุติโย อาสิ สมากโม.

๙. เมื่อใดพระพุทธเจ้า ผู้ไม่มีบุคคลใด
 เสมอเหมือนประทับอยู่ที่เวการบรรพต
 เมื่อนั้นพระสาวกเก้าหมื่นโกฏิ ได้มา
 ประชุมกันเป็นครั้งที่ ๒.

^๑ อ. วลตี.

^๑ โอฆะ ๔ คือ กาม ภพ ทิฐิ อวิชชา.

๑๐. ปุณ จาริกิ ปกุกนุเต
 ความนิคมรฎจโต
 อสีติโกฏิสหสฺสานิ
 ตติโย อาสิ สมากโม.

๑๑. อหิ เตน สมเขน
 ชฎิลो नाम रञ्जिโก
 सम्पुत्रो ปมุขि สมิ
 สภคฺคํ หุสฺสมทาสหิ?

๑๒. โสปี มํ พุทฺโธ พุยากาลิ
 สัมมชฺเฌ นิสีทिय
 สตสฺหสฺเส อิตฺโต กปุเป
 อยํ พุทฺโธ ภวิสฺสตี.

๑๓.^๑ อหุ กปิลวฺหยา รมา
 นิกฺขมิตฺวา ตถาคโต^๒
 ปธานํ ปทหิตฺวาน
 กตฺวา ทุกฺกรการิกิ.

๑๐. เมื่อพระพุทธองค์เสด็จจาริกต่อไปอีก
 พระสาวกทั้งหลาย (ที่ออกบวช)
 จากบ้านนิคม และแคว้นแปดหมื่นโกฏิ
 ได้มาประชุมกันเป็นครั้งที่ ๓.

๑๑. สมัยนั้น เราตถาคต ชื่อชฎิละเป็นผู้
 ครองแคว้นไคถวายภักตอาหารแก่สงฆ์
 มีพระสัมพุทธเจ้าเป็นประมุข.

๑๒. พระพุทธเจ้าแม่พระองค์นั้นประทับนั่ง
 ในท่ามกลางสงฆ์แล้วได้ทรงพยากรณ์
 เราตถาคตว่า ในแสนกัปแต่บัดนี้ต่อไป
 ท่านชฎิละนี้ จักเป็นพระพุทธเจ้า.

๑๓. พระตถาคตจักออกจากพระนคร มี
 ชื่อวากบิล อันนารัณรมย์ แล้วจักเริ่ม
 ตั้งความเพียรกระทำทุกกรกิริยา.

๑) ก. ...ทาสีหิ.

๒)-๒) ฉ. อิมะ ปาจา น ทิสฺสนตี.

๑๘. โกลิตโต อุปติสโส จ

อคฺคา เหฺสฺสนฺติ สāvกา
อนาสวา วิตรากา
สนฺตจิตฺตา สฺมาหิตา
อานนฺโท นามุปฺภุจฺจาโก
อุปฺภุจฺสิสฺติมํ ชินํ.

๑๘. พระโกลิตเถระและพระอุปติสเถระ
ผู้ไม่มีอาสวะ ปราศจากราคะ มีจิต
สงบ มีใจตั้งมั่นแล้ว จักเป็นพระ-
อัครสาวก พระอุปัฏฐากนามว่า
พระอานนท์ จักเฝ้าอุปัฏฐากพระชินะ
นี้.

๑๙. เขมา อุปฺปลวณฺณา จ

อคฺคา เหฺสฺสนฺติ สāvิกา
อนาสวา วิตรากา
สนฺตจิตฺตา สฺมาหิตา
โพธิ ตสฺส ภควโต
อสฺสฺตฺโตติ ปวฺจฺจติ.

๑๙. พระเขมาเถรี และพระอุบลวรรณา
เถรี ผู้ไม่มีอาสวะ ปราศจากราคะ
มีจิตสงบ มีใจตั้งมั่นแล้ว จักเป็น
พระอัครสาวิกา ต้นไม้เป็นที่ตรัสรู้
ของพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น
ชาวโลกเรียกว่า อัสสตัดะ.

๒๐. จิตฺโต จ หตฺถาพวโก

อคฺคา เหฺสฺสนฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
นฺนทฺมาตา จ อุตฺตรา
อคฺคา เหฺสฺสนฺตฺตฺตฺตฺตฺต
อายุ วสฺสสฺสํ ตสฺส
โกตฺมสฺส ยสฺสฺสิโน?

๒๐. จิตตคหบดีและหัตถาพวกคหบดีจักเป็น
อัครอุปัฏฐาก นันทมารดาอุบาลิกา
และอุตตราอุบาลิกา จักเป็นอัคร-
อุปัฏฐายิกา พระโคตมพุทธเจ้าผู้มี
พระยศพระองค์นั้น จักมีพระชนมายุ
๑๐๐ พรรษา.

๑-๑ ฉ. อิมะ ปาจา เปยยาเลน กตวา.

คุณอำพล-คุณฉายของ พระชินสูตร

อุทิศกุศลเป็นพุทธบูชา

๒๑. อิทํ สุตฺวาน วจัน

อสมสฺส มเหสีโน

อาโมทิตา นรมฺร

พุทฺธพีชงฺกุโร อโย.

๒๑. คนและเทวดา ได้ยินพระดำรัสของ
พระมเหสีเจ้า ผู้ไม่มีบุคคลเสมอ
เหมือนนี้แล้ว ต่างมีใจบังเหิงว่าท่าน
ชฎิลนี้ เป็นทั้งพระพี่และพระหนอ
แห่งพระพุทธเจ้า.

๒๒. อุกฺกุฏจิสฺสทา วตฺตุนฺติ

อปฺโพฆฺเณติ หสฺสนฺติ จ

กตฺยชฺลี นมสฺสนฺติ

ทสฺสทสฺสีเทวตา.

๒๒. เสียงโหรงคร้องรับเป็นไปอยู่ เทวดา
ในหมื่นโลกธาตุ ปรบมือและราเริง
ประนมอัญชลีนมัสการอยู่ (กล่าว
กันว่า).

๒๓. ยทิมสฺส โลกนาถสฺส

วิรัชฺฉิสฺสาม สาสัน

อนาคตฺมฺหิ อทฺธาเน

เทสฺสาม สมฺมุขา อิม

๒๓. พินิจว่า พวกเราจักพลาดพระศาสนา
(คือพระธรรม)ของพระบรมโลกนาถ
พระองค์นี้ไซ้ พวกเราก็จักเกิด
พร้อมหน้ากัน ในศาสนาของพระหนอ
พระพุทธเจ้าพระองค์นี้ ในอนาคตอัน
นานไกล.

๑-๑ จ. อิม ปาจา เปยยาเลน กตา.

๒๔. ยถา มนุสฺสา นที ตรณฺตา
ปฏิบัติคณฺ วิรชฺฌิย
เหฏฺฐาติคฺคเณ กเหตฺวาน
อุคฺคฺตรนฺติ มหานที.

๒๔. มนุษย์ทั้งหลายเมื่อจะข้ามแม่น้ำ หาก
พลาดท่าข้ามเฉพาจะหนา ก็ถือเอาท่า
ข้ามข้างใด (ถือท่าใดไป) ย่อมข้าม
แม่น้ำใหญ่ได้ ฉนฺใด.

๒๕. เอวเมว มยํ สพฺเพ
ยที มุญฺจามิมิ ชินฺ
อนาคตมฺหิ อทฺธาเน^๑
เหสฺสาม สมุขฺวา อิมิ.

๒๕. พวกเราทั้งหมด หากสิ้นพระชินเจ้า
พระองค์นี้แล้ว ในอนาคตอันนานไกล
พวกเราก็จักเกิดพร้อมหน้ากัน ใน
ศาสนาของพระหนอพุทธเจ้าพระองค์
นี้ (และบรรลุมรรคผล) ไฉฉนฺน.

๒๖. ตสฺสาปิ วจฺนํ สุตฺวา
อุคฺคฺตรี วตมธฺิฏฺฐหิ
อกาสิ^๒ อุคฺคทพฺหิ ธิตี
ทสฺปารมิปุริยา.

๒๖. เราตถาคตได้ยินพระคำรัสของพระ-
ผู้มีพระภาคเจ้า แม้พระองค์นั้นแล้ว
ได้อธิษฐานปรตยั้งขึ้น ทั้งได้ทำความ
เพียรหมั่นคงยั้งขึ้นเพื่อบำเพ็ญบารมี
๑๐ ทศไพบริบูรณ.

^๑ ฉ. อิมิ ปาสา เปยฺยาเลน กตา.

^๒ อี. ยกาสี มคฺค.

๒๑. พุยาหตา ติตฺถิยา สพฺเพ
 วิมฺนา ทุมฺมนา ตทา
 น เตสํ เกจิ ปริจฺรณฺติ
 รณฺจโต นิจฺจนฺติ เต.

๒๒. สพฺเพ ตตฺถ สฺมาคนฺตฺวา
 อุปฺกณฺจํ พุทฺธสฺนฺติเก
 ตฺวํ นาโถ มหาวีร
 สรณํ โหหิ จกฺขุมา.

๒๓. อนุกมฺปโก การุณฺิโก
 หิตฺเตสึ สพฺพปาณินํ
 สมฺปตฺเต ติตฺถิเย สพฺเพ
 ปณฺจสีเล ปติฏฺจหิ?

๒๑. ในกาลครั้งนั้น พวกเดียรถีย์พากัน
 เสียใจ กลุ้มใจ ถูกก่อกำจัดมานะและ
 ความเยอหยิ่งหมดสิ้น (เพราะ) ไม่
 มีใครบำรุงบำเรอพวกเขา บางพวก
 ก็พากันขับไล่พวกเขาออกไปเสียจาก
 แวนแควน.

๒๒. เดียรถีย์ทั้งหมดได้มาประชุมกัน ณ ที่
 นั้นแล้ว พากันเข้าไปยังสำนักของ
 พระพุทธเจ้าทูลว่า ข้าแต่พระวีรบุรุษ
 ผู้ยิ่งใหญ่ผู้ทรงมีพระจักขุ ขอพระองค์
 จงเป็นที่พึ่งอาศัย (ของพวกข้าพระองค์)
 ควดยเถิด.

๒๓. พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น ทรง
 มีพระหฤทัย กรุณาปรานี แสวงหา
 ประโยชน์แก่อกุลแก่สรรพสัตว์ ทรง
 ยิ่งเดียรถีย์ทั้งหมดที่มาเฝ้า ให้ตั้งอยู่
 ในศีล ๕.

๑ ฉ. ปติฏฺจปิ.

๓๐. เอวํ นีรากุลํ อาสิ
 สุธมฺมกํ ติตฺถิเยหิ คํ
 วิจิตฺตํ อรหนฺเตหิ
 วสีฏฺเฏเตหิ ตาทิหิ.

๓๐. พระคำสนา ของพระผู้มีพระภาคเจ้า
 นั้น ไม่อากุล วางจากหมู่เดียรฉัตร
 เป็นคำสนางามวิจิตรด้วยพระอรหันต์
 ผู้มีความเชี่ยวชาญ (ในสมาธิและ
 ญาณ) ทรงตาทิคุณ ด้วยประการ
 อย่างนี้.

๓๑. นกรํ หังสวตี นาม
 อานนฺโท นาม ชตฺติโย
 สุชาตา นาม ชนิกา
 ปฐมุตฺตรสฺส สํตฺถโน.

๓๑. พระนกร (ของพระผู้มีพระภาคเจ้า
 ปฐมุตตรระพระองค์นี้) มีชื่อว่าหังสวตี
 กษัตริย์พระนามว่า พระเจ้าอานันทะ
 เป็นพระบิดา พระมารดาผู้ให้กำเนิด
 พระปฐมุตตรระพระบรมคำสกา พระ-
 นามว่า พระนางสุชาตา.

๓๒. นวาสฺสสหัสฺสาณิ^๑
 อการํ อชฺฌ โส วสิ
 นาริ^๒ พาทโน ยสวตี
 ตโย ปาสาทมุตฺตมา.

๓๒. พระองค์ ประทับครองราชมณเฑียร
 แล้วจนสิ้นกาลเก้าพันปี ทรงมีปราสาท
 อังคางมยั้ง ๓ องค์ คือ นารีปราสาท
 พาทนปราสาท และยสวตีปราสาท.

^๑ อ. ปฐมุตตรมเหสีโน.

^๒ ฉ. อ. ทส...

^๓ ฉ. นรวาทโน ยโส วสวตตี.

๓๓. ติจตุตทาพีสสหัสสานิ
 นารีโย สมลงกตา
 วสุทตฺตา^๑ นาม นารี
 อุตฺตโร^๒ นาม อุตฺรโซ.
๓๓. ทรงมีนารี แต่งกายสวยงามสี่หมื่น
 สามพัน นารีผู้เป็นพระมเหสีพระ-
 นามว่า พระนางวสุทตฺตา และ
 มีพระกุมารนามว่า อุตฺตระเป็นพระ
 โอรส.
๓๔. นิमितฺเต จตุโร ทิสฺวา
 ปาสาเทนาภินิกฺขมิ
 สตฺตาทํ ปธานจาร์
 อจรี ปุริสฺสูตฺโต.
๓๔. พระชินะทรงเห็นนิมิต ๔ แล้วเสด็จ
 ออกผนวชด้วยปราสาท^๑ พระพุทธ-
 องค์ ผู้ทรงสูงที่สุดกว่าบุรุษทั้งหลาย
 บำเพ็ญเพียรแล้วตลอดสี่ปาทหนึ่ง.
๓๕. พุทฺทมุณา ยาจิโต สฺนฺโต
 ปทุมุตฺตโร วินายโก
 วตฺติ จกฺกํ มหาวิโร
 มิถิลฺยฺยานมุตฺตเม.
๓๕. พระปฐมุตตรพุทธเจ้าวีรบุรุษผู้ยิ่งใหญ่
 ผู้แนะนำวิเศษ เป็นผู้ซึ่งพระพรหม
 ทูลอาราธนาแล้ว ได้ประกาศพระ-
 ธรรมจักร ณ มิถิลาราชอุทยานอัน
 งดงามยิ่ง.

^๑ ฉ. อี. วสุทตฺตา.

^๒ ฉ. อุตฺตโม.

^๑ คือ ขณะประทับอยู่ในปราสาท พอทรง
 พระดำริว่าจะออกผนวชปราสาทก็ลอยขึ้น
 ไปตั้งอยู่ที่พื้นดินรอบต้นโพธิ์ไว้ท่ามกลาง
 ภายในปราสาท.

๓๖. เทวโล^๑ จ สุชาโต จ
 อเหตุ^๒ อคฺคสาวกา
 สุมโน นามุปฺภุจโก
 ปฐมุตฺตรสฺส มเหสีโน^๒

๓๖. พระเทวโลเถระ และพระสุชาตเถระ
 เป็นพระอัครสาวก พระอุปัฏฐาก
 ของพระปฐมุตตระมเหสีเจ้า นามว่า
 พระสุมนะ.

๓๗. อมิตา อสมา เจว
 อเหตุ^๑ อคฺคสาวิกา
 โโพธิ ตสฺส ภควโต
 สลโลติ ปวฺจจติ.

๓๗. พระอมิตาเถรีและพระอสมาเถรีเป็น
 พระอัครสาวิกา ต้นไม้ที่ประทับตรัสรู้
 ของพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น
 เรียกว่า สลละ (ไม้สน).

๓๘. อมิโต^๓ เจว ทิสฺโส จ
 อเหตุ^๑ อคฺคูปฺภุจกา
 หตฺถา เจว สุจิตฺตา^๔ จ
 อเหตุ^๑ อคฺคูปฺภุจิกา.

๓๘. อมิตกหมตี่และทิสศกหมตี่ เป็นอัคร-
 อุปัฏฐาก หัตถาอุบาสิกาและสุจิตตา-
 อุบาสิกา เป็นอัครอุปัฏฐายิกา.

๓๙. อฏฺฐปณฺณาสรตฺนํ
 อจฺจกฺกโต มหามุณี
 กณฺจนคฺขิมยสงฺกาโส
 ทวตฺตีสวรลกฺขโย.

๓๙. พระมหามุนี ทรงมีพระวรกายสูง ๕๘
 ศอก ทรงมีพระ(มหาปุริส)ลักษณะ
 อันประเสริฐ ๓๒ ประการ ทรงงดงาม
 เหมือนเครื่องประดับ ทำด้วยทองคำ
 อันวิจิตรด้วยรัตนะต่าง ๆ.

^๑ ก. เทวโล. ^๒ ก. สตุฏโน.

^๓ ฉ. อ. วิติณฺโณ. ^๔ ฉ. อ. วิจิตฺตา.

๔๐. กุณฺฐา กวามฺมา ภิตฺตึ จ
 รุกฺขา นคฺลิลฺลจฺจยา^๑
 น ตสฺส้าวรณฺโณ อตฺถิ
 สมนฺตา ทฺวาทสโยชเน.

๔๑. วสฺสสฺตสทฺสฺสานิ
 อายุ วิชฺชติ ทาวเท
 ทาวตา ติฏฺฐมาโน โส
 ตาเรสิ ชนตฺ พฺหุ.

๔๒. สมนฺตาเรตฺวา พฺหุชนิ^๒
 ฉินฺหิตฺวา สพฺพสฺสยํ
 ชลิตฺวา อคฺคิกฺขนฺโธว
 นิพฺพุโต โส สสาวโก.

๔๐. พระรัศมีแห่งพระสรีระ ของพระผู้มี
 พระภาคเจ้า แผ่ไปโดยรอบตลอดที่
 ๑๒ โยชน์ (ตั้งอยู่ทั้งกลางคืนและ
 กลางวัน). กำแพง บานประตู
 ฝาเรือน ต้นไม้ ภูเขา และศิลา
 กล่าวคือ ขุนเขาปิดกั้นพระรัศมีแห่ง
 พระสรีระนั้นหาได้ไม่.

๔๑. มนุษย์ทั้งหลายในครั้งนั้น มีอายุแสนปี
 พระพุทธองค์ทรงดำรงอยู่ (เป็นเวลา
 นานถึง) เพียงนั้น ย่อมทรงยังฝูงชน
 เป็นอันมากให้ขามพน (หวังแห่งตัดหา
 บรรลุพระนิพพาน) แล้ว.

๔๒. พระพุทธองค์ พร้อมด้วยพระสาวก
 ทรงตัดความสงสัยสิ้นทั้งมวล ได้ทรง
 ยังชนเป็นอันมากให้ขามพน (วิงวอน-
 สสาร) ทรงรุ่งเรืองดุจกองไฟ เสก
 เขาสู่พระนิพพานแล้ว.

^๑ ก. นคิลลจฺจโย.

^๒ ก. พหุชนฺ.

๔๓. ปฐมุตตโร ชิโน พุโธ
นันทารามมฺหิ นีพุโต
ตตฺถเวสฺส ญฺปวโร
ทฺวาทสฺสุเพชโยชโนติ.

ปฐมุตตรพุทธวโส ทสโม.

๔๓. พระชินปฐมุตตรพุทธเจ้า เสด็จเข้าสู่
พระนิพพานแล้ว ณ พระนันทาราม
พระสถูปอันประเสริฐของพระพุทธองค์
สูง ๑๒ โยชน์ ประดิษฐานอยู่ ณ
นันทาราม ฉะนี้แล.

จบ พระปฐมุตตรพุทธวงศ์ ที่ ๑๐.

๑๓. สุมะชพุทฐวัต

๑. ปทุมุตตรสัส อปเรณ
    สุเมโธ นาม นายโก
    ทุราสโท อุกกเตโช
    สัพพะโลกุตตโม มุนี?
๒. ปสนนเนตโต สุมุโข
    พุรหา อชฺช ปตาปวา
    หิเตสี สัพพสตุตตานัน
    พหุ โมเจสี พนุธนา.

๑๓. พระสุเมชพุทฐวงศ์

๑. ในกาลต่อจากพระพุทธเจ้าปทุมุตตรระ
    ได้มีพระพุทธเจ้าพระนามว่า สุมะชะ
    พระองค์ทรงเป็นพระบรมนายก ยาก
    ที่บุคคลจะเทียมถึงได้ มีพระเดชกล้า
    เป็นพระมุนีผู้สูงสุดในโลกทั้งปวง.
๒. พระองค์ทรงมีพระเนตรแจ่มใส มี
    พระพักตร์งาม (ดุจดวงจันทร์เต็มดวง
    ในฤดูร้อน) ทรงมีพระวรกายสูงใหญ่
    มีพระกายตรง (ดุจพรหม) ทรงมี
    พระวรกายเปล่งปลั่ง ทรงแสวงหา
    ประโยชน์เกื้อกูลแก่สรรพสัตว์ ทรง
    เปลื้องสัตว์เป็นอันมากให้พ้นแล้วจาก
    กิเลสเครื่องผูกสัตว์ไว้ (คือสังโยชน์
    ๑๐^๑).

^๑ ก. ชินโน.

^๑ สังโยชน์ ๑๐

๑. สักกายทิฏฐิ	๒. วิจิกิจฉา
๓. สีลัพพตปรามาส	๔. กามราคะ
๕. ปฏิฆะ	๖. รูปราคะ
๗. อรูปราคะ	๘. มานะ
๙. อุทธัจจะ	๑๐. อวิชชา.

๓. ฤทธา พุทธิโธ ปาปญิตฺวา
 เภวลํ โภธิมุตฺตมํ
 สุตฺตสนมฺหิ นกฺเร
 ฐมฺมจกฺกํ ปวตฺตยิ.

๔. ตสฺสาปิ อภิสมฺยา ตีณิ
 อเหตุํ ฐมฺมเทสเน
 โภกฺกิสฺสทสฺสํ
 ปจฺมาภิสมฺโย อหุ.

๕. ปุณาปรํ กุมฺภกณฺฑํ
 ยกฺขํ โส ฑมฺยิ ชิโน
 นวฺตฺติโภกฺกิสฺสทสฺสํ
 ทุคฺคิยาภิสมฺโย อหุ.

๖. ปุณาปรํ อมิตฺยโส
 จตฺตจฺจํ ปกาสะยิ
 อสฺสิตฺติโภกฺกิสฺสทสฺสํ
 ตคฺคิยาภิสมฺโย อหุ.

๓. เมื่อครั้งพระพุทธรองค์ทรงบรรลุนิพพาน
 โภธิญาณ อันเป็นธรรมสูงสุดอย่างยิ่ง
 แล้ว พระองค์ได้ทรงประกาศพระ
 ธรรมจักร ณ เมือง สุตัสสนนคร.

๔. อภิสัมย์ (ในศาสนา) ของพระสุเมธ
 พุทธเจ้าแม่พระองค์นั้นได้มีมา ๓ ครั้ง
 ในคราวที่พระองค์ ทรงแสดงธรรม
 (พระธรรมจักร) ปฐมอภิสัมย์ได้มี
 แล้วแก่เทวดาและมนุษย์แสนโกฏิ.

๕. ต่อมาอีกครั้งหนึ่ง (เมื่อ) พระชินะ
 พระองค์นั้น ทรงทรมานยักษ์ชื่อกุมภ-
 กัณฺฑ อภิสัมย์ครั้งที่ ๒ ได้มีแล้วแก่
 เทวดาและมนุษย์เก้าหมื่นโกฏิ.

๖. ต่อมาอีกครั้งหนึ่ง พระชินะผู้มีพระยศ
 (บริวาร) นับมิได้ (พระองค์นั้น)
 ทรงประกาศอริยสัจ ๔ อภิสัมย์ครั้งที่ ๓
 ได้มีแล้วแก่เทวดาและมนุษย์แปดหมื่น
 โกฏิ.

๑ ก. ยกขณฺจ.

๑. สนฺนิปาตา ตโย อาสุ^๑
 สุเมธสุส มเหสีโน
 ชีณาสวานํ วิมลानํ
 สนฺตจิตฺตาน ตาทินํ.
๒. พระสุเมธมเหสีเจ้า ได้มีการประชุม
 พระสาวก ล้วนเป็นพระชีณาสพ
 ปราศจากมลทิน มีจิตสงบ ทรงตาที่คุณ
 (รวม) ๓ ครั้ง.
๓. สุทฺถสุสนํ นาม นกร^๑
 อุปคณฺฉิ ชีโน ยทา
 ตทา ชีณาสวา ภิกฺขุ
 สมิสุ สตโกฏฺฐิโย.
๔. เมื่อครั้งพระชินะ เสด็จเข้าไปยัง
 เมืองสุทฺถสุสนนครนั้น ภิกษุชีณาสพ
 รอยโกฏฐิ มาประชุมกันแล้ว.
๕. ปุณาปรํ เทวภูฏ
 ภิกฺขุณํ กฉินฺตฺถเต
 ตทา นวฺตฺติโกฏฺฐินํ
 ทฺตฺติโย อาสิ สมากโม.
๖. ต่อมาอีกครั้งหนึ่ง เมื่อภิกษุทั้งหลาย
 กรานกฐิน ที่ภูเขาเทวภูฏ ครั้งนั้น
 พระชีณาสพเภาสิปโกฏฐิ ไตมาประชุม
 กันเป็นครั้งที่ ๒.
๗. ปุณาปรํ ทสฺพล
 ยทา จรฺติ จาริกํ
 ตทา. อสิตฺติโกฏฺฐินํ
 ตตฺติโย อาสิ สมากโม.
๘. ครั้นต่อมา เมื่อครั้งพระทศพลเสด็จ
 เทียวจาริกไปนั้น พระชีณาสพแปดสิบ
 โกฏฐิ ไตมาประชุมกันแล้ว เป็นครั้ง
 ที่ ๓.

^๑ ก. สุทฺถสุสนมฺหิ นคเร, อ. สุทฺถสุสน
 นกรํ วรํ.

๑๑. อหิ เตน สมเยน

อุตุคโร นาม มาณโว
อสีติโกฏิโย มยหิ
ขเร สนนิจิต ธิ.

๑๒. เกวลี สัพพิ ทตฺวาน

สสัมเม โลกนายเก^๑
สรณิ ตสฺสุปกณฺณี
ปพฺพชญจาภิโรจยิ^๒

๑๓. โสปี มํ พุทฺโธ^๓ พุยาภาสิ

กโรนฺโต อนุโมทนํ
ตีสกปฺปสฺสสมฺหิ
อยิ พุทฺโธ ภวิสฺสตี.

๑๑. สมัยนั้นเราตถาคตเป็นมาณพชื่ออุตตระ

เราตถาคตมีทรัพย์นับได้ ๘๐ โกฏิ
เก็บรักษาทรัพย์ไว้ในเรือน.

๑๒. เราตถาคต ได้ถวายทรัพย์สิ่งทั้งหมด

แด่พระบรมโลกนายก พร้อมถวาย
พระสงฆ์แล้ว ได้เข้าถึงพระพุทธองค์
เป็นสรณะ และขอบใจยิ่งนัก ซึ่งการ
บรรพชา (คือออกบวชแล้ว).

๑๓. พระพุทธเจ้าแม่พระองค์นั้น เมื่อทรง

กระทำอนุโมทนา ได้พยากรณ์เรา
ตถาคตว่า ในสามหมื่นปี อุตตระมาณพ
นี้ จักเป็นพระพุทธเจ้า.

^๑ อี...โลกนายก.

^๒ ก. ปพฺพชฺช อภิโรจยิ.

^๓ ก. ตทา.

๑๔. ๑ อหุ กบิลวุทยา รมมา

นิกขมิตฺวา ตถาคโต^๑

ปธานํ ปทหิตฺวาน

^๒กตฺวา ทุกฺกรการิกํ.

๑๔. พระตถาคตจักออกจากพระนครมีชื่อว่า
กบิล อันนารัณรมย์ แล้วจักเริ่มตั้ง
ความเพียร กระทำทุกรกิริยา.

๑๕. อชปาลรุกขมูลสมิ

นีสีทิตฺวา ตถาคโต

ตตฺถ ปายาสํ ปคฺคยฺห

เนรณฺชรมุเปหิตฺติ.

๑๕. พระตถาคตจักประทับนั่งแล้ว ณ กวาง
ต้นอชปาลนิโครธ ทรงรับข้าวปายาส
ณ ที่นั้น แล้วจักเสด็จมายังแม่น้ำ
เนรณฺชรา.

๑๖. เนรณฺชราย ตีรมหิ

ปายาสํ อท โส ชิโน

ปฎิยตฺตวรมคฺเคน

โพธิมุลมุเปหิตฺติ.

๑๖. พระชินะพระองค์นั้น จักเสวยข้าว
ปายาส ที่ริมฝั่งแม่น้ำเนรณฺชรา แล้ว
เสด็จมาที่กวางไม้ที่ตรัสรู้ตามมรรคาที่
เขาตกแดงไวแล้วอย่างดีเยี่ยม.

๑๗. ตโต ปทกฺขิณํ กตฺวา

โพธิมณฺฑํ อนุตฺตโร

อสุสฺสตุรฺกขมูลมฺหิ

พฺชฺฉิสฺสตี มหายโส^๒.

๑๗. ต่อจากนั้น พระตถาคตผู้หาที่เปรียบ
มิได้ผู้มีพระยศยิ่งใหญ่ จักทรงกระทำ
ประทักษิณพระแท่นที่ตรัสรู้ แล้วจัก
ตรัสรู้ที่กวางแห่งตนอัสสัดตพฤกษ์

^{๑-๑} ฉ. อิมะ ปาจา น ทิสฺสนฺติ.

^{๒-๒} ฉ. อิมะ ปาจา เปยฺยาเลน กตา.

๑๘. อิมัสส ชนิกา มาตา
 มายา นาม ภวิสฺสตี
 ปิตา สุทฺโธทโน นาม
 อัยฺ เหสฺสตี โคตโม.

๑๘. พระมารดา ผู้ให้กำเนิดพระตถาคตนี้
 จักมีพระนามว่า พระนางมายา
 พระบิดาจักมีพระนามว่า พระเจ้า
 สุทฺโธทนะ พระตถาคตนี้ จักมีพระ-
 นามว่า พระโคตมพุทธเจ้า.

๑๙. โกลิตโต อุปติสฺโส จ
 อคฺคา เหสฺสนฺติ สāvกา
 อนาสวา วีตราคา
 สนฺตจิตฺตา สมหิตา
 อานนฺโท นามุปฺภูจฺจาโก
 อุปฺภูจิสฺสตีมฺ ชินฺ.

๑๙. พระโกลิตเถระและพระอุปติสสเถระ
 ผู้ไม่มีอาสวะ ปราศจากราคะ มีจิตสงบ
 มีใจตั้งมั่นแล้ว จักเป็นพระอัครสาวก
 พระอุปฺภูจฺจกนามว่า พระอานนท์ จัก
 เฝ้าอุปฺภูจฺจกพระชินะนี้.

๒๐. เขมา อุปฺพลวณฺณา จ
 อคฺคา เหสฺสนฺติ สāvิกา
 อนาสวา วีตราคา
 สนฺตจิตฺตา สมหิตา
 โภธิ ตสฺส ภควโต
 อสฺสตฺโถติ ปวฺจุจฺตี.

๒๐. พระเขมาเถรีและพระอุปพลวรรณา-
 เถรี ผู้ไม่มีอาสวะ ปราศจากราคะ
 มีจิตสงบ มีใจตั้งมั่นแล้ว จักเป็น
 พระอัครสาวิกา ต้นไม้เป็นที่ตรัสรู้
 ของพระผู้มีพระภาคเจ้านั้น ชาวโลก
 เรียกว่า อัสสตัดะ.

๑-๑ ฉ. อิมะ ปาชา เปยฺยาเลน กตา.

๒๑. จิตโต จ หัตถาฬวโก

อกุคา เสดสนฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต

นฺนทมาตา จ อุตฺตรา

อกุคา เสดสนฺตฺตฺตฺตฺตฺต

อายุ วสฺสสฺส ตสฺส

โกตมสฺส ยสฺสสิโน.

๒๒. อิทํ สุตฺวาน วจัน

อสฺมสฺส มเหสิโน

อาโมทิตา นรมฺรู

พฺพุทฺธิชงฺกุโร อัย.

๒๓. อุกฺกุฏฺฐิสฺสทฺทา วตฺตฺตฺต

อปฺโพเฏนฺตฺติ หสฺนฺตฺติ จ

กตฺตฺตฺตฺตฺต นมฺสฺสฺส

ทสฺสทสฺสสิทฺเวตฺตา.

๒๑. จิตตคหบดีและหัตถาฬวคหบดีจักเป็น

พระอัครอุปัฏฐาก นันทมารดา-

อุบาสิกาและอุตตราอุบาสิกา จักเป็น

อัครอุปัฏฐายิกา พระโคตมพุทธเจ้า

ผู้มีพระยศพระองค์นั้น จักมีพระ-

ชนอายุ ๑๐๐ พรรษา.

๒๒. คนและเทวดา ไดยินพระคำรัสของ

พระมเหสีเจ้าผู้ไม่มีใครเสมอเหมือน

นี้แล้ว ต่างมีใจบังเหิงว่า อุตฺตร-

มาณพนี้ เป็นทั้งพระพี่และพระหนอ

ของพระพุทธเจ้า.

๒๓. เสียงโหร้องต้อนรับเป็นไปอยู่เทวดา

ในหมื่นโลกธาตุ ประभมือและราเริง

ประนมอัญชลินมัสการอยู่ (กล่าวกัน

ว่า).

๑-๑ ฉ. อีเม ปาจา เปยฺยาเลน กตา.

๒๔. ยทิมสุส โลกนาถสุส
 วิรชฺฌิสฺสาม สาสัน
 อนาคตมฺหิ อทฺธานเ
 เหฺสฺสาม สมนฺมุขา อิมํ.

๒๔. พี่ว่า พวกเราจักพลาดพระศาสนา
 (คือพระธรรม)ของพระบรมโลกนาถ
 พระองค์นี้ไซ้ พวกเราก็จักเกิด
 พรอมหน้ากัน ในศาสนาของพระหนอ
 พระพุทธเจ้าพระองค์นี้ ในอนาคตอัน
 นานไกล.

๒๕. ยถา มนุสฺสา นที
 ทรนฺตา ปฏิตฺตํ วิรชฺฌิย
 เหมฺจฺจา ติตฺเต คเหตุวาน
 อุตฺตรนฺติ มหานที.

๒๕. มนุษย์ทั้งหลาย เมื่อจะข้ามแม่น้ำ
 หากพลาดท่าข้ามเฉพาหน้าก็ถ่อเอา
 ท่าข้ามข้างใต้ (คือท่าถัดไป) ย่อม
 ข้ามแม่น้ำใหญ่ได้ ฉะนั้น

๒๖. เอวเมว มยํ สพฺเพ
 ยที มุญฺจามิมํ ชินํ
 อนาคตมฺหิ อทฺธานเ
 เหฺสฺสาม สมนฺมุขา อิมํ.

๒๖. พวกเราทั้งหมด หากสิ้นพระชินเจ้า
 พระองค์แล้ว ในอนาคตอันนานไกล
 พวกเราก็จักเกิดพรอมหน้ากัน ใน
 ศาสนาของพระหนอพระพุทธเจ้าพระ
 องค์นี้ (และบรรลุมรรคผล) ได้
 ฉะนั้น.

๑-๑ ฉ. อิมเ ปาสา เปยฺยาเลน กตา.

คุณกอบกุล กุลวิวัฒน์

อุทิศกุศลให้ คุณพ่อ-คุณแม่ และผู้มีอุปการคุณ

๒๑. ตสุตฺวาปี วจัน สุตฺวา

ภิกฺขุโย จิตฺตํ ปสาทโย

อุตฺตริ วตมธฺิฏฺจาสี

ทสฺปารมฺปิรียา.

๒๑. เราตถาคคไตยีนพระค้ำรัสของพระ-
ชินเจ้าแม่พระองค์นั้นแล้ว ไต่บังเกิด
จิตเลื่อมใสยิ่งนัก จึงได้อธิษฐานพรต
ให้ยิ่งขึ้นเพื่อบำเพ็ญบารมี ๑๐ ทศให้
บริบูรณ์.

๒๒. สุตฺตนฺตํ วินยญฺจาปี

นวงฺกํ สตฺถุสฺสาสนํ

สพฺพํ ปริยาปฺนิตฺวาน

โสภยํ ชินสฺสาสนํ.

๒๒. เราตถาคค ไต่เล่าเรียนสูตรตันตปิฎก
รวมทั้งพระวินัยปิฎกอันเป็นพระนวังค-
สัตถุศาสน์ทั้งหมด ประดับพระศาสนา
ของพระชินเจ้าให้งดงามแล้ว.

๒๓. ตตฺถปฺปมตฺโต วิหรนฺโต

นฺิสชฺชฎฺจานจฺกเม

อภิณฺญาปารมฺมี คนฺตฺวา^๑

พฺรหฺมโลกมคณฺหนํ.

๒๓. เราตถาคคเป็นผู้ไม่ประมาทในพระ-
นวังคสัตถุศาสน์นั้น ทั้งในเวลาหนึ่ง
ขึ้น และเดินจงกรม จึงถึงความเป็น
ผู้สูงสุดในอภิญา ไต่ไปสู่พรหมโลก
แล้ว

๓๐. สุตฺสฺสนํ นาม นกรํ

สุทฺตฺโต นาม ขตฺติโย

สุทฺตฺตา นาม ชนิกา

สุเมธสฺส มเหสิโน.

๓๐. พระนกร (ของพระผู้มีพระภาคเจ้า
สุเมธะนี้) มีชื่อว่า สุตัสสนะ กษัตริย์
พระนามว่า พระเจ้าสุทัตตะ เป็น
พระบิดา พระมารดาผู้ให้กำเนิด

^๑ ก. สี. อี. ปตฺวา.

พระมเหสีเจ้าสุเมธะ พระนามว่า
พระนางสุทัตตา.

๓๑. นววิสุตสหัสธานี

อकार์ อชฌ โส วลี
สุจนุโท กญฺจโน ลีริวทฺโฒ
ตโย ปาสาทมุตตมา.

๓๑. พระองค์ประทับครองราชสมบัติแล้ว
จนสิ้นกาลเกาฬันปี ทรงมีปราสาทอัน
งดงามยิ่ง ๓ องค์ คือ สุจันตปราสาท
กัญจนปราสาท และลีริวัฑฒปราสาท.

๓๒. ทีโสฬสสหัสธานี

นารีโย สมลงุกตา
สุมนา นาม สวา นารี
ปุนพโพ^๑ นาม อตุโรไซ.

๓๒. ทรงมีนารีหมื่นหกพันสามร้อยแต่งกาย
สวยงาม นารีผู้เป็นพระมเหสี
พระองค์นั้นพระนามว่าพระนางสุมนา
และมีพระกุมารนามว่า ปุนัพพะ เป็น
พระโอรส.

๓๓. นิमितฺเต จตุโร ทิสฺวา

หตุถิยาเนน นิกฺขมิ
อนฺนํ^๒ อฏฺฐมาลี^๒
ปธานํ ปทหิ ชิโน.

๓๓. พระชินะทรงเห็นนิมิต ๔ แล้วเสด็จ
ออกผนวชด้วยราชยานช้าง ทรงตั้ง
ความเพียร ๘ เดือนเต็ม.

^๑ ฉ. ปุนพพสุ นาม, อ. สมิตฺโต นาม.

^๒ ฉ. อฏฐมาลี.

คุณกอบกุล กุลวิวัฒน์

อุทิศกุศลให้ คุณพ่อ-คุณแม่ และผู้มีอุปการคุณ

๓๔. พรหมุณา ยาจิโต สุนโต
 สุมะโธ โลกนายโก
 วุตติ จกุกั มหาวิโร
 สุตสสนุขยานมุตตเม.

๓๕. สรโณ จ สัพพกาโม จ
 อเหตุ อคคสาวกา
 สาคโร นามุปฏจาโก
 สุมะธสส มเหสิโน.

๓๖. รามา เจว สุรามา จ
 อเหตุ อคคสาวิกา
 โโพธิ ตสส ภควโต
 มหานิปโต^๑ วุจจติ.

๓๔. พระบรมโลกนายกสุเมธพุทธเจ้า
 วัชรบุรุษผู้ยิ่งใหญ่เป็นผู้ซึ่งพระพรหมทูล
 อาราธนาแล้ว ทรงประกาศพระ-
 ธรรมจักร ณ พระสุทิสสนราชอุทยาน
 อังคางามยิ่ง.

๓๕. พระสรณเถระและพระสัพพกามเถระ
 เป็นพระอัครสาวก พระเถระชื่อว่า
 พระสาคระ เป็นพระอุปัฏฐากของ
 พระมเหสีเจ้าสุเมธะ.

๓๖. พระรามานเถรี และพระสุรามานเถรี
 เป็นพระอัครสาวิกา คนไม้ที่ประทับ
 ตรีสรูของ พระผู้มีพระภาคเจ้าพระ-
 องค์นั้น ชาวโลกเรียกว่า มหานิปะ
 (ไม้ประดู่ใหญ่).

^๑ ก. นิมพรุกุโขติ, อ. มหานิมุโพติ.

๓๗. อรุเวลา เจว ยสวา จ^๑
 อเหตุ อคฺคฺกุฏฏกา
 ยสา^๒ นาม สิริวา จ
 อเหตุ อคฺคฺกุฏฏกา.

๓๗. อรุเวลกทพที และยสวททพที เป็น
 อัครอุปัฏฐาก ยสาอุบาสิกา และ
 สิริวาอุบาสิกา เป็นอัครอุปัฏฐายิกา.

๓๘. อฏฺฐาสีติริตนา
 อจฺจุคฺคโต มหามุณี
 โสภาเสติ ทิสสา สพฺพา
 จนฺโท ตารคณฺเณ ยถา.

๓๘. พระมหามุนีทรงมีพระวรกายสูง ๘๘
 ศอก ทรงยังทิศทั้งปวงให้สว่างไสว
 เหมือนพระจันทร์สว่างไสวในหมอก
 ฉะนั้น.

๓๙. จกฺกวตฺติมณฺี นาม
 ยถา ทปฺติ โยชนํ
 ตณฺเณว ตสฺส รตนํ
 สมนฺตา ผรฺติ โยชนํ.

๓๙. ธรรมดา ดวงแก้วมณี ของพระเจ้า
 จักรพรรดิ ย่อมส่องสว่างตลอดโยชน์
 หนึ่ง ฉะนั้น รัตนะคือพระรัศมีแห่ง
 พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น ก็แผ่
 ไปตลอดโยชน์หนึ่งโดยรอบ เหมือน
 ฉะนั้น.

^๑ อ. อรุเวโไพ จ ยสโว จ,
 ฉ. อรุเวลา ยสวา จ.
^๒ ฉ. อ. ยโสธรา สิริมา จ.

๔๐. นวติวสุตสหัสسانی

อายุ วิชชติ ทาวเท

ทาวตา ติฏฐมาโน โส

ตาเรลี ชนคัม พหุ.

๔๐. มนุษย์ทั้งหลายในครั้งนั้น มีอายุเก่า
หมื่นปี พระพุทธองค์ดำรงอยู่(เป็น
เวลานานถึง)เพียงนั้น ทรงยังฝูงชน
เป็นอันมากให้ขามพน(หวังแห่งคัลหา
บรรลุนิพพาน)แล้ว.

๔๑. เตวิชชชฌพิณฺณเณหิ

พลปฺปตฺเตหิ ตาทิหิ

สฺมากุลมิตฺ อาสิ.

อรหนฺเตหิ สาธุหิ?

๔๑. พระศาสดานี้ ได้บังคับไปด้วยพระ-
อรหันต์ทั้งหลายผู้ได้วิชา ๓ และ
อภิฌญา ๖ ถึงแล้วซึ่งผละ (ฤทธิ์)
ทรงตาทีคุณ.

๔๒. เตปิ สพฺเพ อมิตฺยสา

วิปฺปมุตฺตา นิรูปฺธิ

ฉาณาโลกํ ทสฺสยิตฺวา

นิพฺพุตา เต มหายสา.

๔๒. พระอรหันต์ทั้งหมดแม่เหล่านั้นล้วนแต่
เป็นผู้มีพระยศนับมิได้ หลุดพ้นแล้ว
ไม่มีอุปธิ^๑ ท่านผู้มียศใหญ่เหล่านั้น
ได้ประทานแสงสว่าง คือญาณ เข้าสู่
พระนิพพานแล้ว.

^๑ ก. สาสน.

^๒ ก็เลสอันเป็นเหตุทำให้เกิดอีก.

๔๓. สุเมโธ ชินวโร พุโธ
 เมธารามมฺหิ นิพฺพุโต
 ธาตุ วิตุถาริกํ อาสิ
 เตสุ เตสุ ปเทสโตติ.

สุเมธพุทธวโส เอกาทสโม.

๔๓. พระชินวรสุเมธพุทธเจ้า เสด็จเข้าสู่
 พระนิพพานแล้ว ณ พระเมธาราม
 พระบรมสารีริกธาตุ ไต่แผ่ออกจาก
 ประเทศไปในประเทศนั้น ๆ ฉะนั้นแล.

จบ พระสุเมธพุทธวงศ์ ที่ ๑๑.

คุณสมานจิต ธรรมวิทย์

อุทิศกุศล เป็นพุทธบูชา

๑๔. สุชาติพุทธวัต

๑. คตฺถเว มณฺทกปฺปมฺหิ
สุชาโต นาม นายโก
สีหนุสภกฺขนุโธ^๑
อปปเมยฺโย ทุราสโท.

๒. จนุโทว วิมโล สุทฺโธ
สตรฺสึว ปตาปวา^๒
เอว โสภติ สมฺพุทฺโธ
ชลนฺโต ลิริยา สทา^๓

๓. ปาปฺญิตฺวาน สมฺพุทฺโธ
เกวลํ โพิธมฺคฺตมํ
สุมฺงฺกลมฺหิ นคเร
ธมฺมจกฺกํ ปวตฺตยิ.

๑๕. พระสุชาติพุทธวงศ์

๑. ในมัตถกัปปันนแล ได้มีพระบรมนายก
พระนามว่า สุชาติพุทธเจ้า ทรงมี
พระหนุ(คาง) ดุจคางราชสีห์ ทรงมี
ลำพระศองาม ดุจลำคอโคอุศม์ ทรงมี
พระคุดหาประมาณมิได้ ยากที่บุคคล
จะเทียบถึงได้.

๒. พระสัมพุทธเจ้า ทรงงามเปล่งปลั่ง
ด้วยพระสิริในกาลทุกเมื่อ เหมือน
ดวงจันทร์ หมดจด ปราศจากมลทิน
เหมือนดวงอาทิตย์ทรงกลด ฉะนั้น.

๓. พระสัมพุทธเจ้า ทรงบรรลุพระโพธิ-
ญาณอันอุดมสิ้นเชิง ทรงประกาศ
พระธรรมจักร ในเมืองสุมังคลนคร.

^๑ ก. สีหนุ อสภกฺขนุโธ.

^๒ อี. ตาปวา.

^๓ อี. ปภา.

๔. เทเสนเต^๑ ปวร^๑ ฌม^๑
 สุชาเต โลกนายเก
 อสีติโกฏี อภิสมีสุ
 ปจเม ฌมมเทสเน.
๕. ยทา สุชาโต อมิตยโส
 เทเว วสุสมุปาคมิ
 สตตตตตีสตตสทสสาน^๑
 ทุตติยาภิสมโย อหุ.
๖. ยทา สุชาโต อสม^๒สโม
 อุปคณฺธิ ปิตุสนฺติก^๑
 สฏฺจิสตตสทสสาน^๑
 ตตติยาภิสมโย อหุ.
๗. สนนีปาตา ตโย อาสุ^๑
 สุชาตสุส มเหสีโน
 ชีณาสวาน^๑ วิมลาน^๑
 สนฺตจิตฺตาน ตาทิน^๑.
๔. ในคราวที่ พระองค์ทรงแสดงธรรม
 ครั้งแรก เมื่อพระบรมโลกนายก
 สุชาตพุทธเจ้า ทรงแสดงธรรมอัน
 ประเสริฐอยู่ เทวดาและมนุษย์แปด-
 สิบโกฏิได้ตรัสรู้ธรรมแล้ว.
๕. ในกาลที่พระสุชาตพุทธเจ้าผู้มีพระยศ
 อันนํมีได้ เสด็จจำพรรษาในเทว-
 โลกนั้น อภิสมายครั้งที่ ๒ ได้มีแล้วแก่
 เทวดาและมนุษย์สามล้านเจ็ดแสน.
๖. ในกาลที่พระสุชาตพุทธเจ้าผู้หาบุคคล
 เสมอมิได้ เสด็จไปยังราชสำนักของ
 พระบิดานั้น อภิสมายครั้งที่ ๓ ได้มี
 แล้วแก่เทวดาและมนุษย์หกล้าน.
๗. พระมเหสีเจ้าสุชาตะได้มีการประชุม
 พระสาวกล้วนพระขีณาสพ ปราศจาก
 มลทิน มีจิตสงบ ทรงตาทิคุณ (รวม)
 ๓ ครั้ง.

^๑ ก. เทเสนโต... สุชาโต โลกนายโก.

^๒ ก. อสโม.

๘. อภิญญาพลบุตฺตทาน^๑
 อบุตฺตทาน^๑ ภวามเว
 สกุจิสตสหัสสานิ^๑
 ปจมี สนนิปทีสุ เต.
๙. ปุณาปร^๑ สนนิปาเต
 ตีทิวโรหณ^๑ ชินะ
 ปณฺณาสตสหัสสานิ
 ทุติโย อาสี สมากโม.
๑๐. อุปสงฺกมฺนโต นราสภ^๒
 สุตฺสโน^๓ อคฺคสาวโก
 จตุหิ สตสหัสเสหิ
 สมฺพุทฺธ^๑ อุปสงฺกมิ.
๑๑. อหิ เตน สมเยน
 จตุทีปมฺหิ อีสฺสโร
 อนฺตลิกฺขจโร อาสี
 จกฺกวตฺตี มหพฺพโล.
๘. ภิกษุหกกลานล้วนแต่ถึงแล้วซึ่งอภิญญา-
 พละ ไม่เข้าถึงภพ และอกพ
 ทานเหล่านั้น ได้มาประชุมพร้อมกัน
 แล้ว เป็นครั้งที่ ๑.
๙. ในสันนิบาตครั้งต่อมาเมื่อพระชินเจ้า
 เสด็จลงจากสวรรค์ชั้นไตรทิพย์ (ชั้น
 ดาวดึงส์) พระชีณาสพหาลาน ได้มา
 ประชุมกันเป็นครั้งที่ ๒.
๑๐. เมื่อพระสุทิสฺสนเถระอัครสาวก เข้า
 ไปเฝ้าพระนราสภเจ้า ก็ได้เข้าเฝ้า
 พระสัมพุทฺธเจ้าพร้อมด้วยพระชีณาสพ
 สี่แสน.
๑๑. สมัยนั้น เราตถาคตเป็นพระเจ้า
 จักรพรรดิ มีกำลังมาก เป็นใหญ่ใน
 ทวีปทั้ง ๔ เหาะไปในอากาศได้.

^๑ อ. สกุจิสตสหัสสานิ.

^๒ ก. อุปสงฺกมฺม นรวสภ, อ. นรวสภ.

^๓ ก. ส. อ. ตสฺส โย.

^๑ ภพน้อยภพใหญ่อันได้แก่ กามภพ,
 รูปภพ, และอรุภพ.

๑๒. โลกเก อจฺฉริยํ ทิสฺวา^๑
 อพฺภูตํ โลมหํสนํ
 อุปคณฺตุวาน วณฺที โส
 สุชาตํ โลกนายกํ.

๑๓. จตุทีเป มหารชฺชํ
 รัตเน สตุต อุตฺตเม
 พุทฺเธ นียฺยาตยิตฺวาน^๒
 ปพฺพชํ ตสฺส สนฺติเก.

๑๔. อารามิกา ชนปเท
 อฏฺฏจันํ ปฏิปิณฺฑิย
 อุปเนนฺติ ภิกฺขุสงฺฆสฺส
 ปจฺจยํ สยนาสนํ.

๑๒. เราตถาคคณฺนํ ไคเห็นความอัศจรรย์
 อันทำให้เกิดขนลุก อันไม่เคยเกิด
 ไคเกิดขึ้นแล้วในโลก จึงเข้าไป
 ถวายบังคมแล้วซึ่งพระบรมโลกนายก
 สุชาตพุทธเจ้า.

๑๓. เราตถาคต ไคมอบราชบัลลังก์ใหญ่
 ในทวีปทั้ง ๔ และรัตนะทั้ง ๓ (มี
 ช้างแก้ว เป็นต้น) แก่พระพุทธเจ้า
 ผู้สูงสุด แล้วออกผนวชในสำนักของ
 พระพุทธองค์.

๑๔. อารามิกชนในชนบทได้รวบรวมทรัพย์
 ที่เกิดขึ้น (คือรายได้ของตน) แล้ว
 นอมนำปัจจัยคือ (จีวรและ) ที่นอนที่นั่ง
 ถวายแด่ภิกษุสงฆ์.

^๑ ก. โลกเก อจฺฉริยํ ๗ เปฯ โลกนายกํ
 ปาโลยํ นตฺถิ, อี. อุปคณฺตุวาน วณฺฑยิ.

^๒ ฉ. นียฺยาตยิตฺวาน.

๑๕. โสปี มํ พุทฺโธ^๑ พุยาภาลี
 ทสฺสทสฺสมฺหิ อีสฺสโร
 ทิสฺสกปฺปสฺสทสฺสมฺหิ
 อัยํ พุทฺโธ ภวิสฺสติ.

๑๖. ^๒อหุ กปิลวฺหยา รมฺมา
 นิกฺขมิตฺวา ตถาคโธ^๒
 ปธานํ ปทฺหิตฺวาน
^๓กฺตฺวา พุทฺธกรกัริก.

๑๗. อชฺปาลรฺกฺขมฺมูลสฺมี
 นิสฺสีทิตฺวา ตถาคโธ
 ตตฺถ ปายาสํ ปคฺคยฺห
 เนรฺณฺชรมฺเปหิตฺตี^๓.

๑๕. พระพุทธเจ้าผู้เป็นใหญ่ ในหมื่นโลก-
 ธาตุแม่พระองค์นั้น ไต่ทรงพยากรณ์
 เราตถาคตว่า ใน(ที่สุด)สามหมื่นกับ
 แต้นี้ไป พระเจ้าจักรพรรดิพระองค์นี้
 จักเป็นพระพุทธเจ้า.

๑๖. พระตถาคตจักออกจากพระนครมีชื่อว่า
 กบิล อันนารินรมย์ แล้วจักเริ่มตั้ง
 ความเพียรกระทำทุกกรกิริยา.

๑๗. พระตถาคตจักประทับนั่ง ณ ควางตน
 อชปาลนิโครธ ทรงรับข้าวปายาส
 ณ ที่นั้น แล้วจักเสด็จมายังแม่น้ำ
 เนรณฺชรา.

^๑ ก. ตทา.

^{๒-๒} ฉ. อิมะ ปาชา น ทิสฺสนฺติ.

^{๓-๓} ฉ. อิมะ ปาชา เปยฺยาเลน กตา.

๑๘. ไนรณชราย ตีรมหิ
 ปายาส อท โส ชิโน
 ปฏิยตุวรมคเคน
 โภธิมูลมุเปหิติ.
๑๘. พระชินะพระองค์นี้จักเสวยข้าวปายาส
 ที่ฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา แล้วจักเสด็จมา
 ที่ทิวังไมตรีสรู ตามมรรคาที่เขา
 ตกแต่งไว้แล้วอย่างก็เยี่ยม.
๑๙. คโค ปทกขินิ กตุวา
 โภธิมณฺฑิ อนุตฺตโร
 อสฺสตุณฺรกุชฺมุลมหิ
 พุชฺฉิสฺสติ มหายโส.
๑๙. ต่อจากนั้น พระตถาคตผู้หาที่เปรียบ
 มิได้ ผู้มีพระยศ (คือพระเกียรติศัพท์
 และบริวาร) ไหญยิ่ง จักกระทำ
 ประทักขณพระแทนที่ตรีสรู แล้วจัก
 ตรีสรูที่ทิวังแห่งตนอัสสัดตพฤกษ.
๒๐. อิมสฺส ชนิกา มาตา
 มายา นาม ภวิสฺสติ
 ปิตา สฺหุโธทโน นาม
 อัยฺ เหสฺสติ โคตโม.
๒๐. พระมารดา ผู้ให้กำเนิดพระตถาคตนี้
 จักมีพระนามว่า พระนางมายน
 พระบิดาจักมีพระนามว่า พระเจ้า
 สฺหุโธทนะ พระตถาคตนี้จักมีพระ-
 นามว่าพระโคตมพุทธเจ้า.
๒๑. โกลิโต อุปฺติสฺโส จ
 อคฺคา เหสฺสนฺติ สāvกา
๒๑. พระโกลิตเถระและพระอุปติสสเถระ
 ผู้ไม่มีอาสวะ ปราศจากราคะ มีจิตสงบ

๑-๑ จ. อิม ปาชา เปยฺยาเลน กตา.

๒๔. อิทํ สุตฺวาน วจัน
 อสมสฺส มเหสีโน
 อาโมหิตา นรมรฺ
 พุทฺธพืชงฺกุโร อัย.

๒๕. อุกฺกุฏจิสฺสทา วตฺตนฺติ
 อปฺโปฆฺเณนฺติ หสฺนฺติ จ
 กตฺตยชฺลี นมสฺสฺนฺติ
 ทสฺสทสฺสีเทวตา.

๒๖. ยทิมสฺส โลกนาถสฺส
 วิรชฺฉิสฺสวาม สาสฺนํ
 อเนกตมฺหิ อทฺธานเ
 เหสฺสาม สมฺมุขา อิม?

๒๔. คนและเทวดา ได้ยินพระคำรัสของ
 พระสุชาติมเหสีเจ้า ผู้หาบุคคลเสมอ
 เหมือนมิได้นี้แล้ว ต่างมีใจบังเหิงว่า
 พระเจ้าจักรพรรดิพระองค์นี้ เป็นทั้ง
 พระพืชและพระหนอแห่งพระพุทธเจ้า.

๒๕. เสียงโหรงคร้องรับเป็นไปอยู่ เทว-
 ตาในหมื่นโลกธาตุ ประมื่อและ
 ราเริง ประนมอัญชลีนมัสการอยู่
 (กล่าวกันว่า).

๒๖. พิว่า พวกเราจักปลาคัดพระศาสนา
 (คือพระธรรม)ของพระบรมโลกนาถ
 พระองค์ไซ้ พวกเราจักเกิด
 พรอมหน้ากัน ในศาสนาของพระหนอ
 พระพุทธเจ้าพระองค์นี้ ในอนาคคอัน
 นานไกล.

๑-๑ ฉ. อิม ปาจา เปยฺยาเลน กตา.

๒๑. ยถา มนุสฺสา นที

ครนฺตา ปฏิคฺคัถ วิรชฺฌิย

เหฏฺฐาติคฺคเถ คเหตุวาน

อุคฺคฺครนฺติ มหานที.

๒๑. มนุษย์ทั้งหลายเมื่อจะข้ามแม่น้ำ หาก
พลาดท่าข้ามเฉพาหน้า ก็ถ่อเอา
ท่าข้ามข้างใต้ (คือท่าถัดไป) ย่อม
ข้ามแม่น้ำใหญ่ได้ ฉนฺใด.

๒๔. เอวเมว มยํ สพฺเพ

ยที มุญฺจามิมํ ชินฺ

อนาคตมฺหิ อทฺธาเน^๑

เหสฺสาม สมฺมุขา อิมํ.

๒๔. พวกเราทั้งหมด หากสิ้นพระชินเจ้า
พระองค์นี้แล้ว ในอนาคตอันนานไกล
พวกเราก็จักเกิดพร้อมหน้ากัน ใน
ศาสนาของพระหนอพระพุทธเจ้าพระ
องค์นี้ (และบรรลุมรรคผล) ได้
ฉนฺน.

๒๕. ตสฺสาปิ วจฺนํ สุตฺวา

ภิกฺขุโย หาสํ ชเนสฺสํ

อธิฏฺฐหึ วตํ อุคฺคํ

ทสฺปารมิปุริยา.

๒๕. เราตกตได้ยินพระคำรัสของพระ-
ชินเจ้าแม่พระองค์นั้นแล้ว ได้บังเกิด
ความราเริงใจยิ่งนัก จึงอธิษฐาน
พรตให้ยิ่งขึ้นเพื่อบำเพ็ญบารมี ๑๐ ทศ
ไทบริบูรณ์.

^{๑-๑} ฉ. อิม ปาจา เปยฺยาเลน กตา.

๓๐. สุตตนต์ วิญญาณาปี

นวงคตตฤสาสน์

สพพิ ปริยาปฤติวาน

โสภยี่ ชินสาสน์.

๓๐. เราตถาคตได้เลาเรียนพระสุตตันต-
ปิฎก รวมทั้งพระวินัยปิฎก อันเป็น
นวงคตฤสาสน์ทั้งหมด ได้ประทับ
พระศาสนาของพระชินเจ้าแห่งดงาม
แล้ว.

๓๑. ตตฤปมตฤโต วิหรนฤโต

พฺรหฺม ภาเวทว ภาวนั

อภิณฺญาปารมี^๑ คนฤตวา

พฺรหฺมโลกมคณฺหนั.

๓๑. เราตถาคต เป็นผู้ไม่ประมาท เจริญ
พรหมวิหารภาวนา สำราญอิริยาบถ
อยู่ในพระศาสนานั้น ได้ถึงความเป็น
ผู้สูงสุดในอภิณฺญาทั้งหลาย ได้ไปยัง
พรหมโลกแล้ว.

๓๒. สุมงคัล นาม นครั

อुकฺกฤโต นาม ชตฤติโย

มาตา ปภาวตี นาม

สุชาตสุส มเหสีโน.

๓๒. พระนคร (ของพระผู้มีพระภาคเจ้า
สุชาตะพระองค์นี้) มีชื่อว่า สุมังคละ
กษัตริย์พระนามว่า พระเจ้าอุคคตะ
เป็นพระบิดา พระมารดาของพระ-
มเหสีเจ้าสุชาตะ พระนามว่า พระ-
นางปภาวตี.

^๑ ก. อภิณฺญาสุ ปารมี.

๓๓. นววุสฺสสหัสฺสานิ

อकारี อชฺฌ โส วสิ
สิริ อุปสิริ จนุโท^๑
ตโย ปาสาทมุตฺตมา.

๓๔. เตวีสฺสตีสหัสฺสานิ

นารีโย สมลฺกฺกตา
สิรินนฺทา นาม นารี
อุปเสโน นาม อตุโรไซ.

๓๕. นิमितฺเต จตุโร ทิสฺวา

อสฺสยาเนน นิกฺขมิ
อนุนนวมาสานิ
ปธานํ ปทหิ ชิโน.

๓๖. พุรฺหมฺนา ยาจิโต สฺนฺโต

สุชาโต^๒ โลกนายโก
วตฺติ จกฺกํ มหาวิโร
สุมฺงฺกลฺยฺยานมุตฺตเม.

๓๓. พระองค์ประทับครองราชมณเฑียรแล้ว

จนสิ้นกาลเก้าพันปี ทรงมีปราสาท
อังกดงามยิ่ง ๓ องค์คือ สิรีปราสาท
อุปสิรีปราสาท และจันทปราสาท.

๓๔. ทรงมีนารีสองหมื่นสามพัน แต่งกาย

สวยงาม นารีผู้เป็นพระมเหสีพระ-
นามว่า พระนางสิรินันทา และมี
พระกุมารนามว่า อุปเสนะ เป็น
พระโอรส.

๓๕. พระชินะทรงเห็นนิมิต ๔ แล้ว เสด็จ

ออกผนวชด้วยราชยานมา ทรงตั้ง
ความเพียร ๔ เดือนเต็ม.

๓๖. พระบรมโลกนายกษัตราตพุทธเจ้า

วีรบุรุษผู้ยิ่งใหญ่ เป็นผู้ซึ่งพระพรหม
ทูลอาราธนาแล้ว ทรงประกาศพระ-
ธรรมจักร ณ พระสมิงคลราชอุทยาน
อังกดงามยิ่ง.

^๑ ฉ. นนุโท, อี. นนฺทา. ^๒ อี. สุชาเต.

๒๔. สรรณ นาม นคร
 สรรณ นาม ขตุติโย
 สุนนทา นาม ชนิกา
 ธมมทสฺสิสฺส สตุถุโน.

๒๕. พระนคร (ของพระผู้มีพระภาคเจ้า
 ธรรมที่สลีพระองค์นี้) มีชื่อว่า สรรณ-
 นคร กษัตริย์พระนามว่า พระเจ้า
 สรรณะเป็นพระบิดา พระมารดาผู้ให้
 กำเนิดพระธรรมที่สลีบรมศาสดาพระ
 นามว่า พระนางสุนันทา.

๒๖. อฏฺฐวสฺสสทสฺसानิ
 อการํ อชฺฌ โส วลี
 อรชฺช วิรชฺช สุตสฺสโน
 ตโย ปาสาทมุตฺตมา.

๒๖. พระพุทธองค์ประทับครองราชมณเฑียร
 แลวงจณลี้นกาลแปดพันปี ทรงมี
 ปราสาทอันงดงามยิ่ง ๓ องค์ คือ
 อรชปราสาท วิรชปราสาท และ
 สุตสสนปราสาท.

๒๗. จตุตฺตาศีสสทสฺसानิ^๑
 นาริโย สมลฺงกตา
 วิจิโกถิ^๒ นาม นาริ
 อตุรชฺช ปุณฺณวทฺธโน.

๒๗. ทรงมีนารีสี่หมื่น ประดับกายสวยงาม
 นารีผู้เป็นพระมเหสี พระนามว่าพระ
 นางวิจิโกถิ และมีพระปุณฺณวธฺธกุมาร
 เป็นพระโอรส.

^๑ ฉ. อ. ติจตุตตาศีสสทสฺसानิ.

^๒ อ. วิจิโตถิ.

คุณหญิงสุภัทรา สิงหลกะ

อุทิศกุศลให้พระยาราชมนตรี (สง่า สิงหลกะ) และคุณหญิงบุญปั้น

๓๑. เขมา จ สัจจนามา^๑ จ
 อเหตุ อคฺคสาวิกา
 โโพธิ คสฺส ภควโต
 ทิมฺพชาโลติ^๒ วุจฺจติ.

๓๑. พระเขมาเถรีและพระสัจจนามาเถรี
 เป็นพระอัครสาวิกา ต้นไม้เป็นที่
 ตรัสรู้ ของพระผู้มีพระภาคเจ้าพระ-
 องค์นั้น ชาวโลกเรียกว่า ทิมพชาละ
 (มะพลับ).

๓๒. สุกฺกโท กฺกิสฺสโท เจว
 อเหตุ อคฺคปุญฺจกา
 สามีสา^๓ จ กฬิสฺสา จ
 อเหตุ อคฺคปุญฺจิกา.

๓๒. สุกกทกทปตีและกุกิสสทกทปตี เป็น
 อัครอุปัฏฐาก สามีส่าอุบาสิกาและ
 กฬิสสาอุบาสิกา เป็นอัครอุปัฏฐายิกา.

๓๓. โสปี พุทฺโธ อสมสโม
 อสีติหตุณฺมุคฺคโต
 อติโรจติ เตเชน
 ทสฺสทสฺสิมฺหิ ธาตุยา.

๓๓. พระพุทธเจ้า ทรงไม่มีใครเสมอ-
 เหมือน แม่พระองค์นั้น ทรงมี
 พระวรกายสูง ๘๐ ศอก ทรงรุ่งโรจน์
 ยิ่งด้วยพระเดชในหมื่นโลกธาตุ.

^๑ ฉ. สพพนามา.

^๒ ฉ. อี. ทิมพิชาโล.

^๓ ฉ. สามิยา จ กฬิยา จ.

๓๔. สุกฺกุโล สาลราชาว
 วิชฺชว คคฺเน ยถา
 มชฺฌนฺติเกว สุริโย
 เอว โส อูปโสภณ^๑

๓๕. ตสฺสาปิ อตุลเตชฺส^๑
 สมกฺ อาสิ ชีวิต^๒
 วสฺสสฺสทสฺสทานิ
 โลเก อฏฺฐาสิ จกฺขุมา.

๓๖. โอบาสํ ทสฺสยิตฺวาน
 วิมลํ กตฺวาน สาสนํ
 จวิ^๒ จนฺโทว คคฺเน
 นิพฺพุโต โส สสาวโก.

๓๔. พระพุทธองค์ทรงงดงามแล้ว เหมือน
 ๓๕. พระพุทธเจ้าธรรมทัสสี ผู้มีพระเดช
 ๓๖. พระพุทธองค์พร้อมด้วยพระสาวกทรง
 ประทานแล้วซึ่งแสงสว่างทรงกระทำ
 แล้วซึ่งพระศาสนาให้ปราศจากมลทิน
 เสด็จเข้าสู่พระนิพพานแล้ว เหมือน
 ดวงจันทร์เคลื่อนจากท้องฟ้าฉะนั้น.

๓๕. พระพุทธเจ้าธรรมทัสสี ผู้มีพระเดช
 ไม่มีบุคคลเทียบเท่า แม่พระองค์นั้น
 ทรงมีพระชนมชีพ เท่ากันกับชีวิต
 (ของมนุษย์ทั้งหลาย) พระพุทธเจ้า
 ผู้มีพระจักขุ ทรงดำรงอยู่แล้วในโลก
 จนสิ้นกาลแสนพรรษา.

๓๖. พระพุทธองค์พร้อมด้วยพระสาวกทรง
 ประทานแล้วซึ่งแสงสว่างทรงกระทำ
 แล้วซึ่งพระศาสนาให้ปราศจากมลทิน
 เสด็จเข้าสู่พระนิพพานแล้ว เหมือน
 ดวงจันทร์เคลื่อนจากท้องฟ้าฉะนั้น.

^๑ อ. อูปโสภณ.

^๒ อ. วิโรจย.

๓๑. ธรรมทสี่ มหาวีโร
    เกสารามม^๑ นิพพุโต
    ตต^๒ เถวส^๒ ฏปวโร
    ทีณโยชนมุกคโตติ.

๓๑. พระพุทเจ้าธรรมทสี่ ผู้ทรงมีพระ-
    วิริยะยิ่งใหญ่ เสด็จเข้าสู่พระนิพพาน
    แล้ว ณ พระเกสาราม พระสถูป
    อันประเสริฐของพระพุทองค์ สูง
    ๓ โยชน์ ประดิษฐาน ณ พระเกสาราม
    นั้นเอง ฉะนี้แล.

ธรรมทสี่พุททวโส ปณณรสโม.

จบ พระธรรมทสี่พุททวงศ ที่ ๑๕.

---

^๑ ฉ. สาลารามม.

^๒ ก. ตสสเวโส.

๑๘. สัทธตถพุทธวีส

๑. ธรรมทสฺสิสฺส อปเรน
สัทธตถโถ โลกนายโก^๑
นิหิตฺวา^๒ ตมฺ สัพพ
สุริโย อพฺภุคฺคโต ยถา.

๒. โสปี ปตฺวาน สมฺโพธิ
สนฺตาเรนฺโต สเทวก
อภิวสฺสิ ธรรมเมเมน
นิพฺพาเปนฺโต สเทวก.

๓. ตสฺสาปี อตุลเตชฺส
อเหตุํ อภิสฺมยา ตโย

๑๘. พระสัทธตถพุทธวงศ์

๑. ในกาลต่อจากพระธรรมทสฺสิสฺสพุทธเจ้า
ได้มีพระพุทธเจ้าสัทธตถะ พระองค์
ทรงเป็นผู้นำโลก ทรงขจัดความมืด
(คืออวิชชา) ทั้งมวล ดุจดวงอาทิตย์
ขึ้นในท้องฟ้า.

๒. พระสัทธตถพุทธเจ้าแม่พระองค์นั้นได้
ทรงบรรลุพระสัมโพธิญาณแล้ว ก็ทรง
ยังโลกพร้อมด้วยเทวโลก ไหขามพน
วิภูสงสาร ทรงไปรยปรายเมฆฝนคือ
พระธรรมดับความร้อนชาวโลกพร้อม
ทั้งเทวโลกแล้ว.

๓. อภิสฺมัย ในศาสนาของ พระพุทธเจ้า
สัทธตถะ ผู้มีพระเดชไม่มีบุคคลเทียบ

^๑ โป. ฉ. อ. . . .นาม นายโก.

^๒ ก. นิหิตฺวาน, อ. นิหิตฺวา.

- โกฏิสทสหัสสำนัก
ปจมาภิสมโย อหุ.
๕. ปุณาปรํ ภีมรเด
ยทา อาหนิ ทุนทุภี^๑
ตทา นวุติโกฏีนัน
ทุตติยาภิสมโย อหุ.
๕. ยทา พุทฺโธ ธมฺมํ เทเสสิ
เวภาเร โส นรุตฺตโม^๒
ตทา นวุติโกฏีนัน
ตติยาภิสมโย อหุ.
๖. สนนฺนิปาตา ตโย อาสุ
ลิตฺถตฺตสฺส^๓ มहेสิโน
ชฺเฌาสวานัน วิมลानัน
สนตฺตจิตฺตาน ตาทินัน.
- เทา แม่พระองค์นั้น ได้มีมา ๓ ครั้ง
อภิสมัยครั้งแรก ได้มีแก่เทวดาและ
มนุษย์แสนโกฏิ.
๕. ต่อมา ในคราวที่พระพุทธองค์ทรง
ลั่นกลอง (คืออมตธรรม) ในเมือง
ภีมรณครนั้น อภิสมัยครั้งที่ ๒ ได้มี
แล้วแก่เทวดาและมนุษย์เก้าสิบโกฏิ.
๕. เมื่อครั้ง พระพุทธเจ้าผู้สูงสุดกว่า
นรชนพระองค์นั้น ทรงแสดงธรรม ณ
เมืองเวภารนครนั้น อภิสมัยครั้งที่ ๓
ได้มีแล้วแก่เทวดาและมนุษย์เก้าสิบ-
โกฏิ.
๖. พระลิตถัตถะมहेสิเจ้า ได้มีการ
ประชุมพระสาวกถ้วนภิกษุชเฌาสัพ ผู้
ปราศจากมลทิน มีจิตสงบ ทรงตาที่คุณ
(รวม) ๓ ครั้ง.

^๑ อ. ยทิ อาหนิ ทุนทุภี. ^๒ ฉ. ปุรุตตเม.

^๓ ฉ. อ. ตลุมิมปิ ทวิปุตตเม.

๑. โกฏิสถานัน นวุติน^๑

อสีตียาปิ จ โกฏิ^๑
เอเต อาสุ^๑ ตโย จานา
วิมลัน สมากเม.

๘. อหิ เตน สมเขน

มงฺกโล นาม ตาปโส
อุคฺคเตโช หุปฺปสโห
อภิณฺญาพลสมาทิโต.

๙. ชมฺพุโต ผลมาเนตฺวา^๒

สิทฺถตฺตสฺส อทาสหิ
ปฏิกฺคเหตฺวาน สมฺพุทฺโธ
อิหิ วจฺนมพฺรวิ.

๑. สถานที่ ในคราวที่ภิกษุทั้งหลาย ผู้
ปราศจากมลทิน มาประชุมกันนั้น มี
๓ แห่งเหล่านี้คือ (ที่เมืองอมรนคร)
มาประชุมกันหนึ่งร้อยโกฏิ (ที่เมือง
เวภารนคร) มาประชุมกันเก้าสิบโกฏิ
และ(ที่พระสุทนต์สนวิหาร) มาประชุม
กันแปดสิบโกฏิ.

๘. สมัยนั้น เราตถาคตเป็นคาบสชื่อ
มังคะ ตั้งมั่นในอภิญาพละ มีเดช
กล้า ยากที่บุคคลจะครอบงำได้.

๙. เราตถาคต ใต้น้ำผลหว่ามาถวายแด่
พระสิทธัตถพุทธเจ้า พระสัมพุทธเจ้า
ทรงรับแล้วตรัสคำนี้ว่า.

^๑ ก. นวุตียา.

^๒ โป. ผลมาหนตฺวา, ก. ผลมาหตฺวา.

๑๐. ปัสสธ อิมิ ตาปัส
 ชฎิล อุกกตาปน
 จตฺตุนวฺติโต^๑ กปุเป
 อยิ พุทฺโธ ภวิสฺสตี.

๑๐. เธอทั้งหลายจงดูชฎิลคามสนีผู้บำเพ็ญ
 ทบะกล้า (กระทำความเพียรเผ่า-
 กิเลสอยู่) ใน ๙๕ กัปแต่บัดนี้ ชฎิลคามสนี
 นี้จักเป็นพระพุทธเจ้า.

๑๑. อหุ กปิลวฺหยา รมฺมา
 นิภฺขมิทฺวา ตถาคโต^๒
 ปธานํ ปทฺหิตฺวาน
 กตฺวา พุทฺธการิกิ.

๑๑. พระตถาคตจักเสด็จออกจากพระนคร
 มีชื่อว่ากบิลอันนารัณรมย์ แล้วจักเริ่ม
 ตั้งความเพียรกระทำทุกรกิริยา.

๑๒. อชฺปาลรฺกฺขมฺมุลสมิ
 นิสิตฺติวฺวา ตถาคโต
 ตตฺถ ปายาสํ ปคฺคยฺห
 เนรณฺชรมฺเปหิติ.

๑๒. พระตถาคตจักประทับนั่ง ณ ควางตน
 อชปาลนิโครธ ทรงรับข้าวปายาส
 ณ ที่นั้น แล้วจักเสด็จมายังแม่น้ำ
 เนรัญชรา.

๑๓. เนรณฺชราย ตีรฺมฺหิ
 ปายาสํ อท โส ชิโน
 ปฏฺิยตฺตวรมคฺเคน
 โภธิมฺมูลมฺเปหิติ^๓.

๑๓. พระชินะพระองค์นั้น จักเสวยข้าว
 ปายาสที่ฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา แล้ว
 เสด็จมาที่ควางไม้ที่ตรัสรู้ตามมรรคาที่
 เขาคดกแตงไวแล้วอย่างคี่เยี่ยม.

^๑ ก. จตฺตุนวฺติ อิตโต...

^{๒-๒} ฉ. อิมิ ปาจา น. ทิสฺสนฺตติ.

^{๓-๓} ฉ. อิมิ ปาจา เปยฺยาเลน กตา.

๑๔. ๑. ตโต ปทกฺขิณํ กตฺวา
 โภธิมณฺฑํ อํนุตฺตโร
 อสฺสตุฏฺฐกฺขมฺมูลมฺหิ
 พุชฺฌิสฺสตี มหายโส.

๑๕. อิมสฺส ชนิกา มาตา
 มายา นาม ภวิสฺสตี
 ปิตา สุตฺโธทโน นาม
 อยํ เหลสฺสตี โคตโม.

๑๖. โกลิตโต อุตฺติสฺโส จ
 อคฺคา เหลสฺสนฺตี สāvกา
 อนาสวา วิตรากา
 สนฺตจิตฺตา สมหิตา
 อานนฺโท นามุฏฺฐากโ
 อุตฺติจิสฺสตีมํ ชินํ?

๑๔. ต่อจากนั้น พระตถาคตผู้หาที่เปรียบ
 มิได้ ผู้มีพระยศใหญ่ยิ่งจักทำประ-
 ทักษณพระแทนที่ตรัสรู้ แล้วจักตรัสรู้ที่
 กวางแห่งตนอัสสัตถพุกษ.

๑๕. พระมารดา ผู้ให้กำเนิดพระตถาคตนี้
 จักมีพระนามว่า พระนางมายุ
 พระบิดา จักมีพระนามว่า พระเจ้า
 สุตโธทนะ พระตถาคตนี้จักมีพระนาม
 ว่าพระโคตมพุทธเจ้า.

๑๖. พระโกลิตเถระและพระอุตฺติสฺสเถระ
 ผู้ไม่มีอาสวะ ปราศจากราคะ มีจิตสงบ
 มีใจตั้งมั่นแล้ว จักเป็นพระอัครสาวก
 พระอุฏฺฐาก ชื่อว่า พระอานนท
 จักเฝ้าอุฏฺฐากพระชินะนี้.

๑-๑ ฉ. อิมํ ปาธา เปยฺยาเลน กตา.

๑๗. ^๑เขมา อุปฺปฬวณฺณา จ
 อคฺคา เหฺสฺสนฺติ สāvika
 อนาสฺวา วิตรากา
 สฺนฺตจิตฺตา สฺมาหิตา
 โโพธิ ตสฺส ภควโต
 อสฺสฺตฺโตติ ปวฺจจติ.

๑๗. พระเขมาเถรี และพระอุปบลวรรณา-
 เถรี ผู้ไม่มีอาสวะ ปราศจากราคะ
 มีจิตสงบ มีใจตั้งมั่นแล้ว จักเป็น
 พระอัครสาวิกา ต้นไม้เป็นที่ตรัสรู้
 ของพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น
 ชาวโลกเรียกว่า อัสสัตตะ.

๑๘. จิตฺโต จ หตฺถาพฺวโก
 อคฺคา เหฺสฺสนฺตฺตฺปญฺจกา
 นนฺทมาตา จ อุตฺตรา
 อคฺคา เหฺสฺสนฺตฺตฺปญฺจิกา
 อายุ วสฺสฺสํ ตสฺส
 โคตมสฺส ยสฺสฺสิโน.

๑๘. จิตตกหบดีและหัตถาพวกคหบดีจักเป็น
 อัครอุปัฏฐาก นันทมารดาอุบาสิกา
 และอุตตราอุบาสิกา จักเป็นอัคร-
 อุปัฏฐายิกา พระโคตมพุทธเจ้าผู้มี
 พระยศพระองค์นั้น จักทรงมีพระชน-
 มายุ ๑๐๐ พรรษา.

๑๙. อิทํ สุตฺวาน วจัน
 อสมสฺส มเหสีโน
 อาโมทิตา นรมฺร
 พุทฺธพืชฺงฺกุโร อัย.

๑๙. คนและเทวดา ได้ยินพระคำรัสของ
 สมเด็จพระมเหสีเจ้า ผู้หาบุคคล
 เสมอมิได้นี้แล้ว ต่างมีใจบันเทิงว่า
 พระมังคลดาบสนี้ เป็นทั้งพระพืชและ
 พระหนอแห่งพระพุทธเจ้า.

^{๑-๑} ฉ. อิมะ ปาจา เปยฺยาเลน กตฺวา.

๒๐. อุกกุฏฐิสัทธา วตฺตุนฺตี

อปโผฏฺเฐนฺตี สฺหนฺตี จ

กตฺถชฺลี นมสฺสฺสนฺตี

ทสฺสทสฺสี เทวตา.

๒๐. เลียงโหระองค์อนรับเป็นไปอยู่เทวดา
ในหมื่นโลกธาตุ ปรบมือและราเริง
ประนมอัญชลีนมัสการอยู่ (กล่าว
กันว่า).

๒๑. ยทิมสฺส โลกนาถสฺส

วิรัชฺฉิสฺสาม สาสฺนํ

อนาคตมฺหิ อทฺธาเน

เหสฺสาม สมฺมุขํ อิมํ.

๒๑. หากเราจักพลาตพระศาสนา (คือ
พระธรรม) ของพระบรมโลกนาถ
พระองค์นี้ไซ้ พวกเราก็จักเกิด
พร้อมหน้ากัน ในศาสนาของพระหนอ
พระพุทธเจ้าพระองค์นี้ ในอนาคตอัน
นานไกล.

๒๒. ยถา มนุสฺสา นที ตรฺนฺตา

ปฏฺิติดฺธํ วิรัชฺฉิย

เหฏฺฐํตีตฺถเต กเหตุวาน

อุตฺตรนฺตี มหานที.

๒๒. มนุษย์ทั้งหลายเมื่อจะข้ามแม่น้ำ หาก
พลาตท่าข้ามเฉพาหน้า ก็ถือเอาท่า
ข้ามข้างใต้ (คือท่าถัดไป) ย่อม
ข้ามแม่น้ำใหญ่ได้ ฉนฺใด.

๑-๑ ฉ. อิม ปาสา เปยฺยาเลน กตา.

๒๓. เอวเมว มยํ สัพเพ
 ยที มุญจามิมิ ชินํ
 อนาคตมฺหิ อทุธานเ
 เหลสุสาม สมมุขา อิมํ.

๒๔. ตสฺสาปิ วจันํ สุตฺวา
 ภิกฺขุโย จิตฺตํ ปสาทยิ
 อุตฺตริ วตมธฺิฏฺฐาสี
 ทสฺปารมิปุริยา.

๒๕. เวการํ นาม นครํ
 อุเทโน นาม ชตฺตฺติโย
 สุผลฺสา นาม ชนิกา
 ลิตฺตตฺตฺส มเหลสิโน.

๒๓. พวกเราทั้งหมด หากสิ้นพระชินเจ้า
 พระองค์แล้ว ในอนาคตอันนานไกล
 พวกเราก็จักเกิดพร้อมหน้ากัน ใน
 ศาสนาของพระหนอพระพุทธเจ้าพระ
 องค์นี้(และบรรลุมรรคผล)ได้ ฉะนั้น.

๒๔. เราตถาคตได้สดับพระดำรัสของพระ
 ชินเจ้าแม่พระองค์นั้น แล้วได้บังเกิด
 จิตเลื่อมใสยิ่งนัก ได้อธิษฐานพรต
 ให้ยิ่งขึ้นเพื่อบำเพ็ญบารมี ๑๐ ทศให้
 บริบูรณ์.

๒๕. พระนคร (ช่องพระผู้มีพระภาคเจ้า
 ลิตตัตถะพระองค์นี้)มีชื่อว่า เวการะ
 กษัตริย์พระนามว่า พระเจ้าอุเทน
 เป็นพระบิดา พระมารดาผู้ให้กำเนิด
 พระมเหลสิเจ้าลิตตัตถะ พระนามว่า
 พระนางสุผลสา.

๑-๑ ฉ. อิมะ ปาจา เปยฺยาเลน กตา.

เพื่อนร่วมรุ่นมหาพุทธารามปี 79

อุทิศกุศลถวายเป็นพุทธบูชา

๒๖. ทสวสฺสสฺสทสฺसानี
 อकारํ อชฺฌ โส วลี
 โกกาสุปลโลกนุทา^๑
 ตโย ปาสาทมุตฺตมา.
๒๖. พระองค์ประทับครองราชมณเฑียรแล้ว
 จนสิ้นกาลหมื่นปี ทรงมีปราสาทอัน
 งดงามยิ่ง ๓ องค์คือ โกกาปราสาท
 สุปปลปราสาท และโลกนุทปราสาท.
๒๗. ติโสฬสสฺสทสฺसानี
 นาริโย สมลฺงกตา
 สุมนา^๒ นาม สา นารี
 อนฺูปโม นาม อตฺตรโช.
๒๗. ทรงมีนารีสี่หมื่นแปดพันนาง แต่งกาย
 สวยงาม นารีผู้เป็นพระมเหสีพระ-
 องค์นั้นพระนามว่า พระนางสุมนา
 และมีพระกุมารนามว่า อนูปมะ เป็น
 พระโอรส.
๒๘. นิमितฺเต จตฺุโร ทิสฺวา
 สิวีกายาภินิกฺขมิ
 อนนทสฺมาसानี
 ปธานํ ปทหี ชิโน.
๒๘. พระชินเจ้าทรงเห็นนิมิต ๔ แล้วเสด็จ
 ออกผนวชถวายราชยานวอ ทรงตั้ง
 ความเพียร ๑๐ เดือนเต็ม.
๒๙. พุรฺหมุณา ยาจิโต สนฺโต
 สิหฺตฺตฺโต โลกนายโก
 วตฺติ จกฺกํ มหาวิโร
 มิกทาเย นรุตฺตโม.
๒๙. พระบรมโลกนายกสิทธิ์ตถะ ผู้มีพระ-
 วิริยะยิ่งใหญ่สูงสุดกว่านรชน เป็นผู้
 ซึ่งพระพรหมทูลอาราธนาแล้ว ทรง
 ประกาศ พระธรรมจักร ณ มฤค-
 ทายวัน.

^๑ ฉ..... โกกนทา. ^๒ ฉ. โสมนสฺสา.

๓๔. โสปี พุโธ อสมสโม
 อตุโล อปฺปฏิปุคฺคโล
 วสุสฺสทสฺสหานิ
 โลเก อฏฺจาลิ จกฺขุมา.

๓๕. วิบุลฺลํ ปภํ^๑ ทสฺสยิตฺวา
 ปุปฺผาเปตฺวาน สาวเก
 วิลาสฺตฺวา วรสมฺปาตฺตฺยา^๒
 นิพฺพุโต โส สฺสาวโก.

๓๔. พระพุทธเจ้าผู้ทรงมีพระจักขุ ไม่มี
 บุคคลเสมอเหมือน ไม่มีบุคคลเทียบ
 เทา ไม่มีบุคคลเปรียบแม้พระองค์นั้น
 ทรงดำรงอยู่ในโลกแล้ว จนสิ้นกาล
 แสนปี.

๓๕. สมเด็จพระพุทธองค์ พร้อมด้วยพระ-
 สาวกทรงประทานพระรัศมีอันไพบูรณ์
 ทรงยังพระสาวกทั้งหลายให้เบ่งบาน
 แล้ว (ด้วยดอกไม้คือธมาน อภิญญา
 มรรค และผล) และให้จงงามแล้ว
 ด้วยสมบัติอันประเสริฐ เสด็จเข้าสู่
 พระนิพพานแล้ว.

^๑ อ. วิมลํ ปุปฺผํ.

^๒ ฉ. สมปาตฺตฺยา, อ. วิลาสฺตฺวา
 จ สมปาตฺตฺยา.

๓๖. ลิตถัตถโก มุนิวโร พุทโธ
อโนมารามมฺหิ นิพพุโต
ตตฺถเวสฺส ญฺปวโร
จตุโยชนมุกฺกโตติ.

๓๖. พระลิตถัตถพุทธเจ้าผู้เป็นมุนีประเสริฐ
เสด็จเข้าสู่พระนิพพานแล้ว ณ พระ
อโนมาราม พระสถูปอันประเสริฐ
แห่งพระผู้มีพระภาคเจ้า พระองค์นั้น
สูง ๔ โยชน์ ประดิษฐาน ณ พระ
อโนมารามนั้นนั่นเอง ฉะนั้นแล.

ลิตถัตถพุทธวโส โสฬสโม.

จบ พระลิตถัตถพุทธวงศ ที่ ๑๖.

คุณกาญจนา ชื่นวิเศษ

อุทิศกุศลให้ พล.ต.ต.ขุนพิชัยมนตรี-นางอรุณ มนตรีวัต และญาติทั้งหลาย

๑๕. ตีสप्तพุทธวงศ์

๑. สิทฺถคฺคตฺส อปเรน
อสโม อปฺปฏิปุคฺคโล
อนนฺตเตโช^๑ อมิตฺยโส
ติสฺโส โลกคฺคณายโก.

๒. ตมนุทธการ วิธมิตฺวา
โอภาเสตฺวา สเทวกํ
อนุกมฺปก มหาวิโร
โลเก อฺปฺปชฺชิ จกฺขฺมา.

๑๕. พระตีสप्तพุทธวงศ์

๑. ในกาลต่อจาก พระสิทธัตถพุทธเจ้า
ได้มีพระตีสप्तพุทธเจ้า พระองค์ทรง
เป็นบุคคลที่จะหาผู้เปรียบเสมอเหมือน
มิได้ ทรงมีพระเดชหาที่สุดมิได้
ทรงมีพระยศ คือ บริวารนับไม่ถ้วน
ทรงเป็นผู้นำชั้นเลิศของโลก.

๒. พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้มีพระจักขุ (คือ
พระพุทฺธจักขุ และพระสมันตจักขุ)
ทรงมีพระฤทธิย์เอ็นดู มีพระวิริยะยิ่งใหญ่
เสด็จอุบัติขึ้นในโลก ทรงกำจัด
ความมืดมิด (คืออวิชชา) เสียได้
ทรงยังโลกพร้อมทั้งเทวโลกให้สว่าง
ไสวแล้ว.

^๑ ก. อนนตสีโล.

๓. ตสุสาปิ อตุลา อิทฺธิ
 อตุลา^๑ สีลสมาธิโย
 สพุทฺถ ปารมี คนฺตฺวา
 ฌมฺมจกฺกํ ปวตฺตยิ.

๔. โส พุทฺโธ ทสฺสทสฺสมฺหิ
 วิญญา เปสิ ภิรํ สุจี
 โภกฺกิสฺตานิ อภิสฺมึสุ^๒
 ปจฺเม ฌมฺมเทสฺเน.

๓. พระผู้มีพระภาคเจ้า แม่พระองค์นั้น
 ทรงมีพระอิทธิฤทธิ์หาบุคคลเทียบเท่า
 มิได้ ทรงมีศีลและสมาธิ ไม่มีบุคคล
 เทียบเท่า พระองค์ทรงถึงความ
 เป็นผู้อยอดเยี่ยมในธรรมทั้งปวง ทรง
 ประกาศพระธรรมจักรแล้ว.

๔. พระพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงเปล่ง
 พระวาจา (คือแสดงพระธรรมกถา)
 ยิ่งเทวดา และมนุษย์ในหมื่นโลกธาตุ
 ใหญ่แจ่มแล้วซึ่งทางแห่งความบริสุทธิ์
 ในปฐมธรรมเทศนาเทวดาและมนุษย์
 รอยโภกฺกิโคตรัสรู้ธรรมแล้ว.

^๑ ฉ. อตุลํ สีลํ สมาธิ จ, อธิ.
 อตุลสีลสมาธิ จ.

^๒ อธิ. โภกฺกิสฺตทสฺसानิ สมิสุ.

๕. ทูติโย นวติโกฏฐิ^๑
 ตติเย^๑ สฎฐิโกฏฐิโย
 พนุธนาโต^๒ ปโมเจสิ
 สมฺปตฺเต^๓ นรมรุ ตทา.
๖. สนนิปาตา ตโย อาสุ^๔
 ติสฺสสฺส^๔ จ มเหสิโน
 ชีณาสวานัน วิมลานัน
 สนนตจิตฺตาน ตาทินัน.
๗. ชีณาสวสฺตสฺสหนฺสํ
 ปจฺโม อาสิ สฺมาคโม
 นวติสฺตสฺสหนฺสํ
 ทูติโย อาสิ สฺมาคโม.
๕. อภิสัมัยครั้งที่ ๒ ได้มีแก่เทวดาและ
 มนุษย์แก่ลือบโกฏฐิ ในอภิสัมัยครั้งที่ ๓
 ในคราวนั้นพระพุทธเจ้าได้ปลดเปลื้อง
 เทวดาและมนุษย์ ที่มาประชุมกัน
 หกสิบโกฏฐิ ให้หลุดพ้นจากกิเลส
 เครื่องผูกแล้ว.
๖. พระมเหสีเจ้าตีสสะ ได้มีการประชุม
 พระสาวกถ้วนภิกษุชีณาสพผู้ปราศจาก
 มลทิน มีจิตสงบแล้ว ทรงทาทิคุณ
 (รวม) ๓ ครั้ง.
๗. ครั้งแรก มีพระชีณาสพแสนหนึ่ง มา
 ประชุมกัน ครั้งที่ ๒ มีพระชีณาสพ
 เก้าล้านมาประชุมกันแล้ว.

^๑ ฉ. ตติโย.

^๒ อี. พนุธนา โส. ^๓ ฉ. สตฺเต.

^๔ ฉ. อี. ติสฺสเส โลกคคฺนายน เก.

๘. อสีตีสตสหัสสานัน
 ตติโย อาสิ สมากโม
 ชีณาสวานัน วิมลานัน
 ปุปผิตานัน วิมุตติยา.
๙. อหิ เตน สมเยน
 สุชาโต นาม ชตติโย
 มหาภคัง จตฺตยิตฺวา
 ปพฺพชชี อสิปพฺพชชี.
๑๐. มยิ ปพฺพชชีเต สนฺเต
 อุปฺปชชี โลกนายโก
 พุทฺโธติ สทฺทํ สุตฺวาน
 ปิตี เม อุปฺปชชณ.
๑๑. ทิพฺพํ มนฺทารวํ ปุปฺผํ
 ปทุมํ ปาริฉตฺตกํ
 อุโป หตฺถเดหิ ปคฺคยฺห
 จฺนมาโน อุปาถมิ.
๘. ครั้งที่ ๓ มีพระสาวกแปลถัน ล้วน-
 พระชีณาสพฺพปฺราศจากมลทินผู้ขึ้นบาน
 แลวด้วยวิมุตติ (คือความหลุดพ้นจาก
 กิเลส) มาประชุมกันแล้ว.
๙. สมัยนั้น เราตถาคตเป็นกษัตริย์พระ-
 นามว่า พระเจ้าสุชาตะ ไคละทิง
 โภคะใหญ่ออกผนวชเป็นฤาษี.
๑๐. เมื่อเราตถาคต เป็นบรรพชิตอยู่
 พระบรมโลกนายก เสด็จอุบัติขึ้นแล้ว
 ครั้นมาไคสดับเสียดว่า พุทฺโธ ปิตัก
 ไคบังเกิดแล้วแก่เราตถาคต.
๑๑. เราตถาคต สลักผ้าคากรองแล้ว
 เอามือทั้ง ๒ ประคองคอกมณฑารพ
 ดอกปทุม (และ) ดอกปาริชาติทิพย์
 เข้าไปเฝ้า (พระพุทธองค์).

จัดผ้านุ่งห่มให้เรียบร้อย.

คุณบังอร หัตถกรรม
 อุตฺสให้ญาติผู้ล่วงลับไปแล้ว

๑๒. จาคุวณฺณปริวุตฺตํ
 คีสุลํ โลกคฺคณายกํ
 ตมห์ ปุပ္ผํ คเหตุวา
 มตฺถเก ธารยํ ชินฺ.
๑๒. เราตถาคตไถถ็อดอกไม่นั้นกั้น (เป็น
 ฉัตร) เบื้องบนพระเคียรพระชินเจ้า
 คีสุล่นำขึ้นเลิศของโลก ซึ่งทรง
 แวดลอมด้วยวรรณะ ๔.^๑
๑๓. โสปี มํ พุทฺโธ พุยากาลิ
 ชนมชฺเฒ นิสีทีย
 เทวนวุเต อีโต กปุเป
 อยํ พุทฺโธ ภวิสฺสตี.
๑๓. พระพุทธเจ้าแม่พระองค์นั้นประทับนั่ง
 ในท่ามกลางหมู่ชน ก็ได้ทรงพยากรณ์
 เราตถาคตว่า ในเกาสีบสองกัปแต่นี้
 ไป สุธาตถาษีนี้จักเป็นพระพุทธเจ้า.
๑๔. อีหุ กปิลวฺหยา รมฺมา
 นิกฺขมิตฺวา ตถาคโต^๒
 ปธานํ ปทหิตฺวาน
 กตฺวา ทุกฺกรการิกํ.
๑๔. พระตถาคตจักเสด็จออกจากพระนคร
 มีชื่อว่ากบิล อันนารีนรมย์ แล้วจัก
 เริ่มตั้งความเพียรกระทำทุกกรกิริยา.
๑๕. อชฺปาลรฺกฺขมฺมุลสมฺมึ
 นิสีทิตฺวา ตถาคโต
 ตตฺถ ปายาสํ ปคฺคยฺห
 เนรญฺชรมุเปหิตี.^๓
๑๕. พระตถาคตจักประทับนั่ง ณ ควางตน
 อชปาลนิโครธ จักทรงรับข้าวปายาส
 ณ ที่นั้น แล้วเสด็จมายังแม่น้ำ
 เนรญชรา.

^๑ ก. ตทา. ^{๒-๒} ฉ. อีเม ปาจา น ทิสฺสนตี ^๑ วรรณะ ๔ : กษัตริย์ พราหมณ์
^{๓-๓} ฉ. อีเม ปาจา เปยฺยาเลน. กตา. คหบดี กรรมกร.

๑๖. เณรณชราย ๑ ตีรมหิ
 ปายาส์ อท โส ชิโน
 ปฏิยตุตวรมกเคน
 โโพธิมุลมุเปหิติ.
๑๖. พระชินะพระองค์นั้น จักเสวยข้าว
 ปายาสที่ฝึ้งแม่น้ำเนรัญชรา แล้วจัก
 เสด็จมาที่ควงไม้ที่ตรัสรู้ ตามมรรคา
 ที่เขาตกแดงไว้แล้วอย่างดีเยี่ยม.
๑๗. ตโต ปทกขิณิ กตุวา
 โโพธิมณฺฑิ อนุตฺตโร
 อสฺสตุตฺตรุกฺขมุลมฺหิ
 พุชฺฌิสฺสตี มหายโส.
๑๗. ต่อจากนั้น พระตถาคตผู้หาที่เปรียบ
 มิได้ ทรงมีพระยศ (พระเกียรติยศ
 และบริวาร) ใหญ่ยิ่ง จักกระทำ
 ประทักษิณพระแท่นที่ตรัสรู้ แล้วจัก
 ตรัสรู้ที่ควงแห่งต้นอัสสัตถพฤกษ์.
๑๘. อิมสฺส ชนิกา มาตา
 มายา นาม ภวิสฺสตี
 ปิตา สุตฺโตทโน นาม
 อัยฺ เหสฺสตี โคตโม.
๑๘. พระมารดา ผู้ให้กำเนิดพระตถาคตนี้
 จักมีพระนามว่า พระนางมายา พระ
 บิดาจักมีพระนามว่า พระเจ้าสุทโธ-
 ทนะ พระตถาคตนี้ จักมีพระนามว่า
 พระโคตมพุทธเจ้า.

๑-๑ ฉ. อิเม ปาจา เปยฺยาเลน กตา.

๑๘. โกลิโต อุปติสฺโส จ
 อคฺคา เหฺสฺสนฺติ สāvกา
 อนาสวา วีตราคา
 สฺนตจิตฺตา สฺมาหิตา
 อานนฺโท นามุပ္ปฏฺฐากโก
 อุปฺภูจิสฺสตีมฺหิ ชินฺ.
๑๙. พระโกลิตเถระและพระอุปติสฺสเถระ
 ผู้ไม่มีอาสวะ ปราศจากราคะ มีจิต
 สงบ มีใจตั้งมั่นแล้ว จักเป็นพระอัคร-
 สāvก พระอุปฺภูฐากนามว่า พระ-
 อานนฺท์ จักเฝ้าอุปฺภูฐากพระชินะนี้.
๒๐. เขมา อุปฺพลวณฺณา จ
 อคฺคา เหฺสฺสนฺติ สāvิกา
 อนาสวา วีตราคา
 สฺนตจิตฺตา สฺมาหิตา
 โปธิ ตสฺส ภควโต
 อสฺสฺตโถตี ปวฺจฺจตี.
๒๐. พระเขมาเถรี และพระอุปฺพลวณฺณา-
 เถรี ผู้ไม่มีอาสวะ ปราศจากราคะ
 มีจิตสงบ มีใจตั้งมั่นแล้ว จักเป็น
 พระอัครสāvิกา ต้นไม้เป็นที่ตรัสรู้
 ของพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น
 ชาวโลกเรียกว่า อัสสฺตถะ.
๒๑. จิตฺโต จ หตฺถาฬวโก
 อคฺคา เหฺสฺสนฺตูปฺภูจิกา
 นนฺทมาตา จ อุตฺตรา
 อคฺคา เหฺสฺสนฺตูปฺภูจิกา
 อายุ วสฺสสฺตี ตสฺส
 โคตมสฺส ยสฺสลีโน.
๒๑. จิตตกหบดีและหัตถาฬวกหบดีจักเป็น
 อัครอุปฺภูฐาก นันทมารดาอุบาสิกา
 และอุตตราอุบาสิกา จักเป็นพระอัคร-
 อุปฺภูฐายิกา พระโคตมพุทธเจ้า ผู้มี
 พระยศพระองค์นั้น จักมีพระชนมายุ
 ๑๐๐ พรรษา.

๑-๑ ฉ. อิม ปาสา เปยฺยาเลน กตา.

๒๒. อิทํ สุตฺวาน วจัน
 อสมฺสฺส มเหสีโน
 อาโมทิตา นรมรุ
 พุทฺธพีชงฺกุโร อัย.

๒๒. คนและเทวดา ได้ยินพระคำรัสของ
 พระมเหสีเจ้า ผู้หาบุคคลเสมอมิได้นี้
 แล้ว ต่างมีใจบังเหียงว่า พระสุชาต-
 ภาของกันเป็นทั้งพระพีชและพระหน่อ
 แห่งพระพุทธเจ้า.

๒๓. อุกฺกุฏจิสฺสทา วตฺตุนฺตี
 อปฺโปฆฺเณนฺตี หสฺนฺตี จ
 กตฺถชฺลี นมฺสฺสนฺตี
 ทสฺสทสฺสีเทวตา.

๒๓. เฝียงโหรงตอรับเป็นไปอยู่เทวดา
 ในหมื่นโลกธาตุ พรบมือและราเริง
 ประนมอัญชลีนมัสการอยู่ (กล่าว
 กันว่า).

๒๔. ยทิมสฺส โลกนาถสฺส
 วิรชฺฉิสฺสาม สาสัน
 อนาคตมฺหิ อทุธานเ
 เหนสฺสาม สมฺมุขา อิม.

๒๔. ผีว่า พวกเราจักพลาดพระศาสนา
 (คือพระธรรม)ของพระบรมโลกนาถ
 พระองค์นี้ไซ้ พวกเราก็จักเกิด
 พรอมหนากัน ในศาสนาของพระหน่อ
 พระพุทธเจ้าพระองค์นี้ ในอนาคตอัน
 นานไกล.

๑-๑ ฉ. อิม ปาสา เปยฺยาเลน กตา.

๒๕. ยถา มนุสฺสา นที ตรนฺตา
 ปฏิตฺถํ วิรชฺฌิย
 เหมจาทิตฺเต คเหตุวาน
 อุตฺตรนฺติ มหานที.

๒๖. เอวเมว มยํ สัพฺเพ
 ยที มุญฺจามิมํ ชินฺ
 อนาคตมฺหิ อทฺธาเน^๑
 เหลสฺสาม สฺมมุขา อิมํ.

๒๗. ตสฺสาปิ วจันํ สุตฺวา
 ภิชฺโช จิตฺตํ ปสาทยี
 อุตฺตริ วตมธฺิฏฺจาสี
 ทสฺปารมิปุริยา.

๒๕. มนุษย์ทั้งหลายเมื่อจะข้ามแม่น้ำ หาก
 พลาดท่าข้ามเฉพาจะหนา ก็ถ่อเอา
 ท่าข้ามข้างใต้ (คือท่าถัดไป) ยอม
 ข้ามแม่น้ำใหญ่ได้ ฉันทได้.

๒๖. พวกเราทั้งหมด หากสิ้นพระชินะ
 พระองค์นี้แล้ว ในอนาคตอันนานไกล
 พวกเราก็จักเกิดพร้อมหน้ากัน ใน
 ศาลาของพระหนอพระพุทธเจ้าพระ
 องค์นี้ (และบรรลุมรรคผล) ได้.

๒๗. เราตถาคต ได้สดับพระคำรัสของ
 พระผู้มีพระภาคเจ้า แม่พระองค์นั้น
 แล้ว ได้บังเกิดจิตเลื่อมใสยิ่งนัก ได้
 อธิษฐานพรตให้ยิ่งขึ้น เพื่อบำเพ็ญ
 บารมี ๑๐ ทศให้บริบูรณ์.

^{๑-๑} ฉ. อิม ปาสา เปยยาเลน กตา.

๒๘. เขมกั นาม นคร^๑
 ชนสนุโธ^๑ นาม ขตุติโย
 ปทุมมา นาม ชนิกา
 ติสฺสสฺส จ มเหสีโน.

๒๘. พระนกร (ของพระผู้มีพระภาคเจ้า
 ติสสะพระองค์นี้) มีชื่อว่า เขมกะ
 กษัตริย์พระนามว่า พระเจ้าชนสันธะ
 เป็นพระบิดา พระมารดาผู้ให้กำเนิด
 พระมเหสีเจ้าติสสะ พระนามว่า
 พระนางปทุมมา.

๒๙. สตุตฺวสฺสสฺสหาสนิ
 อการํ อชฺฌ โส วลี
 คุหาเสลนาริสยนิสสา^๒
 ตโย ปาสาทมุตฺตมา.

๒๙. พระพุทธองค์ ประทับครองราชมณ-
 เฑียรแล้วจนสิ้นกาลเจ็ดพันปี ทรงมี
 ปราสาทอันงดงามยิ่ง ๓ องค์คือ
 คุหาเสลปราสาท นาริสยปราสาท
 และนิสภปราสาท.

๓๐. สมหิสฺสสฺสหาสนิ
 นาริโย สมลฺกตา
 สุกุทฺทา นาม^๓ สา นาริ
 อานนุโท นาม อตุรโช.

๓๐. ทรงมีนารีสามหมื่นถ้วนแต่งกายสวย-
 งาม นารีผู้เป็นพระมเหสีพระองค์นี้
 มีนามว่า พระนางสุกัททา และมี
 พระกุมาร ชื่อว่า อานันทะ เป็น
 พระโอรส.

^๑ ก. ชนสนุโท.

^๒ ก. คุณเสลานาติยนิสโก.

^๓ ฉ. นามิกา.

๓๑. นิมิตฺเต จตุโร ทิสฺวา
 อสฺสยาเนน นิกฺขมิ
 อนนอฏฺจมาสานิ^๑
 ปธานํ ปทหิ ชิโน.
๓๒. พุรหฺมฺนา ยาจิโต สฺนฺโต
 ทิสฺโส โลกคฺคฺคฺนายนโก
 วตฺติ จกฺกํ มหาวิโร
 ยสฺวตีทายมุตฺตเม^๒
๓๓. พุรหฺมเทโว อุทโย จ
 อเหตุํ อคฺคฺสาวกา
 สมฺจโค^๓ นามุปฺภฺจาโก
 ทิสฺสฺสฺส จ มเหสิโน.
๓๑. พระชินเจ้าทรงเห็นนิมิต ๔ แล้ว
 เสด็จออกผนวชด้วยราชยานมา ทรง
 ตั้งความเพียร ๘ เดือนเต็ม.
๓๒. พระมหาวีรบุรุษติสสปุทธเจ้า ผู้นำ
 ชั้นเลิศของโลก เป็นผู้ซึ่งพระพรหม
 ทูลอาราธนาแล้ว ทรงประกาศแล้ว
 ซึ่งพระธรรมจักร ณ ปายสวตีทายวัน
 อังคกามยิง.
๓๓. พระพรหมเทวเดระและพระอุทยเดระ
 เป็นพระอัครสาวก พระเดระชื่อ
 สมังคะเป็นพระอุปัฏฐากของพระมเหสี
 เจ้าติสสะ.

^๑ ก. อนนํ อหฺมมาสํ, อี. อนนํ อฏฺจมาสํ.

^๒ ฉ. อี. ยสฺวตียมุตฺตเม.

^๓ ก. สมโค.

๓๔. ผู้เสสา เจว สุตตะตา จ
 อเหตุ อคฺคสาวิกา
 โโพธิ ตสฺส ภควโต
 อสโนติ ปุจฺจติ.

๓๔. พระผู้เสสาเถรีและพระสุตตะตาเถรี
 เป็นพระอัครสาวิกา ต้นไม้เป็นที่
 ตรัสรู้ ของพระผู้มีพระภาคเจ้าพระ-
 องค์นั้น ชาวโลกเรียกว่า อสนะ
 (ไม้ประคูด).

๓๕. สมฺพโล จ ลิริ เจว
 อเหตุ อคฺคปุณฺณิกา
 กิสาโคตมึ อุปเสนา
 อเหตุ อคฺคปุณฺณิกา.

๓๕. สัมพลกหบดีและลิริกหบดี เป็นอัคร-
 อุปัญญาภิกษุณี กิสาโคตมึอุบาสิกาและ
 อุปเสนากิสาโคตมึอุบาสิกาเป็นอัครอุปัญญาภิกษุณี.

๓๖. โสปี พุทฺธ สฺมุจฺจิตโน
 อหุ อจฺจตฺตเน ชิโน
 อนฺูปโม อสทิสโส
 ทิมวา วียํ ทิสฺสตี.

๓๖. พระชินพุทธเจ้า แม่พระองค์นั้นเมื่อ
 กลาวโดยส่วนสูง ทรงมีพระวรกาย
 สูง ๖๐ ศอก พระองค์ทรงหาบุคคล
 เปรียบเสมอเหมือนมิได้ ทรงปรากฏ
 คุณคุณเขาทิมวันตบรรพต.

๓๗. ตสฺสาปิ อตฺตเตชฺส
 อายุ อาสิ อนฺุตฺตโร
 วสฺสตฺสทสฺสาณิ
 โลเก อญฺจาสี จกฺขุมา.

๓๗. พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้มีพระเดช (คือ
 ศीलคุณเป็นต้น) อันหาบุคคลเทียบเท่า
 มิได้ แม่พระองค์นั้น มีพระชนมายุ
 เป็นอนุตตระ (คือไม่มากไม่น้อยกว่า

พระชนมายุของพระพุทธเจ้าพระองค์
ใด) พระพุทธองค์ผู้มีพระจักขุทรง
ดำรงอยู่ในโลกแล้ว จนสิ้นกาลแสน
พรรษา.

๓๘. อุตฺตมํ ปวริ์ เสฏฺฐํ

อนุโภตฺวา มหายสํ

ชฺลิตฺวา อคฺคิกฺขนุโร

นิพฺพุโต โส สสาวโก.

๓๘. พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น ทรง
เสวยพระยศใหญ่อันล้ำเลิศประเสริฐ
สูงสุด ทรงรุ่งโรจน์ดุจกองไฟ พร้อม
ด้วยพระสาวกเสด็จเข้าสู่พระนิพพาน
แล้ว.

๓๙. วลาทโกว อนิเลน

สุริเยน วิย อุตฺตโว

อนุทฺถาโรว ปทีเปณ^๑

นิพฺพุโต โส สสาวโก.

๓๙. พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้นพร้อม
ด้วยพระสาวกเสด็จเข้าสู่พระนิพพาน
แล้ว เหมือนเมฆต้องลมพัดก็หายไป
เหมือนหยาดน้ำค้างต้องแสงอาทิตย์ก็
หายไป (หรือ) เหมือนความมืด
ต้องแสงประทีปก็หายไป ฉะนั้น.

^๑ ก. ทีเปณ.

๕๐. ติสโส ชินวโร พุทโธ
 นนทารามมฺหิ นิพฺพุโต
 ตตฺถเวสฺส ชินฺนุโป
 ติณฺโณชนสมุสฺสึโตติ^๑

๕๐. พระชินวรติสสพุทธเจ้า เสด็จนิพพาน
 แล้ว ณ พระนันทาราม พระชินสฎูป
 ของ พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น
 สูง ๓ โยชน์ ประดิษฐานไว้ ณ
 พระนันทารามนั้นนั่นเอง ฉะนั้นแล.

ติสสพุทธวโส สุตฺตรสโม.

จบ พระติสสพุทธวงศ์ ที่ ๑๗.

---

^๑ ฉ..... โยชนมฺคฺคโตติ.

๒๐. ปุสฺสทุททวส

๑. ตตฺถเว มณฺทกปฺปมฺหิ
อหุ สตุถา อนุตฺตโร
อนุปโม อสมสโม
ปุสฺโส^๑ โลกคฺคณายโก.
๒. โสปี สพฺพิ ตมฺ หนฺตฺวา
วิชฺเฏตฺวา มหาชฺฌิ
สเทวํ ทปฺปนฺโต
อภิวสฺสี อมตฺมพฺพนา.^๓

๒๐. พระปุสสพุทธวงศ์

๑. ในมัตถกป็นันนแล ได้มีพระบรม-
คาสตา พระนามว่า ปุสสะ พระองค์
ทรงเป็นบุคคลผู้ยอดเยี่ยม ทรงเป็น
ผู้นำชั้นเลิศของโลกหาผู้เปรียบเสมอ
เหมือนมิได้.
๒. พระบรมคาสตา แม่พระองค์นั้น ทรง
กำจัดความมืดทั้งมวล ทรงสว่างแล้ว
ซึ่งชัญญใหญ่ (คือตัณหา) ทรงโปรย-
ปรายฝนยังโลก พร้อมทั้งเทวโลกให้
อิมเอบควยน้ำคืออมตธรรม.

^๑ ฉ. อี. ผุสฺส...

^๒ ฉ. อี. ผุสฺโส.

^๓ อี. อมตมฺพฺพนา.

^๑ อสุญญกัณฑ์ ๕ คือ

๑. สารกัณฑ์พระพุทธเจ้า ๑ องค์
๒. มัตถกัณฑ์พระพุทธเจ้า ๒ องค์
๓. วรกัณฑ์พระพุทธเจ้า ๓ องค์
๔. สารมัตถกัณฑ์พระพุทธเจ้า ๔ องค์
๕. ภัททกัณฑ์พระพุทธเจ้า ๕ องค์

ส่วนสุญญกัณฑ์เป็นกัณฑ์ที่ไม่มีพระพุทธเจ้า พระ-
ปัจเจกพุทธเจ้าและพระเจ้าจักรพรรดิ.

๓. ธรรมจกั กั ปวตุเตนุเต ปุสเส^๑ นกขตุตมุงคเล โภกิสตสหัสสาน^๒ ปจมาภิสมโย อหุ.	๓. เมื่อพระบรมศาสดาปุสเส ทรงประกาศพระธรรมจักร ในวันนักษัตรอันเป็นมงคล ปฐมอภิสมัย ได้มีแล้วแก่เทวดาและมนุษย์แสนโกฏิ.
๔. นวุตีสตสหัสสาน^๓ ทุติยาภิสมโย อหุ อสีตีสตสหัสสาน^๓ ตติยาภิสมโย อหุ.	๔. อภิสมัยครั้งที่ ๒ ได้มีแล้วแก่เทวดาและมนุษย์กาลาน อภิสมัยครั้งที่ ๓ ได้มีแล้วแก่เทวดาและมนุษย์แปดล้าน.
๕. สนนิปาตา ตโย อาสุ^๓ ปุสสสุสปี^๓ มहेสินโน ชีณาสวาน วิมลาน^๓ สนตจิตตาน ตาทิน^๓.	๕. แม่พระปุตสมเหสีเจ้าได้มีการประชุมพระสาวกล้วนพระชีณาสพผู้ปราศจากมลทิน มีจิตสงบ ทรงตาทิคุณ (รวม) ๓ ครั้ง.
๖. สกุจิสตสหัสสาน^๓ ปจโม อาสิ สมากโม ปญญาสตสหัสสาน^๓ ทุติโย อาสิ สมากโม.	๖. ครั้งแรก ได้มีพระชีณาสพหกล้านมาประชุมกัน ครั้งที่ ๒ มีพระชีณาสพหาลานมาประชุมกัน.

^๑ ก. ผุสเส. ^๒ ก. อสีตีสตสหัสสาน.

^๓ ก. ปุสสสุส จ.

^๑ งานรื่นเริงตามฤดูกาลระหว่างเดือนธันวาคม-เดือนมกราคม.

๑. จตุตทาพีสสทสหัสสานิ

ตติโย อาสิ สมากโม

อนุปาทา วิมุตตานิ

โวจฉินฺนปฏิสันฺธิ.

๘. อหิ เตน สมเยน

วิชิตาวิ^๑ นาม ชตติโย

ฉทฺทยิตฺวา มหารชฺชํ

ปพฺพชํ ตสฺส สนฺติเก.

๙. โสปี มํ พุทฺโธ พุยาภาสิ

บุสฺโส โลกคฺคณายโก

เทวนวุเต อิตฺถ กปฺเป

อํ พุทฺโธ ภวิสฺสตี.

๑๐.^๒ อหุ กปิลวฺหยา รมฺมา

นิกฺขมิตฺวา ตถาคตฺโต^๒

ปธานํ ปทหิตฺวาน

กตฺวา ทุกฺกรการิกํ.

๑. ครั้งที่ ๓ มีพระชฎาสพสี่ล้านผู้ซึ่ง

ตัดปฏิสนธิได้เด็ดขาดแล้ว หลุดพ้นไป

เพราะไม่ถ่อมลงมาประชุมกัน.

๘. สมัยนั้น เราตถาคตเป็นบรมกษัตริย์

พระนามว่า พระเจ้าวิชิตาวิ สละ

ราชบัลลังก์ใหญ่ ออกบวชในสำนัก

พระพุทธองค์.

๙. พระปุตสพุทธเจ้า ผู้นำโลกขึ้นเลิศ

แม่พระองค์นั้น ก็ได้ทรงพยากรณ์

เราตถาคตว่าเมื่อล่วงเก่าสิบสองกับ

แฉกไป พระเจ้าวิชิตาวินี้ จักเป็น

พระพุทธเจ้า.

๑๐. พระตถาคตจักออกจากพระนคร มีชื่อ

ว่ากบิล อันนารนรมย์ แล้วจักเริ่ม

ตั้งความเพียร กระทำทุกกริยา.

^๑ ก. วิชิโต.

^{๒-๒} ฉ. อิมะ ปาสา น ทิสฺสนฺตี.

๑๑. อชปาลรุกรมุขมูลสมิ

นีสีทีตฺวา ตถาคโต
 ตตฺถ ปายาสํ ปคฺคยฺห
 เนรณฺชรมุเปหิตี.

๑๒. เนรณฺชราย ธีรมหิ

ปายาสํ อท โส ชิโน
 ปฎิยตฺตวรมคฺเคน
 โโพธิมุลมุเปหิตี.

๑๓. ตโต ปทกฺขิณิ กตฺวา

โพธิมณฺฑิ อนุคฺตโร
 อสฺสํตฺตรุกรมุขมูลสมิ
 พุชฺฌิสฺสตี มหายโส.

๑๔. อิมสฺส ชนิกา มาตา

มายา นาม ภวิสฺสตี
 ปิตา สุตฺโธทโน นาม
 อัยฺ हेสฺสตี โคตโม?

๑๑. พระตถาคต จักประทับนั่ง ณ ควางตน
 อชปาลนิโครธ จักทรงรับข้าวปายาส
 ณ ที่นั้น แล้วเสด็จมายังแม่น้ำเนรัญ-
 ชรา.

๑๒. พระชินะพระองค์นั้น จักเสวยข้าว
 ปายาส ที่ฝั่งแม่น้ำเนรัญชราแล้ว
 เสด็จมาที่ควางไม้ ที่ตรัสรู้ตามมรรคา
 ที่เขาคถกแต่งไว้แล้วอย่างดีเยี่ยม.

๑๓. ต่อจากนั้น พระตถาคตผู้หาที่เปรียบ
 มิได้ ผู้มีพระยศใหญ่ยิ่ง จักกระทำ
 ประทักษิณพระแทนที่ตรัสรู้ แล้วจัก
 ตรัสรู้ที่ควางแห่งตนอัสสํตตพฤกษ์.

๑๔. พระมารดา ผู้ให้กำเนิดพระตถาคตนี้
 จักมีพระนามว่า พระนางมายา
 พระบิดาจักมีพระนามว่า พระเจ้า
 สุตโธทนะ พระตถาคตนี้จักมีพระนาม
 ว่าพระโคตมพุทธเจ้า.

๑-๑ ฉ. อิม ปาสา เปยฺยาเลน กตา.

๑๕. โกลิโต อุปติสโส จ

อคฺคา เหฺสฺสนฺติ สāvā
อนาสวā วิตรากา

สนฺตจิตฺตา สฺมาหิตา.

อานนฺโท นามุပ္ปฏฺจāโก

อุปฺภูจิสฺสตีมฺ ชินฺ.

๑๖. เขมา อุปฺปลวณฺณา จ

อคฺคา เหฺสฺสนฺติ สāvīkā
อนาสวā วิตรากา

สนฺตจิตฺตา สฺมาหิตา

โพธิ ตสฺส ภควโต

อสฺสตุโถตี ปวฺจจฺติ.

๑๗. จิตฺโต จ หตฺถาฬวโก

อคฺคา เหฺสฺสนฺตูปฺภูจกา
นนฺทมาตา จ อุตฺตรา

อคฺคา เหฺสฺสนฺตูปฺภูจิกา

อายุ วสฺสสฺสํ ตสฺส

โคตมสฺส ยสฺสฺสินฺ.

๑๕. พระโกลิตเถระและพระอุปติสสเถระ

ผู้ไม่มีอาสวะ ปราศจากราคะ มีจิต
สงบ มีใจตั้งมั่นแล้ว จักเป็นพระอัคร-
สาวก พระอุปฺภูจกาชื่อว่า พระ
อานนท์จักเฝ้าอุปฺภูจกาพระชินะนี้.

๑๖. พระเขมาเถรี และพระอุปฺปลวณฺณา-

เถรี ผู้ไม่มีอาสวะ ปราศจากราคะ
มีจิตสงบ มีใจตั้งมั่นแล้ว จักเป็น
พระอัครสาวิกา ต้นไม้เป็นที่ตรัสรู้
ของพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น
ชาวโลกเรียกว่า อัสสัดถะ.

๑๗. จิตตกหบดีและหัตถาฬวกหบดีจักเป็น

อัครอุปฺภูจกา นันทมารดาอุบาลิกา
และอุตฺตราอุบาลิกา จักเป็นอัคร-
อุปฺภูจายิกา พระโคตมพุทธเจ้าผู้มี
พระยศพระองค์นั้น จักทรงมีพระ-
ชนมายุ ๑๐๐ พรรษา.

๑๑๑ ฉ. อิมะ ปาจา เปยฺยาเลน กตา.

ผลอากาศโทประสาน สีลาลัย และครอบคร้ว

ถวายเป็นพุทธบูชา

๑๘. อีหิ สุตวาน วจนั

อสมสฺส มเหสีโน

อาโมทิตา นรมฐ

พุทธพีชงฺกุโร อัย.

๑๘. คนและเทวดา ไต่ยื่นพระคำรัสของ
พระมเหสีเจ้าผู้หาบุคคลเสมอเหมือน
มิได้นี้แล้ว ต่างมีใจบังเหิงว่า พระ-
เจ้าวิชิตาวิพระองค์นี้ เป็นทั้งพระพี่
และพระหนอแห่งพระพุทธเจ้า.

๑๙. อุกฺกุฏจิสฺสททา วตฺตนฺติ

อปฺโปณฺเณนฺติ หสฺนฺติ จ

กตฺตชฺลี นมสฺสฺนฺติ

ทสฺสทสฺสีเทวตา.

๑๙. เสียงโหร้องต้อนรับเป็นไปอยู่เทวดา
ในหมื่นโลกธาตุ ประभมือและราเริง
ประนมอัญชลีนมัสการอยู่ (กล่าว
กันว่า).

๒๐. ยทิมสฺส โลกนาถสฺส

วิรัชฺฉิสฺสาม สาสฺนั

อนาคตฺมฺหิ อทฺธาเน

เหสฺสาม สมฺมุขา อิมั

๒๐. ผีว่า พวกเราจักพลาตพระศาสนา
(คือพระธรรม)ของพระบรมโลกนาถ
พระองค์นี้ไซ้ พวกเราก็จักเกิด
พร้อมหน้ากัน ในศาสนาของพระหนอ
พระพุทธเจ้าพระองค์นี้ ในอนาคตอัน
นานไกล.

๑-๑ ฉ. อีเม ปาสา เปยฺยาเลน กตา.

๒๑. ยดา มนุสฺสา นที ตรนฺตา
ปฏิบัติถุ วัชรชฺฌิย
เหฏฺฐาติตฺถเถ กเหตุวาน
อุตฺตรนฺติ มหานที.
๒๒. เอวเมว มยํ สพฺเพ
ยที มุญฺจามิมฺ ชินํ
อนาคตมฺหิ อทฺธาเน^๑
เหสุสาม สมนฺมุขา อิมํ.
๒๓. ตสฺสาปิ วจันํ สุตฺวา
ภิชฺชโย จิตฺตํ ปสาทยี
อุตฺตรี วตมธฺิฏฺฐาสี
ทสฺสปารมิปุริยา.
๒๔. สุตฺตนฺตํ วินยญฺจาปิ
นวงฺคํ สตฺถุสฺสาสนํ
สพฺพิ ปริยาปฺณิตฺวาน
โสภยี ชินสาสนํ.
๒๑. มนุชฺชํทงหลายเมื่อจะข้ามแม่น้ำ หาก
พลาดท่าข้ามเฉพาจะหนา ก็ถ่อเอา
ท่าข้ามข้างไต (คือท่าถัดไป) ยอม
ข้ามแม่น้ำใหญ่ไต ฉั้นไต.
๒๒. พวกเราทั้งหมด หากสิ้นพระชินเจ้า
พระองค์นั้นแล้ว ในอนาคตอันนานไกล
พวกเราก็จักเกิดพร้อมหน้ากัน ใน
ศาสนาของพระหนอพระพุทธเจ้าพระ
องค์นี้เหมือนฉนั้น.
๒๓. เราตกตไตสัดกับพระดำรัสของพระ
ชินะแม่พระองค์นั้นแล้ว บังเกิดจิต
เลื่อมใสยิ่งนัก จึงอธิษฐานพรตให้
ยิ่งขึ้น เพื่อบำเพ็ญบารมี ๑๐ ทศ
ไทบริบูรณ์.
๒๔. เราตกตไตเล่าเรียนพระสุดตันต-
ปิฎก รวมทั้งพระวินัยปิฎก อันเป็น
นวังคสัดถุคาสนทั้งหมด ไดยังพระ-
ศาสนาของพระชินะโห่งดงามแล้ว.

^{๑-๑} ฉ. อิม ปาสา เปยฺยาเลน กตา.

๒๕. ตตฺถปฺปมตฺโต วิหรนฺโต
 พรหมํ ภา เวตฺวา ภาวนํ
 อภิญญาปารมี คนฺตฺวา
 พรหมโลกมคฺคณฺท์.

๒๕. เราตถาคตเป็นผู้ไม่ประมาท เจริญ-
 พรหมวิหารภาวนาสำราญอิริยาบถอยู่
 ในพระศาสนานั้น ได้ถึงความ เป็น
 ผู้สูงสุดในอภิญญาทั้งหลาย ได้ไปยัง
 พรหมโลกแล้ว.

๒๖. กาสิกํ นาม นครํ
 ชยเสโน นาม ขตฺติโย
 สิริมา นาม ชนิกา
 ปุสฺสสฺสาป^๑ มहेสิโน.

๒๖. พระนคร (ของพระผู้มีพระภาคเจ้า
 ปุสสะพระองค์นี้) มีชื่อว่า กาสิกะ
 กษัตริย์พระนามว่า พระเจ้าชยเสนะ
 เป็นพระบิดา พระมารดาผู้ให้กำเนิด
 พระปุตฺทมहेสิเจ้า พระนามว่า
 พระนางสิริมา.

๒๗. นวสฺสสฺสทฺสฺตานี
 อการํ อชฺฌ โส วลี
 ครุพฺทิสฺสฺวณฺณทารา^๒
 ตโย ปาสาทมุตฺตมา.

๒๗. พระพุทธองค์ประทับครองราชมณเฑียร
 แล้ว จนสิ้นกาลเก้าพันปี ทรงมี
 ปราสาทอันงดงามยิ่ง ๓ องค์คือ
 ครุพฺปราสาท หังสปราสาท และ
 สุวรรณทาราปราสาท.

^๑ ก. ปุสฺสสฺส จ.

^๒ ฉ. อ. ครุพฺทิสฺสฺวณฺณทารา.

๒๘. เติวีตีสหัสธานี^๑

นารีโย สมลงุกตา
กิสากุคมี นาม นารี
อำนนโท^๒ นาม อตุรโซ.

๒๘. ทรงมีนารีสองหมื่นสามพัน แต่งกาย
สวยงาม นารีผู้เป็นพระมเหสีพระ-
นามว่า พระนางกิสากุคมี และ
มีพระกุมารนามว่า พระอำนนทะ
เป็นพระโอรส.

๒๙. นิमितเต จตุโร ทิสฺวา

หตุถิยาเนน นิกฺขมิ
สตุตาทิ^๓ ปธานจารี
อจรี ปุริสฺสุตฺโตโม.

๒๙. พระชินเจ้าทรงเห็นนิมิต ๔ แล้วเสด็จ
ออกผนวชควยราชยานข้าง พระ-
พุทธองค์ ทรงบำเพ็ญเพียรแล้วตลอด
สี่ปีคานหนึ่ง.

๓๐. พุรหฺมฺนา ยาจิโต สฺนฺโต

ปุสฺโส โลกคฺคฺคฺนายนโก
วตฺติ จกฺกํ มหาวีโร
มิกทาเย นฺรฺสุตฺโตโม.

๓๐. พระมหาวีรบุรุษปุสสะ พระองค์ทรง
เป็นผู้นำเลิศของโลก สูงสุดกว่า
นรชน เป็นผู้ซึ่งพระพรหมทูลอาราธนา
แล้ว ทรงประกาศพระธรรมจักร ณ
มฤคทายวัน.

^๑ ฉ. ตีสหิตฺตีสหฺสธานี.

^๒ ฉ. อนนฺโหม.

^๓ ฉ. ฉมาล.

๓๗. สุธัสสนโน สุธะโว จ
 อเหตุ อคฺคสาวกา
 นารโท นามุปฏจาโก
 สุชาตสฺส มเหสีโน.

๓๗. พระสุทัตสนเถระและพระสุเทวเถระ
 เป็นพระอัครสาวก พระเถระชื่อ
 นารทะ เป็นพระอุปัฏฐากของพระ-
 มเหสีเจ้าสุชาตตะ.

๓๘. นาคา นาคสมานา^๑ จ
 อเหตุ อคฺคสาวิกา
 โพิธิ ตสฺส ภควโต
 มหาเวพุตี วุจฺจติ.

๓๘. พระนาคาเถรีและพระนาคสมานาเถรี
 เป็นพระอัครสาวิกา ต้นไม้เป็นที่
 ตรีสรูของพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์
 นั้น ชาวโลกเรียกว่า มหาเวพุ
 (ไผ่ใหญ่).

๓๙. โส จ รุกฺโข มนฺกขนฺโธ^๒
 อจฺฉิทฺโท โหติ ปตฺติโก
 อชฺช วโส พุรหา โหติ
 ทสฺสนีโย มโนรม.

๓๙. ก็ไม้ไผ่ต้นนั้น มีลำต้นตรง แข็งแรง
 ใบคก พุ่มใหญ่โต มีช่องน้อย น่าชม
 นารีนรมย์ใจ.

๔๐. เอกกฺขนฺโธ ปวทุตฺติควา
 ตโต สาขา ปภิชฺชตี^๓
 ยถา สุปฺพุโธ โมรหตุโธ
 เอว โสภติ โส ทุโม.

๔๐. ต้นไผ่นั้นมีลำเดี่ยว (ในโลก) เจริญ
 งอกงามแล้วมีกิ่งก้าน แยกออกจาก
 ยอดไผ่ต้นนั้น ต้นไม้ (ไผ่) นั้นงาม
 เหมือนกำหางนกยูงที่เขาผูกไว้ดีแล้ว
 (เพื่อกันแตก).

^๑ ฉ. อี. นาคสมาลา.

^๒ โป. อี. ฆนรุจิโร. ^๓ ก. จ ภิชฺชติ.

๔๑. น ตสฺส กณฺฐกา โทหนฺติ
 นาปิ จิตฺตํ มหา อห
 วิตุณฺณสาโข อวิโรโล
 สนนฺจฺฉาโย^๑ มโนโรโม.

๔๒. สุตฺตโต เจว จิตฺโต จ
 อเหตุํ อคฺคฺคฺปฏฺจกา
 สุกฺกทา เจว ปทุมา จ
 อเหตุํ อคฺคฺคฺปฏฺจิกา.

๔๓. ปณฺณาสรตโน อาสี
 อจฺจตฺตเนน โส ชิโน
 สพฺพการวรูปโต
 สพฺพคุณมุปากโต.

๔๔. ตสฺส ปภา อสมสฺมา
 นิตฺถาวติ สมนฺตโต
 อปฺปมาโณ อตุลฺโย^๒
 โอปฺมเมหิ^๓ อนฺูปโม.

๔๑. คนไฉนนั้น ไม่มีหนาม ทั้งช่องก็ไม่ใหญ่
 มีกิ่งก้านแผ่กว้าง ไม่โปร่ง มีเงาที่บ
 นารื่นรมย์ใจ.

๔๒. สุตตคทพดีและจิตตคทพดี เป็นอัคร-
 อปฏฐาก สุกกทาอุบาสิกาและปทุมมา-
 อุบาสิกา เป็นอัครอปฏฐายิกา.

๔๓. พระชินเจ้าพระองค์นั้นเมื่อกล่าวโดย
 ส่วนสูง ทรงมีพระวรกายสูง ๕๐ ศอก
 ทรงประกอบด้วยความงามสง่า โดย
 อากาทรทั้งปวง (และ) ทรงประกอบ
 ด้วยพระคุณทั้งมวล.

๔๔. พระรัศมีแห่งพระชินเจ้าพระองค์นั้น
 หาแสงสว่างใดเสมอเหมือนมิได้
 ชานอกรอบ(พระวรกาย) พระองค์
 ทรงมีพระรัศมีอันหาประมาณมิได้

^๑ อ. สนนฺจฺฉาโย. ^๒ อ. อตุลโย จ.

^๓ ก. อุปเมหิ, อ. โอปเมหิ.

ซึ่งมิได้ (และ) จะเปรียบเทียบด้วย
การอุปมาอุปไมยมิได้.

๔๕. นวติวสุตสหัสسانی
อายุ วิชชติ ทาวเท
ทาวตา ตัญญาโน โส
ตาเรสิ ชนคัม พหุ.

๔๕. มนุษย์ทั้งหลาย ในครั้งนั้นมีอายุเก่า
หมื่นปี พระพุทธองค์ดำรงอยู่(สิ้นกาล
นานถึง) เพียงนั้น ไตทรงยังฝูงชน
เป็นอันมากให้ขามพน(หวังแห่งตัดหา
บรรลुพระนิพพาน) แล้ว.

๔๖. ยถาปิ สากเร อุมิ
คคเน ตารกา ยถา
เอวิ ตทา ปาวจัน
อรหนเตหิ จิตฺตํ?

๔๖. ครั้งนั้น ปาพจน์(คือพระศาสดา)ได้
งามวิจิตรไปด้วยพระอรหันต์ทั้งหลาย
เหมือนคลื่นในท้องทะเล เหมือน
ดวงดาวในท้องฟ้า ฉะนั้น.

๒
เตวิชฺชฉพฺภิญฺเณหิ
ผลปฺปตฺเตหิ ตาทิหิ
สมากุลมิตฺ อาสิ
อรหนเตหิ สาธุหิ^๒

พระศาสดานี้ ได้ยกขังไปด้วยพระ-
อรหันต์ทั้งหลาย ผู้ได้วิชชา ๓ และ
อภิญญา ๖ ผู้ถึงแล้วซึ่งผละ ผู้ทรง
ตาทิคุณ.

^๑ ก. จิตฺตํ.

^{๒-๒} ฉ. อัย คาถา น ทิสฺสติ.

๔๗. โส จ พุโธ อสมสโม
 คุณานิ จ ตานิ อตุลียานิ
 สัพพี ตมนนฺตรหิตัง
 นนุ วิตฺตา สพุทฺสงฺขารธา.

๔๗. พระพุทธเจ้า ผู้หาบุคคลเสมอเหมือน
 มิได้พระองค์นั้น ด้วยพระคุณทั้งหลาย
 อันไม่มีสิ่งใดจะเทียบเท่า เหล่านั้น
 ด้วย ทั้งหมดนั้นได้อันตรธานไปแล้ว
 สังขาร (สิ่งที่ปัจจัยปรุงแต่ง) ทั้งปวง
 เป็นของว่างเปล่า (ไม่เที่ยง ตั้งอยู่
 ไม่ได้ ไม่เป็นแก่นสาร) มิใช่หรือ.

๔๘. สุชาโต ชินวโร พุโธ
 เสลารามมฺหิ นิพุโธ
 ตตฺถเว เจตฺติโย สตฺถุ^๑
 ตีณิกา วุตฺตมุกฺกโตติ.

๔๘. พระชินวรสุชาตพุทธเจ้า เสด็จเข้าสู่
 พระนิพพานแล้ว ณ พระเสลาราม
 พระเจดีย์ (บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ)
 ของพระบรมศาสดา สูง ๓ คาพยุต
 ประดิษฐานอยู่ ณ พระเสลาราม
 นั้นเอง ฉะนั้นแล.

สุชาตพุทธวโสี ทฺวาทสโม.

จบ พระสุชาตพุทธวงศ์ ที่ ๑๒.

^๑ ม. อ. ตตฺถเว ตสฺส เจตฺติโย.

^๑ มาตรการทางยาวโบราณ ๑ คาพยุต =
 ๔,๐๐๐ ทัณฑะหรือ ๒ โกรศ หรือส่วนที่
 ๔ แห่งโยชน์.

๑๕. ปิยทสฺสีพุทฺธวํส

๑. สุชาตสฺส อปเรน
สยมฺภู โลกนายโก
ทุราสโท อสมสโม
ปิยทสฺสี มหายโส.
๒. โสปี พุทฺโธ อมิตยโส
อาทิจฺโจว วิโรจติ
นิหนฺตฺวาน ตมํ สพฺพํ
ธมฺมจกฺกํ ปวตฺตยิ.
๓. ตสฺสาปิ อตฺตเตชสฺส
อเหตุํ อภิสฺมยา ตโย
โกภฺยิสฺสทสฺสสํ
ปจฺมาภิสฺมโย อหุ.

๑๕. พระปิยทสฺสีพุทฺธวํส

๑. ในกาลต่อจากพระพุทธเจ้าสุชาตะได้
มีพระพุทธเจ้าปิยทสฺสี ผู้มีพระยศยิ่ง-
ใหญ่ ทรงเป็นที่กล่าวยกย่องอย่างยิ่ง
เป็นพระสยัมภู (คือผู้ทรงตรัสรู้ด้วย
พระองค์เอง) ทรงเป็นผู้นำโลก
ยากที่ผู้ใดจะเทียมถึง หาผู้เสมอ-
เหมือนมิได้.
๒. พระพุทธเจ้าผู้มีพระยศ (คือพระ-
เกียรติศัพท์ และบริวาร) อันนับ
มิได้แม้พระองค์นั้น ทรงรุ่งโรจน์ดุด
ดวงอาทิตย์ พระองค์ทรงประกาศ
พระธรรมจักร กำจัดความมืดมิด
ทั้งมวลแล้ว.
๓. อภิสฺมัย (ในศาสนา) ของพระพุทธ-
เจ้าปิยทสฺสีผู้ทรงมีพระเดช (คือศีลคุณ
เป็นต้น) อันไม่มีบุคคลใดเทียบเท่า
แม้พระองค์นั้นได้มีมา ๓ ครั้ง ปฐม-

- อภิสมัยได้มีแล้ว แก่เทวดาและมนุษย์
ทั้งหลายแสนโกฏิ.
๔. สุธัสโน เทวราชา
มัจฉาทิฏฐิมโรจยิ
ตสฺส ทิฏฐิ วิโนเทนฺโต
สตุฏา ธมฺมมเทสยิ.
๕. ชนสนฺนิปาโต อตุโล
มหาสนฺนิปตี ตทา
นวุติโกฏิสหฺสฺสานัน^๑
ทุตติยาภิสมโย อหุ.
๖. ยทา โทณมุขํ หตฺถิ
วิเนสิ^๒ นรสารถิ
อสีติโกฏิสหฺสฺสานัน
ตติยาภิสมโย อหุ.
๕. ท้าวสุทัสสนเทวราช ทรงชอบพระทัย
แล้วซึ่งมัจฉาทิฏฐิ พระบรมศาสดา
เมื่อจะทรงบรรเทาเสีย ซึ่งทริชของ
ท้าวเธอ ไคทรงแสดงธรรมแล้ว.
๕. สันนิบาตแห่งปวงชนครั้งนั้น เป็นมหา
สันนิบาต อันไม่มีสันนิบาตอื่นใดเทียบ
เท่า อภิสมัยครั้งที่ ๒ ได้มีแล้วแก่
เทวดาและมนุษย์เก้าหมื่นโกฏิ.
๖. ในคราวที่พระบรมศาสดาผู้เป็นสารถิ
ฝึกนรชน ทรงฝึกช้างโทณมุขะนั้น
อภิสมัยครั้งที่ ๓ ได้มีแล้วแก่เทวดา
และมนุษย์แปดหมื่นโกฏิ.

^๑ ก. นวโกฏิสหฺสฺสานัน

^๒ ก. วิเนติ.

๑. สันนิปาตา ตโย อาสุ
 ตสุสาปิ ปิยทัสสีโน
 โภกิสตสหัสสานัน
 ปจโม อาลี สมากโม.
๒. พระปิยทัสสีพุทธเจ้า แม่พระองค์นั้น
 ได้มีการประชุมพระสาวก ๓ ครั้ง
 ครั้งแรกมีภิกษุแสนโกฏิมาประชุมกัน.
๓. ตโต ปรั นวุติโกฏิ
 สมิสุ เอกโต มุนี
 ตติเย สันนิปาตมเห
 อสีติโกฏิโย อหุ.
๔. ต่อจากนั้น พระมุนีเก้าสิบโกฏิได้มา
 ประชุมรวมกัน (เป็นครั้งที่ ๒) ใน
 (สาวก) สันนิบาตครั้งที่ ๓ ได้มี
 พระมุนีแปดสิบโกฏิ.
๕. อหิ เตน สมเยน
 กสุสโป นาม พุราหุมนโณ^๑
 อชฌายโก มนุทธโร
 คินณ เวทาน ปารกุ.
๖. สมัยนั้น เราตถาคตเป็นพราหมณ์ชื่อ
 กัสสปะ เป็นผู้คงแก่เรียน ทรงไว้ซึ่ง
 มนต์ เป็นผู้เรียนจบไตรเพท (ถึงขั้น
 ปริญญาจารย์).
๗. ตสุส ธมฺมํ สุณิตฺวาน
 ปสาทํ ชนยี อหิ
 โภกิสตสหัสเสหิ
 สัมมารามิ อมาปยี.
๘. เราตถาคต ได้ฟังธรรมของพระพุทธ-
 องค์แล้ว เกิดความเลื่อมใส ได้สร้าง
 สัมมาราม ควณฺเฑสฺสโกฏิ(ถวายเป็น).

^๑ ก. มานโว.

๑๑. ตสฺส ทตฺวาน อารามํ
 หนฺจ สํวึคฺคมาโนสํ
 สรณํ ๑ ปรณฺจสีเล จ
 ทพฺหํ กตฺวา สมาทธี.

๑๒. โสปี มํ พุทฺโธ พุยาภาสิ
 สงฺฆมชฺเฌ นิสฺสึทีย
 อฏฺฐารเส กปฺปสฺเต
 อัย พุทฺโธ ภวิสฺสตี.

๑๓. ๒ อหุ กปิลวุหฺยา รุมฺมา
 นิกฺขมิตฺวา ตถาคโต ๒
 ปธานํ ปทฺหิตฺวาน
 ๓ กตฺวา ทุกฺกกรการิกํ.

๑๔. อชฺปาลรฺกฺขมฺมูลสฺมี
 นิสฺสึทิตฺวา ตถาคโต
 ตตฺถ ปายาสํ ปคฺคยฺห
 เนรณฺชรมุเปหิตี. ๓

๑๑. ครั้นได้ถวายอารามแก่พระพุทธองค์
 แล้ว เราจึงตั้งตั้งใจ ได้สมาทาน
 สรรณะและศีล ๕ กระทำให้มันแล้ว.

๑๒. พระพุทธเจ้าแม่พระองค์นั้นประทับนั่ง
 ท่ามกลางสงฆ์ได้พยากรณ์เราตถาคต
 ว่า ในพื้นแปดร้อยกัป ก็สัสปมาณพิน
 จักเป็นพระพุทธเจ้า.

๑๓. พระตถาคตจักออกจากพระนคร มีชื่อ
 ว่ากบิล อันนารนรมย์ แล้วจักเริ่มตั้ง
 ความเพียรกระทำทุกกรกิริยา.

๑๔. พระตถาคตจักประทับนั่ง ณ ควางตัน
 อชปาลนิโครธ จักทรงรับข้าวปายาส
 ณ ที่นั้นแล้วเสด็จมายังแม่น้ำเนรัญ
 ชรา.

๑ อี. สรรณํ ปรณฺจสีลญฺจ.

๒-๒ ฉ. อีเม ปาสา น ทิสฺสนฺตี.

๓-๓ ฉ. อีเม ปาสา เปยฺยาเลน กตา.

๑๕. เเนรณฺชราย คีรมหิ
 ปายาสํ อท โส ชิโน
 ปฎิยตุวรมคฺเคน
 โโพธิมุลมุเปหิติ.
๑๖. ตโต ปทกฺขิณํ กตฺวา
 โโพธิมณฺฑํ อนุตฺตโร
 อสฺสตุณฺรกุขมุลมฺหิ
 พุชฺฌิสฺสตี มหายโส.
๑๗. อิมสฺส ชนิกา มวตา
 มายา นาม ภวิสฺสตี
 ปิตา สุตฺโตทโน นาม
 อัยฺ เหสฺสตี โคตโม.
๑๕. พระชินะพระองค์นั้น จักเสวยข้าว
 ปายาสที่ฝั่งแม่น้ำเนรณฺชราย แล้วจัก
 เสด็จมาที่ควงไม้ที่ตรัสรู้ ตามมรรคา
 ที่เขาตกแดงไว้อย่างดีเยี่ยม.
๑๖. ต่อจากนั้น พระตถาคตผู้หาที่เปรียบ
 มิได้ ผู้มีพระยศ (พระเกียรติยศ
 และบริวาร) ใหญ่ยิ่ง จักกระทำ
 ประทักษ์น้อมพระแท่นที่ตรัสรู้ แล้วจัก
 ตรัสรู้ที่ควงแห่งตนอัสสตัดพฤษ.
๑๗. พระมารดาผู้ให้กำเนิด พระตถาคตนี้
 จักมีพระนามว่า พระนางมายา
 พระบิดาจักมีพระนามว่า พระเจ้า
 สุตฺโตทนะ พระตถาคตนี้จักมีพระ-
 นามว่าพระโคตมพุทธเจ้า.

๑-๑ ฉ. อิม ปาจา เปยฺยาเลน กตา.

คุณเกียรติ เอื้อชูเกียรติ
 สร้างต้นฉบับถวาย เป็นพุทธบูชา

๑๘. โกลิตโต อุปติสโส จ

อคฺคา เหฺสฺสนฺติ สํวกา
อนาสฺวา วิตรากา
สนฺตจิตฺตา สฺมาหิตา
อานนฺโท นามุฏฺฐาโก
อุฏฺฐิสฺสํ ชินฺ.

๑๙. เขมา อุปฺปลวณฺณา จ

อคฺคา เหฺสฺสนฺติ สํวิกา
อนาสฺวา วิตรากา
สนฺตจิตฺตา สฺมาหิตา
โพธิ ตสฺส ภควโต
อสุสฺสฺสฺสโถติ ปวฺจจฺติ.

๒๐. จิตฺโต จ หตฺถาฬวโก

อคฺคา เหฺสฺสนฺตฺตฺตฺตฺตฺต
นนฺทมาตา จ อุตฺตรา
อคฺคา เหฺสฺสนฺตฺตฺตฺตฺต

๑๘. พระโกลิตเถระและพระอุปติสสเถระ
ผู้ไม่มีอาสวะ ปราศจากราคะ มีจิต
สงบ มีใจตั้งมั่นแล้ว จักเป็นพระ
อัครสาวก พระอุปัฏฐาก นามว่า
พระอานนท์ จักเฝ้าอุปัฏฐากพระชินะ
นี้.

๑๙. พระเขมาเถรี และอุบลวรรณาเถรีผู้
ไม่มีอาสวะ ปราศจากราคะ มีจิตสงบ
มีใจตั้งมั่นแล้วจักเป็นพระอัครสาวิกา
ตนไม่เป็นที่ตรัสรู้ของพระผู้มีพระภาค
เจ้าพระองค์นั้น ชาวโลกเรียกว่า
อัสสัตตะ.

๒๐. จิตตกพบดีและหัตถาฬวกพบดีจักเป็น
อัครอุปัฏฐาก นันทมารดาอุบาสิกา
และอุตตราอุบาสิกา จักเป็นอัคร-
อุปัฏฐายิกา พระโคตมพุทธเจ้าผู้มี

๑-๑ ฉ. อิเม ปาสา เปยฺยาเลน กตา.

- ๑ อายุ วสุสสัค คัสส
โคทมสส ยสสิโน.
พระยศ (พระเกียรติศัพท์และบริวาร)
พระองค์นั้น จักมีพระชนมายุ ๑๐๐
พรรษา.
๒๑. อิทํ สุตวาน วจัน
อสมสส มหสิโน
อาโมทิตา นรมรุ
พุทธพีชงุโร อัย.
๒๑. คนและเทวดา ไต่ขึ้นพระคำรัสของ
สมเด็จพระมหสิเจ้า ผู้หาบุคคล
เสมอเหมือนมิได้นี้แล้ว ต่างมีใจ
บันเทิงว่ากัสสปมาณพนี้เป็นทั้งพระพี่
และพระหนอแห่งพระพุทธเจ้า.
๒๒. อุกกุฏจิสททา วตุนติ
อปโปฏเฐนติ หสนติ จ
กตณชลี นมสฺสนติ
ทสสทสสิเทวตา.
๒๒. เสียงโหรงตอรับเป็นไปอยู่ เทวดา
ในหมื่นโลกธาตุ ประभมือและราเริง
ประนมอัญชลีนมัสการอยู่ (กล่าว
กันว่า).
๒๓. ยทิมสส โลกนาถสส
วิรัชสิสสาม สาสัน
อนาคตมฺหิ อทุธานะ
เหสฺสาม สมฺมุขา อิม.
๒๓. พี่ว่า พวกเราจักพลาดพระศาสนา
(คือพระธรรม)ของพระบรมโลกนาถ
พระองค์นี้ไซ้ พวกเราก็จักเกิด
พร้อมหน้ากัน ในศาสนาของพระหนอ
พระพุทธเจ้าพระองค์นี้ ในอนาคตอัน
นานไกล.

๑-๑ ฉ. อิมะ ปาชา เปยฺยาเลน กตา.

คุณกมล-คุณพยงค์ จิระพันธุ์วานิช
สร้างต้นฉบับถวาย เป็นพุทธบูชา

๒๔. ยี่ดา มนุสสา นที ตรนตา
ปฏิบัติถุ่ วิรชฌีย
เหตุจาศิตุเต คเหตุวาน
อุตุตรนุติ มหานที.
๒๕. เอวเมว มยํ สพุเพ
ยที มุญจามิมิ ชินิ
อนาคตมฺหิ อทุธานเ
เหตุสํสาม สมุขุขา อิมิ.
๒๖. ตสฺสาปี วจันํ สุตฺวา
ภียโย จิตฺตํ ปสาทยิ^๑
อุตุตริ วตมธิฏฺจาสี
ทสปารมิปุริยา.
๒๔. มนุษย์ทั้งหลายเมื่อจะข้ามแม่น้ำ หาก
พลาดท่าข้ามเฉพาหน้า ก็ถ่อเอา
ท่าข้ามข้างไต (คือท่าถัดไป) ยอม
ข้ามแม่น้ำใหญ่ได้ ฉันทิ.
๒๕. พวกเราทั้งหมด หากสิ้นพระชินเจ้า
พระองค์นี้แล้ว ในอนาคตอันนานไกล
พวกเราก็จักเกิดพร้อมหน้ากัน ใน
ศาสนาของพระหนอพระพุทธเจ้าพระ
องค์นี้ (และบรรลุมรรคผล) ได้
ฉันทิ.
๒๖. เราตกคต ไต่ขึ้นพระค้ำรัสของ
พระชินเจ้าปิยทัสสีแม่พระองค์นั้นแล้ว
ได้บังเกิดจิตเลื่อมใสยิ่งนัก จึงได้
อธิษฐานพรต ไต่ยิ่งขึ้นเพื่อ บำเพ็ญ
บารมี ๑๐ ทศโทบริบูรณ์.

^{๑-๑} ฉ. อิมิ ปาธา เปยฺยาเลน กตา.

^๒ อ. ปสาทยิ.

๒๑. สุธัญญ์ นาม นคร
 สุตตโต นาม ชุตติโย
 สัจจนทา^๑ นาม ชนิกา
 ปิยทัสสีสสุ สตุถุโน.

๒๑. พระนคร (ของพระผู้มีพระภาคเจ้า
 ปิยทัสสีพระองค์นี้) มีชื่อว่า สุธัญญะ
 กษัตริย์พระนามว่า พระเจ้าสุทัตตะ
 เป็นพระบิดา พระมารดาผู้ให้กำเนิด
 พระปิยทัสสีพระบรมศาสดา พระนาม
 ว่า สัจจนทา.

๒๒. นววิสุตสหัสธานี
 อकारี อชฺฌ โส วสิ
 สุนิมมลวิมลคิริคูหา
 ตโย ปาสาทมุตตมา.

๒๒. พระองค์ประทับครองราชมณเฑียรแล้ว
 จนสิ้นกาลเก้าพันปี ทรงมีปราสาท
 อลังการมายัง ๓ องค์ คือ สุนิมมล
 ปราสาท วิมลปราสาท และคิริคูหา
 ปราสาท

๒๓. เตตฺถีสสทสฺสาณิ^๒
 นาริโย สมลงฺกตา
 วิมลา นาม สา นาริ
 กญฺจนาเวโพ นาม อตุรโช^๓.

๒๓. ทรงมีนารีสามหมื่นสามพันประทับกาย
 สวยงาม นารีผู้เป็นพระมเหสีพระองค์
 นั้นมีพระนามว่า พระนางวิมลา และ
 มีพระกัญจนาวะพกุมารเป็นพระโอรส.

^๑ โป. สัจจนุทนา; ฉ. จนุทา นามาสิ.

^๒ ฉ. เตตฺถีสสทสฺสาณิ จ.

^๓ ก. กญฺจนาเวพ อตุรโช, อี. กญฺจน-
 เวโพ นาม...

๓๐. นิมิตเต จตุโร ทิสฺวา
 รถยาเนน นิกุขมิ
 ฉมาสี ปธานจารี
 อจรี ปุริสูตฺตโม.

๓๑. พุรหุมนา ยาจิโต สนฺโต
 ปิยทสฺสี มหามุณี
 วตฺติ จกฺกั มหาวีโร
 อุตฺถุยาเน^๑ มโนรเม.

๓๒. ปาลีโต สพฺพทสฺสี จ
 อเหตุ อคฺคสาวกา
 โสภิตो นามุปฺภุจฺจาโก
 ปิยทสฺสีสฺส สตฺถุโน.

๓๓. สฺุชาตา ธมฺมทินฺนา จ
 อเหตุ อคฺคสาวิกา
 โภธิ ทสฺส ภควโต
 กกุโธติ^๒ ปฺวฺจฺจติ.

๓๐. พระชินเจ้า ผู้ทรงสูงสุดกว่าบุรุษทั้ง-
 หลาย ทรงเห็นนิมิต ๔ แล้วเสด็จ
 ออกผนวชด้วยราชยานรถ (เทียมมา
 อาชาไนย) ได้ทรงบำเพ็ญเพียรแล้ว
 สิ้นกาล ๖ เดือน.

๓๑. พระมหามุนีปิยทสสี วีรบุรุษผู้ยิ่งใหญ่
 เป็นผู้ซึ่งพระพรหมทูลอาราธนาแล้ว
 ทรงประกาศพระธรรมจักร ณ พระ-
 อุตฺถุยาเนอันนารัณรมย์ใจ.

๓๒. พระปาลีตเถระและพระสัพพทสสีเถระ
 เป็นพระอัครสาวก พระเถระชื่อ
 พระโสภิตะ เป็นพระอุปัฏฐากของ
 พระปิยทสสีพระบรมศาสดา.

๓๓. พระสุชาตาเถรีและพระธรรมทินนา-
 เถรี เป็นพระอัครสาวิกา ต้นไม้เป็น
 ที่ตรัสรู้ของพระผู้มีพระภาคเจ้าพระ-
 องค์นั้น ชาวโลกเรียกว่า กุกระ
 (รกฟ้าขาว).

^๑ อ. อุตฺถุยานุยาเน. ^๒ อ. กกุโธติ.

๓๔. สนนโก^๑ ธรรมโก เจว
 อเหตุ อคฺคูปฏฺฐกา
 วิสาชา ธรรมทินนา จ
 อเหตุ อคฺคูปฏฺฐิกา.

๓๕. โสปี พุทฺโธ อมิตยโส
 ทวตฺตีสวรรลกฺขโณ
 อสีติหตฺตมฺพเพโธ
 สาลราชาว ทิสฺสติ.

๓๖. อคฺคิจนฺทสุริยานี^๒
 นตฺถิ ตาทิสฺสิกา ปภา
 ยตา อหุ ปภา ตสฺส
 อสมสฺส มहेสิโน.

๓๔. สันตกคหบดีและธรรมิกคหบดี เป็น
 อัครอุปฐาก วิสาชาอุบาสิกาและ
 ธรรมทินนาอุบาสิกา เป็นอัคร-
 อุปฐายิกา.

๓๕. พระพุทธเจ้า ผู้ทรงมีพระยศ (คือ
 พระเกียรติยศและบริวาร) นับมิได้
 ทรงมีพระ (มหาปฐ) ลักษณะ อัน
 ประเสริฐ ๓๒ ประการแม่พระองค์นั้น
 ทรงมีพระวรกายสูง ๘๐ ศอก ทรง
 ปรางภูเหมือนต้นรังใหญ่ ฉะนั้น.

๓๖. พระรัศมี (ที่ชานออกจากพระวรกาย)
 ของพระมเหสีเจ้า ผู้หาบุคคลเสมอ
 เหมือนมิได้พระองค์นั้น จะเปรียบกับ
 แสงไฟ แสงจันทร์ และแสงอาทิตย์
 เช่นนั้นหาได้ไม่.

^๑ ฉ. สนนโก ธรรมโก เจว, ฮ. สนนโก.

^๒ ก. อคฺคิยา จนฺทสุริยานี.

๓๗. ตสุสาปิ เทวเทวสุส
 आयु तावत्ก^๑ อหุ
 นวติวสุสสหัสสานิ
 โลกเ อฏจาสิ จกขุมา.

๓๘. โสปี พุทโธ อสมสโม
 ยุกานิปี ตานิ อตุลียานิ
 สัพพ^๑ ตมนนฺตรหิต^๑
 นนุ ธิตฺตา สัพพสงฺขารา.

๓๗. พระมเหสีเจ้าผู้ทรงมีพระจักขุ^๑ ทรง
 ดำรงอยู่แล้วในโลกเก้าหมื่นปี แม่
 พระชนมายุของพระมเหสีเจ้าผู้ประ-
 เสรีรู้กว่าเทวดาทิ้งหลายพระองค์นั้น
 จะไดยืนนานตลอดกาลเพียงนั้นก็ตาม.

๓๘. (แต่) พระพุทธเจ้าผู้ไม่มีบุคคลใด
 เสมอเหมือนพระองค์นั้น รวมทั้งคู่
 (คือพระอัครสาวก) ผู้ไม่มีใครเทียบ
 เทาเหล่านั้นด้วย ทั้งหมดนั้นก็ได้อันตรธาน
 ไปแล้ว สังขาร(สิ่งที่ปัจจัย
 ประจักษ์) ทั้งหมดเป็นของว่างเปล่า
 (ไม่เที่ยง ตั้งอยู่ไม่ได้ ไม่เป็น
 แก่นสาร) มิใช่หรือ.

^๑ ก. ดาวตตกา.

^๑ จักขุ ๕ :

๑. มังสจักขุ ๒. ทิพพจักขุ
 ๓. ปัญญาจักขุ ๔. พุทธจักขุ
 ๕. สมันตจักขุ

๓๘. ปิยทัสสี มุนิวโร
อัสสตุถารามมฺหิ นินฺพุโต
ตตฺถเวสฺส ชินฺธุโป
คฺฉิ โยชนมฺคฺคโตติ.

๓๘. พระพุทธเจ้าปิยทัสสี ผู้เป็นพระมุนีผู้
ประเสริฐเสด็จเข้าสู่พระนิพพานแล้ว
ณ พระอัสสตุถาราม พระชินสฎฺฐปของ
พระองค์สูง ๓ โยชน์ ประดิษฐาน ณ
พระอัสสตุถารามนั้น ฉะนั้นแล.

ปิยทัสสีพุทธวโร เตรสโม.

จบ พระปิยทัสสีพุทธวงศ์ ที่ ๑๓.

พุทธวงศ์ . ๒-๗ . ๑-๑๘

คุณประภิต จันทรสุทัศน์
สร้างต้นฉบับถวาย เป็นพุทธบูชา

๑๖. อตฺถทสฺสํพุทฺธวํส

๑. ตตฺถเว มณฺหกปฺปมฺหิ
    อตฺถทสฺสํ มหายโส
มหาตมํ นินฺหฺวาน
    ปตฺโต สมนฺโพนฺมุตฺตมํ.

๒. พุรฺหมุณา ยาจิโต สนฺโต
    ธมฺมจกฺกํ ปวตฺตยิ
อมเตน ตปฺปยิ โลกํ
    ทสฺสทสฺสํ สเทวํ.

๓. ทสฺสาปิ โลกนาถสฺส
    อเหตุํ อภิสฺมยา ตโย
โกฏิสฺสทสฺसानํ
    ปจฺมาภิสฺมโย อหุ.

๑ ก. ทสสทสฺสํ สเทวกา.

๑๖. พระอตฺถทสฺสํพุทฺธวํส

๑. ในมณฑกัปนั้นแล^๑ ได้มีพระพุทธเจ้า
อตฺถทสฺสํ พระองค์ทรงมีพระยศ
(เกียรติศัพท์ และบริวาร) ใหญ่ยิ่ง
ทรงทำลายความมีคมืด (คืออวิชชา)
เสียได้ ทรงบรรลुพระสัณโพนฺมุตฺตมอัน
สูงส่งแล้ว.

๒. พระพุทธเจ้าอตฺถทสฺสํ เป็นผู้ซึ่งพระ-
พรหมทูลอาราธนาแล้ว ทรงประกาศ
พระธรรมจักร ยังหมื่นโลกธาตุพร้อม
ทั้งเทวโลกให้เอิบอิม ด้วยอมตธรรม
แล้ว.

๓. อภิสฺมัย (ในศาสนา) ของพระบรม-
โลกนาถ แม่พระองค์นั้นได้มีมา
๓ ครั้ง ปฐมอภิสฺมัยได้มีแล้ว แก่
เทวดาและมนุษย์แสนโกฏี.

๑ กัปที่มีพระพุทธเจ้าเสด็จอุบัติ ๓ พระองค์
คือพระพุทธเจ้าปิยทสฺสํ อตฺถทสฺสํ ธรรม-
ทสฺสํ เรียกว่า มณฑกัป.

๔. ยथा พุทฺโธ อตฺถทสฺสี
 จรติ เทวจาริกํ
 โภกฺกิสฺสทสฺसानํ
 ทุคฺคิยาภิสฺมโย อหุ.

๕. ปุณาปรํยทา พุทฺโธ
 เทเสสิ ปิตุ สนฺติเก
 โภกฺกิสฺสทสฺसानํ
 ทุคฺคิยาภิสฺมโย อหุ.

๖. สนนฺนิปาตา ทโย อาสุํ
 ทสฺสาปิ จ มहेสิโน
 ชีณาสวานํ วิมลानํ
 สนนฺนิจิตฺตานํ ตาทินํ.

๗. อญฺจนวฺตีสทสฺसानํ
 ปจฺโม อาสิ สมากโม
 อญฺจาสิตีสทสฺसानํ
 ทุคฺคิโย อาสิ สมากโม.

๔. เมื่อครั้งพระอรรถกถาสีพุทธเจ้า เสด็จ
 เทียวจาริกไปในเทวโลกนั้น อภิสัมย
 ครั้งที่ ๒ ได้มีแล้วแก่เทวดาแสนโกฏิ.

๕. อีกครั้งหนึ่ง ในคราวที่ พระพุทธเจ้า
 ทรงแสดงธรรมอื่นอีก ในราชสำนัก
 พระบิดานั้น อภิสัมยครั้งที่ ๓ ได้มีแล้ว
 แก่เทวดาและมนุษย์แสนโกฏิ.

๖. พระมเหสีเจ้า แม่พระองค์นั้น ได้มี
 การประชุมพระสาวกถ้วนพระชีณาสพ
 ผู้ปราศจากมลทินมีจิตสงบตรงคำที่พูด
 (รวม) ๓ ครั้ง.

๗. ครั้งแรกมีพระชีณาสพ แก่หมื่นแปดพัน
 มาประชุม ครั้งที่ ๒ มีพระชีณาสพ
 แปดหมื่นแปดพันมาประชุม.

คุณสมหวัง ถนอมแก้ว

สร้างต้นฉบับถวายเป็นพุทธบูชา

๘. อฏฺฐสตุตฺตีสหสฺसान์^๑

ตติโย อาสิ สมากโม

อนุปาทา วิมุตฺต่าน์

วิมลาน์ มเหสิน์.

๙. อหิ์ เตน์ สมเยน

ชฎิลโ อุกฺคตาปโน

สุสิโม นาม. นามเณ

มหายา เสฏฺฐสम्मโต.

๑๐. ทิพฺพิ์ มนุทราวุ์ ปุปฺพิ์

ปทุม์ ปาริฉตฺตกั

เทวโลกาหริตฺวาน

สมฺพุทฺธิ์ อภิปุชฺชียิ์.

๑๑. โสปีมิ์ พุทฺโธ พุยาภาสิ

อตุถหฺสฺสี มหามุณี

อฏฺฐารเส กปฺปสเต

อัย พุทฺโธ ภวิสฺสตี.

๘. ครั้งที่ ๓ มีพระปิณาสพเจ็ดหมื่นแปด

พันลวนแต่เป็นผู้พนกิลีสแล้ว เพราะ

ไม่ถ่อมมัน ปราศจากมลทิน แสงห่าคุณ

อันยิ่งใหญ่มาประชุมกัน.

๙. สมัยนั้นเราตกตเป็นชฎิลเมื่อกล่าว

โดยนาม มีนามว่า สุสิมะ มีความ

เพียรเครื่องเผากิลีสกล้า ประ-

ชาชนยอมรับนับถือว่าประเสริฐสุดใน

แผ่นดิน.

๑๐. เราตกตได้นำดอกมณฑารพ ดอก

ปทุม ดอกปาริชาติทิพย์ จากเทวโลก

มาบูชาแล้วซึ่งพระสัมพุทฺธเจ้า.

๑๑. พระอตุถหฺสฺสีพุทฺธเจ้า ผู้พระมหารุณี

แม่พระองค์นั้น ก็ได้ทรงพยากรณ์เรา

ตกตว่า ในพื้นแปดรอยกัปฺปสุสิมชฎิล

นี้จักเป็นพระพุทฺธเจ้า.

^๑ อ. อฏฺฐสตุตฺตีสหสฺसान์, ฉ. อฏฺฐสตุตฺตีส
สตุตฺตีสหสฺसान์.

๑๒. อหุ กปิลวุหยา รมมา
 นิภขมิตฺวา ตถาคโต^๑
 ปธานํ ปทหิตฺวาน
 กตฺวา ทุกฺกรการิกิ^๒.

๑๒. พระตถาคตจักเสด็จออกจากพระนคร
 มีชื่อว่ากบิลอันนารัณรมย์ แล้วจักเริ่ม
 ตั้งความเพียรกระทำทุกกรกิริยา.

๑๓. อชปาลรুকฺขมุลสมิ
 นิสีหิตฺวา ตถาคโต
 ตตฺถ ปายาสํ ปคฺคยฺห
 เนรณฺชรมุเปหิติ.

๑๓. พระตถาคตจักประทับนั่ง ณ ควางตน
 อชปาลนิโครธ จักทรงรับข้าวปายาส
 ณ ที่นั้น แล้วเสด็จมายังแม่น้ำ
 เนรัญชรา.

๑๔. เนรณฺชราย ตีรมหิ
 ปายาสํ อท โส ชิโน
 ปฏิยตฺตวรมคฺเคน
 โโพธิมุลมุเปหิติ.

๑๔. พระชินะพระองค์นั้น จักเสวยข้าว
 ปายาส ที่ฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา แล้ว
 เสด็จมาที่ควางไม้ ที่ตรัสรู้ตามมรรคา
 ที่เขาคงแดงไว้อย่างดีเยี่ยม.

๑๕. ตโต ปทกฺขิณิ กตฺวา
 โโพธิมณฺฑิ อนุตฺตโร
 อสฺสตฺถรুকฺขมุลมหิ
 พุชฺฌิสฺสติ มหายโส^๒.

๑๕. ต่อจากนั้น พระตถาคตผู้หาที่เปรียบ
 มิได้ ทรงมีพระยศ (พระเกียรติศัพท์
 และบริวาร) ใหญ่ยิ่ง จักกระทำ
 ประทักษิณพระแท่นที่ตรัสรู้ แล้วจัก
 ตรัสรู้ที่ควางแห่งตนอัสสัถตพฤกษ์.

๑-๑ ฉ. อิม ปาจา น ทิสฺสนฺติ.

๒-๒ ฉ. อิม ปาจา เปยฺยาเลน กตา.

๑๖. อิมัสส ชนิกา มาตา
 มายา นาม ภวิสฺสตี
 ปิตา สุทฺโธทโน นาม
 อัยฺ เหสฺสตี โคตโม.
๑๖. พระมารดา ผู้ให้กำเนิดพระตถาคตนี้
 จักมีพระนามว่า พระนางมายา
 พระบิดา จักมีพระนามว่า พระเจ้า
 สุทฺโธทนะ พระตถาคตนี้จักมีพระ-
 นามว่า โคตมพุทธเจ้า.
๑๗. โกลิโต อุปติสฺโส จ
 อคฺคา เหสฺสนฺติ สาวกา
 อนาสวา วิตรากา
 สนฺตจิตฺตา สมหิตา
 อานนฺโท นามุปฺภุจโก
 อุปฺภุจิสฺสตีมฺ ชินฺ.
๑๗. พระโกลิตเถระและพระอุปติสฺสเถระ
 ผู้ไม่มีอาสวะ ปราศจากราคะ มีจิตสงบ
 มีใจตั้งมั่นแล้ว จักเป็นพระอัครสาวก
 พระอุปฺภุจโก นามว่า พระอานนท์
 จักเฝ้าอุปฺภุจโกพระชินะนี้.
๑๘. เขมา อุปฺปลวณฺณา จ
 อคฺคา เหสฺสนฺติ สาวกา
 อนาสวา วิตรากา
 สนฺตจิตฺตา สมหิตา
 โโพธิ คสฺส ภควโต
 อสฺสตุโถติ ปวฺจฺจติ?
๑๘. พระเขมาเถรี และพระอุบลวรรณา-
 เถรี ผู้ไม่มีอาสวะ ปราศจากราคะ
 มีจิตสงบ มีใจตั้งมั่นแล้ว จักเป็น
 พระอัครสาวิกา คนไม่เป็นที่ตรัสรู้
 ของพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น
 ชาวโลกเรียกว่า อัสสตัดะ.

๑-๑ ฉ. อิมะ ปาสา เปยฺยาเลน กตา.

๑๙. ๑ จิตโต จ. หัตถาฬวก
 อคฺคา เหฺสฺสนฺตฺตฺตฺตฺตฺต
 นนฺทมาตา จ อุตฺตรา
 อคฺคา เหฺสฺสนฺตฺตฺตฺตฺต
 อายุ วสฺสสฺสํ ตสฺส
 โคตมสฺส ยสฺสสิโน.

๑๙. จิตตคหบดีและหัตถาฬวกคหบดีจักเป็น
 อัครอุปัฏฐาก นันทมารดาอุบาสิกา
 และอุตตราอุบาสิกา จักเป็นอัคร-
 อุปัฏฐายิกา พระโคตมพุทธเจ้าผู้ทรง
 มีพระยศพระองค์นั้น จักมีพระชนมายุ
 ๑๐๐ พรรษา.

๒๐. อิทํ สุตฺวาน วจัน
 อสมสฺส มเหสีโน
 อาโมทิตา นรมฺรู
 พุทฺธพีชงฺกุโร อัย.

๒๐. คนและเทวดา ได้ยินพระคำรัสของ
 พระมเหสีเจ้าผู้หาบุคคลเสมอเหมือน
 มิได้นี้แล้ว ต่างมีใจบังเหิงว่า ท่าน
 ชฎินี้เป็นทั้งพระพีชและพระหนอแห่ง
 พระพุทธเจ้า.

๒๑. อุกฺกุฏจิสฺสทา วตฺตนฺติ
 อปฺโฆณฺติ หสฺนฺติ จ
 กตฺถชฺลี นมสฺสนฺติ
 ทสฺสหสฺสีเทวตา?

๒๑. เสียงโหร้องต้อนรับเป็นไปอยู่ เหล่า
 เทวดาในพื้นโลกธาตุ ประบมือและ
 ราเริง ประนมอัญชลินมัสการอยู่
 (กล่าวกันว่า).

๑-๑ ฉ. อิม ปาสา เปยฺยาเลน กตา.

๒๒. ยทิมนัสส โลกนาถัสส
 วิรชฺฉิสฺสาม สาสัน
 อนาคตมฺหิ อทฺธานเ
 เหลสฺสาม สมนฺมุขา อิมฺ.

๒๓. ยถา มนุสฺสา นที ตรณฺตา
 ปฏฺฐิตฺถํ วิรชฺฉิย
 เหมจาทิตฺถเ คเหตุวาน
 อุตฺตรนฺติ มหานที.

๒๔. เอวเมว มยฺ สพฺเพ
 ยทิ มุญฺจามิมฺ ชิน
 อนาคตมฺหิ อทฺธานเ
 เหลสฺสาม สมนฺมุขา อิมฺ.

๒๒. ติว่า พวกเราจักพลาดพระศาสนา
 (คือพระธรรม)ของพระบรมโลกนาถ
 พระองค์ไซ้ พวกเราก็จักเกิด
 พร้อมหน้ากัน ในศาสนาของพระหนอ
 พระพุทธเจ้าพระองค์ ในอนาคตอัน
 นานไกล.

๒๓. มนุษย์ทั้งหลายเมื่อจะข้ามแม่น้ำ หาก
 พลาดท่าข้ามเฉพาหน้า ก็ถือเอาท่า
 ข้ามข้างใต้ (คือท่าถัดไป) ย่อม
 ข้ามแม่น้ำใหญ่ได้ ฉะนั้น

๒๔. พวกเราทั้งหมด หากสิ้นพระชินเจ้า
 พระองค์แล้ว ในอนาคตอันนานไกล
 พวกเราก็จักเกิดพร้อมหน้ากัน ใน
 ศาสนาของพระหนอพระพุทธเจ้าพระ
 องค์(และบรรลุมรรคผล)ได้ ฉะนั้น.

๑-๑ ฉ. อิมเ ปาจา เปยุยาเลน กตา.

๒๕. ตสฺสาปิ วจัน สุตฺวา
 หนฺุโจ^๑ สํวึคฺคมาณโส
 อุตฺตริ วตมธึฏฺฐาสิ
 ทสฺปารมิปุริยา.

๒๖. โสภณํ นาม นครํ
 สาคโร นาม ชตฺติโย
 สุตฺสสนา นาม ชนิกา
 อตฺถทสฺสิสฺส สตฺถุโน^๒

๒๗. ทสฺวสฺสสทฺสฺสานิ
 อการํ อชฺฌ โส วสิ
 อมฺรคิ สฺสุรคิ คิริพาหนา^๓
 ตโย ปาสาทมุตฺตมา.

๒๕. เราตถาคต ไคสํคัปประคํารัสฺสแห่ง
 พระพุทธเจ้าอรรถกถาสี แม่พระองค์นั้น
 แล้ว มีใจเราเริ่งคั่นคั่นจึงได้อธิษฐาน
 พรดีให้ยิ่งขึ้นเพื่อบำเพ็ญบารมี ๑๐ ทศ
 ไทบริบูรณ์.

๒๖. พระนคร (ของพระผู้มีพระภาคเจ้า
 อรรถกถาสีพระองค์นี้) มีชื่อว่า โสภณะ
 กษัตริย์พระนามว่า พระเจ้าสาคระ
 เป็นพระบิดา พระมารดาผู้ให้กำเนิด
 พระบรมศาสดาอรรถกถาสี พระนามว่า
 พระนางสุทฺสสนา.

๒๗. พระชินะ ประทับครองราชมณเฑียร
 แล้วจนสิ้นกาลหมื่นปี ทรงมีปราสาท
 อังคางามยี่ง ๓ องค์คืออมรคิปราสาท
 สฺสุรคิปราสาท และคิริพาหนปราสาท.

^๑ ก. ญฺุโจ.

^๒ ก. มฺเทสิโน.

^๓ ฉ. อมรคิริ สฺสุคิริวาหนา.

๒๘. เตตฺถีสตีสหัสสานิ^๑

นารีโย-สมลงฺกตา
 วิสาชา นาม ส่า นารี
 เสโล นามาสี อตุโรไซ.

๒๙. นิमितฺเต จตุโร ทิสฺวา

อสฺสยาเนน นิกฺขมิ
 อนฺนอุจฺจมาसानิ
 ปธานํ ปทธี ชิโน.

๓๐. พุรฺหมุณา ยาจิโต สนฺโต

อตฺถทสฺสี มหายโส
 วคฺติ จกฺกํ มหาวิโร
 อโนมุขฺยาเน นราสโก.

๓๑. สนฺโต จ อุปสนฺโต จ

อเหตุํ อคฺคสาวกา
 อภโย นามุปฺภุจาสโก
 อตฺถทสฺสีสฺส มเหสีโน.

๒๘. ทรงมีนารีสามหมื่นสามพันล้วนประดับ

ประคาสวยงาม นารีผู้เป็นพระมเหสี
 พระองค์นั้น พระนามว่า พระนาง
 วิสาชา และมีพระกุมารชื่อเสละเป็น
 พระโอรส.

๒๙. พระชินะทรงเห็นนิมิต ๔ แล้วเสด็จ

ออกผนวชด้วยราชยานมา ทรงตั้ง
 ความเพียร ๘ เดือนเต็ม.

๓๐. พระพุทธเจ้าอดีตทสี่ผู้มีพระยศใหญ่ยิ่ง

ทรงเป็นพระมหาวิบุรุษประเสริฐสุด
 กวามรชน เป็นผู้ซึ่งพระพรหมทูล
 อาราธนาแล้ว ไตทรงประกาศพระ-
 ธรรมจักร ณ พระอโนมอุทยาน.

๓๑. พระสันตเถระและพระอุปสันตเถระ

เป็นพระอัครสาวก พระเถระ ชื่อ
 อภยะเป็นพระอุปัฏฐากของพระมเหสี
 เจ้าอดีตทสี่.

^๑ ฉ. อี. เตตฺถีสณฺจ สหสฺसानิ.

๓๒. ฐมมา เจว สุธมมา จ
 อเหตุ อคฺคสาวิกา
 โพิ คสฺส ภควโต
 จมฺปโกติ ปวฺจจติ.
๓๓. นกุลโล เจว นิสโก จ
 อเหตุ อคฺคปฏฺจกา
 มกิลลา จ สุนฺนทา จ
 อเหตุ อคฺคปฏฺจิกา.
๓๔. โสปี พุทฺโธ อสมสโม
 อสตีหตฺถมฺคฺคโต^๑
 โสภเต สาลราชา
 อุพฺพราชา ปูริโต.
๓๕. คสฺส ปากติกา รัสสี
 อเนกสฺสโกฏฺเฒ
 อุทฺธ อโธ หส ทิสวา
 ผรณฺตี โยชนํ สทา^๒
๓๒. พระธัมมาเถรีและพระสุธัมมาเถรี
 เป็นพระอัครสาวิกา, ตนไม่เป็นที่ตรัสรู้
 ของพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น
 ชาวโลกเรียกว่า จัมปะกะ (จำปา).
๓๓. นกุลกทปทีและนิสกกทปที เป็นอัคร-
 อุปัฏฐาก มกิลลาอุบาสิกาและสุนันทา-
 อุบาสิกา เป็นอัครอุปัฏฐายิกา.
๓๔. พระพุทธเจ้า ผู้ไม่มีใครเสมอเหมือน
 แม่พระองค์นั้น ทรงมีพระวรกายสูง
 ๘๐ ศอก ทรงงามสง่าดุจตนรังใหญ่
 (และ) ดุจพระจันทร์เต็มดวงฉะนั้น.
๓๕. พระรัศมีหลายร้อยโกฏิตามปรกติของ
 พระพุทธเจ้าอัครมาสสิพระองค์นั้น แผ่
 ไปโยชน์หนึ่งทิว ๑๐ ทิศ ทั้งเบื้องบน
 เบื้องล่าง ตลอดกาลทุกเมื่อ.

^๑ ก. อสตีรตนมฺคฺคโต.

^๒ ฮี. ตทา.

๓๖. โสปี พุโธ นราสโก^๑
 สพุสตุตตุตโม มุนิ
 วสุสสตุสสุสานิ
 โลเก อฏจาสิ จกขุมา.

๓๗.^๒ อตุลฺลํ ทสฺเสตฺวา โอภาสํ
 วิโรเจตฺวา สเทเวเก^๒
 โสปี อนิจฺจํ ปคฺโค
 ยถกฺกุปาทานสงฺขยา.

๓๘. อตุถทสฺสี ชินวโร
 อโนมารามมฺหิ นิพฺพุโต
 ธาตุวิตุถารกํ อาสิ
 เตสุ เตสุ ปเทสโตติ.
 อตุถทสฺสีพุทฺธวํโส จุทฺทสโม.

๓๖. พระพุทธเจ้าผู้ทรงเป็นจอมแห่งมนุษย์
 สูงสุดกว่าสัตว์ทั้งปวง ทรงเป็นพระมุนิ
 ทรงมีพระจักขุ แม่พระองค์นั้น ทรง
 ดำรงอยู่แล้วในโลก แสนพรรษา.

๓๗. พระพุทธเจ้า แม่พระองค์นั้นทรง
 ประทานแสงสว่าง อันไม่มีแสงอันใด
 เทียบเท่า ทรงยังโลกพร้อมทั้ง
 เทวโลกให้สว่างไสวแล้ว ไค้ทรง
 ถึงความไม่เที่ยง เสด็จสู่ปรินิพพาน
 เพราะสิ้นอุปาทาน (ความถือมั่น)
 เหมือนไฟสิ้นเชื้อ ฉะนั้น.

๓๘. พระชินวรอัครทสฺสี เสด็จเข้าสู่
 พระนิพพานแล้ว ณ พระอนิราม
 พระบรมสารีริกธาตุ ไค้แผ่ออกจาก
 ประเทศไปในประเทศต่าง ๆ ฉะนั้นแล.
 จบ พระอัครทสฺสีพุทธวงศ์ ที่ ๑๔.

^๑ ก. นราสโก.

^{๒-๒} ส. อ. อตุลฺลํ ทสฺสยิตฺวาน
 โอภาเสตฺวา สเทเวเก.

๑๗. ธรรมทศสี่พุทธวัต

๑. ตตฺถเว มณฺทกปฺปมฺหิ
    ธมฺมทศสี่ มหายนโส
    ตมฺนุชการํ วิธมิตฺวา
    อติโรจติ สเทวเก.

๒. ทสฺสาปิ อตุลเตชฺส
    ธมฺมจกฺกปฺวตฺตเน
    โกฏิสฺตสฺสทานํ
    ปจฺมาภิสฺสมโย อหุ.

๓. ยทา พุทฺโธ ธมฺมทศสี่
    วิเนสิ สณฺชยํ อสิ
    ตทา นวุติโกฏินํ
    หุติยาภิสฺสมโย อหุ.

๑๗. พระธรรมทศสี่พุทธวงศ์

๑. ในมัตถกัปนั้นแล ได้มีพระพุทธเจ้า
    ธรรมทศสี่ ผู้มีพระยศยิ่งใหญ่ ทรง
    กำจัดความมืดมิด (คืออวิชชา) ทรง
    รุ่งโรจน์ยิ่งในโลกพร้อมทั้งเทวโลก.

๒. ในคราวที่พระองค์ ผู้ทรงมีพระเดช
    ไม่มีใครเทียบเท่า แม่พระองค์นั้น
    ทรงประกาศพระธรรมจักร ปฐมอภิ-
    สมัย ได้มีแล้วแก่เทวดาและมนุษย์
    แสนโกฏี.

๓. ในคราวที่พระพุทธเจ้าธัมมทศสี่ ทรง
    แนะนำวิเศษซึ่งสัตบุรุษดาสนั้น อภิสมัย
    ครั้งที่ ๒ ได้มีแล้วแก่เทวดาและมนุษย์
    เก้าสิบโกฏี.

๔. ยथा สกฺโก อุปกณฺฉิ
สปริโส วินายกั
ตทา อสีติโกฏี^๑
ตคิยาภิสมโย อหุ.
๕. ตสฺสาปิ เทวเทวสฺส
สนฺนิปาตา ตโย อหุ^๑
ชึณฺสาสวานั วิมลานั
สนฺตจิตฺตาน ตาทินั.
๖. ยथा พุทฺโธ ธมฺมทสฺสี
สฺรณฺเว วสฺสึ อุปาคมิ
ตทา โภฏิสฺสทสฺสฺสานั^๒
ปจฺโม อาสิ สฺมาคโม.
๔. ในคราวที่ท้าวสักกเทวราช พร้อม
ควยบริษัท เข้าเฝ้าพระพุทธองค์
ทรงแนะนำวิเศษนั้น อภิสมัยครั้งที่ ๓
ได้มีแล้วแก่เทวดาและมนุษย์แปดสิบ-
โกฏิ.
๕. พระพุทธเจ้าธรรมทัสสีผู้ประเสริฐกว่า
เทวดาทั้งหลาย ได้มีการประชุม
พระสาวกล้วนพระชึณาสพ ปราศจาก
มลทิน มีจิตสงบ ทรงตาทิคุณ(รวม)
๓ ครั้ง.
๖. ในคราวที่พระพุทธเจ้าธรรมทัสสีเสด็จ
เข้าจำพรรษาในสรณครนั้น ภิกษุ
ชึณาสพแสนโกฏิ ได้มาประชุมกันเป็น
ครั้งแรก.

^๑ ก. อาสุ.

^๒ ก. ส. อ. โภฏิสทสฺสฺสานั.

๑. ปุณาปรีย์ ยทา พุทโธ
 เทวโต เอตี^๑ มานุสส์
 ตทาปี สตโกฏินัน
 ทุติโย อาลี สมากโม.

๑. ครั่งต่อมา ในคราวที่พระพุทธเจ้า
 เสด็จลงมาจากเทวโลก สู่มนุษยโลก
 นั้น ภิกษุชฎาสพรอยโกฏิได้มาประชุม
 กันเป็นครั้งที่ ๒.

๒. ปุณาปรีย์ ยทา พุทโธ
 ปกาเสลี ธูเต คุณเ
 ตทา อสีติโกฏินัน
 ตติโย อาลี สมากโม.

๒. ต่อมาอีกครั้งหนึ่ง ในคราวที่พระ-
 พุทธเจ้า ทรงประกาศธุดงค์คุณ^๑ นั้น
 ภิกษุชฎาสพแปดสิบโกฏิ ได้มาประชุม
 กันเป็นครั้งที่ ๓.

^๑ อี. เอหิ มานุเส.

^๑ ธุดงค์ ๑๓ คือ

๑. ถือกการนุ่งห่มผ้าบังสุกุล เป็นวัตร
๒. ถือกการนุ่งห่มจีวร ๓ ตัว เป็นวัตร
๓. ถือกการเที่ยวบิณฑบาต เป็นวัตร
๔. ถือกการเที่ยวบิณฑบาตตามลำดับ
๕. ถือกการฉันหน เดียวเป็นวัตร
๖. ถือกการฉันในบาตรเป็นวัตร
๗. ถือกการไม่ฉันของที่นำมถวาย
 หลังจากฉันแล้ว
๘. ถือกการอยู่ป่าเป็นวัตร
๙. ถือกการอยู่โคนไม้ เป็นวัตร
๑๐. ถือกการอยู่ในที่แจ้ง เป็นวัตร
๑๑. ถือกการอยู่ป่าช้า เป็นวัตร
๑๒. ถือกการอยู่ตามที่ เขาจัดให้
๑๓. ถือกการนั่ง เป็นวัตร (ไม่นอน).

คุณหญิงสุภัทรา สิงหลกะ

อุทิศกุศลให้พระยาราชมนตรี (สง่า สิงหลกะ) และคุณหญิงบุญปิ่น

๘. อหิ เตน สมเขน
 สกโก อาสี ปุรินุทโท
 ทิพฺเพน กนฺธมาเลน^๑
 ตูริเยนาภิปุชยิ.
๙. สมัยนั้น เราเป็นท้าวปุรินทสลัก-
 เทวราช ไคบุชา(พระพุทธเจ้า)ด้วย
 ของหอม พวงดอกไม้ และเครื่อง
 คนตรีทิพย์.
๑๐. โสปี มํ ตทา^๒ พุยากาลิ
 เทวมชฺเฒ นิสีทिय
 อฏฺฐารเส กปฺปสฺเต^๓
 อยฺ พุทฺโธ ภวิสฺสตี.
๑๐. ในคราวนั้น พระพุทธเจ้าแม่พระองค์
 นั้น ประทับนั่ง ในท่ามกลางเทวดา
 ทั้งหลาย ไคตรงพยากรณ์เราตถาคต
 ว่าในพื้นแปดร้อยกัป ท้าวสลักกะนี้จัก
 เป็นพระพุทธเจ้า.
๑๑. อหุ กปิลวฺหยา รมฺมา
 นิภฺขมิตฺวา ตถาคโต^๔
 ปธานํ ปทฺทิตฺวาน
 กตฺวา ทุกฺกรการิกํ.
๑๑. พระตถาคตจักเสด็จออกจากพระนคร
 อันมีชื่อว่ากบิล อันนารัณรมย์ แล้วจัก
 เริ่มตั้งความเพียรกระทำทุกกรกิริยา.

^๑ ก. ทิพฺพคนฺธเนน มาเลน.

^๒ ฉ. อี. พุทฺโธ.

^๓ ก. อฏฺฐารสกกปฺปสฺเต.

^{๔-๔} ฉ. อีเม ปาธา น ทิสฺสนตี.

๑๒. อชปาลรুকขมูลสมิ
นีสีทิตฺวา ตถาคโต
ตตถ ปายาสํ ปคฺคยฺห
เนรณฺชรมุเปหิตี.

๑๒. พระตถาคตจกัประทับนัง ฌ กวางตน
อชปาลนิโครธ จกัทรจรับขาวปายาส
ณ ที่นั้น แล้วเสด็จมายังแม่น้ำ
เนรณฺชรา.

๑๓. เนรณฺชราย ธีรมหิ
ปายาสํ อท โส ชิโน
ปฏฺยิตฺตวรมคฺเคน
โพธิมุลมุเปหิตี.

๑๓. พระชินะพระองค์นั้น จกัเสวยขาว
ปายาสที่ฝั่งแม่น้ำเนรณฺชราแล้วเสด็จ
มาที่ควงไม้ที่ตรัสรู้ ตามมรรคาที่เขา
ตกแดงไวแล้วอย่างตีเยี่ยม.

๑๔. ตโต ปทกฺขิณํ กตฺวา
โพธิมณฺฑํ อนุตฺตโร
อสุตฺตรুকขมูลสมิ
พุชฺฌิสฺสติ มหายโส.

๑๔. ต่อจากนั้น พระตถาคต ผู้หาที่เปรียบ
มิได้ ผู้มีพระยศใหญ่ จกักระทำประ-
ทัภษณพระแทนที่ตรัสรู้ แล้วจกัตรัสรู้
ที่ควงแห่งต้นอัสสัตถพฤกษ.

๑๕. อิมสฺส ชนิกา มาตว
มายา นาม ภวิสฺสติ
ปีตา สุทฺโธทโน นาม
อัยฺ เหสฺสติ โคตโม?

๑๕. พระมารดา ผู้ให้กำเนิดพระตถาคตนี้
จกัมีพระนามว่า พระนางมายา
พระบิดาจกัมีพระนามว่า พระเจ้า
สุทฺโธทนะ พระตถาคตนี้ จกัมีพระ-
นามว่า พระโคตมพุทธเจ้า.

๑-๑ ฉ. อิม ปาสา เปยฺยาเลม กตา.

คุณหญิงสุภัทรา สิงหลกะ

อุทิศกุศลให้พระยาราชมนตรี (สง่า สิงหลกะ) และคุณหญิงบุญยืน

๑๖. โกลิโต อุปติสฺโส จ
 อคฺคา เหฺสฺสนฺติ สāvกา
 อนาสฺวา วิตรากา
 สฺนฺตจิตฺตา สฺมาหิตา
 อานนฺโท นามุปฺภูจฺจาโก
 อุปฺภูจฺจิสฺสตีมฺ ชินฺ.
๑๖. พระโกลิตเถระและพระอุปติสฺสเถระ
 ผู้ไม่มีอาสวะปราศจากราคะมีจิตสงบ
 มีใจตั้งมั่นแล้ว จักเป็นพระอัครสาวก
 พระอุปฺภูจฺจิกนามว่า พระอานนท์
 จักเฝ้าอุปฺภูจฺจิกพระชินะนี้.
๑๗. เขมา อุปฺปลวณฺณา จ
 อคฺคา เหฺสฺสนฺติ สāvิกา
 อนาสฺวา วิตรากา
 สฺนฺตจิตฺตา สฺมาหิตา
 โภธิ ตสฺส ภควโต
 อสฺสฺตฺโถติ ปวฺจฺจติ.
๑๗. พระเขมาเถรี และพระอุปฺปลวณฺณา-
 เถรี ผู้ไม่มีอาสวะ ปราศจากราคะ
 มีจิตสงบ มีใจตั้งมั่นแล้ว จักเป็น
 พระอัครสาวิกา ตนไม่เป็นที่ตรัสรู้
 ของพระผู้มีพระภาคเจ้านั้น ชาวโลก
 เรียกว่า อัสสฺตฺถะ.
๑๘. จิตฺโต จ หตฺถาฬวโก
 อคฺคา เหฺสฺสนฺตฺตฺปฺภูจฺกา
 นนฺทมาตา จ อุตฺตรา
 อคฺคา เหฺสฺสนฺตฺตฺปฺภูจฺิกา
 อายุ วสฺสฺสํ ตสฺส
 โทตฺมสฺส ยสฺสฺสิโน.
๑๘. จิตตคหบดีและหัตถาฬวกคหบดีจักเป็น
 อัครอุปฺภูจฺจิก นันทมารดาอุบาสิกา
 และอุตตราอุบาสิกา จักเป็นอัคร-
 อุปฺภูจฺจิกาว พระโคตมผู้มีพระยศ
 พระองคฺฉิน จักมีพระชนมายุ ๑๐๐
 พรรษา.

๑-๑ ฉ. อิมะ ปาจา เปยฺยาเลน กตา.

๑๘. อิทํ สุตฺวาน วจัน
อสมสฺส มเหสีโน
อาโมทิตา นรมรु
พุทธพีชงฺกุโร อภํ.

๑๘. คนและเทวดา ได้ยินพระคำรัสของ
พระมเหสีเจ้า ผู้ไม่มีบุคคลเสมอ
เหมือนนั้นแล้ว ต่างมีใจบังเหิงว่า
ท้าวสักกเทวราชนี้เป็นทั้งพระพีชและ
พระหนอแห่งพระพุทธเจ้า.

๒๐. อุกฺกุฏจิสฺสทา วตฺตุนฺติ
อปฺโพญฺเฐนฺติ หสนฺติ จ
กตฺตชฺลี นมสฺสฺสนฺติ
ทสฺสทสฺสีเทวตา.

๒๐. เสียงโห่ร้องต้อนรับเป็นไปอยู่ เทวดา
ในหมื่นโลกธาตุ ประभมือและราเริง
ประณมอัญชลีนมัสการอยู่ (กล่าว
กันว่า).

๒๑. ยทิมสฺส โลกนาถสฺส
วีรชฺฉิสฺสาม สาสัน
อนาคตมฺหิ อทฺธานเ
เหสฺสาม สมนฺมุขา อิมํ.

๒๑. พิวา พวกเราจักพลาดพระศาสนา
(คือพระธรรม)ของพระบรมโลกนาถ
พระองค์นี้ไซ้ พวกเราก็จักเกิด
พร้อมหน้ากัน ในศาสนาของพระหนอ
พระพุทธเจ้าพระองค์นี้ ในอนาคตอัน
นานไกล.

๑-๑ ฉ. อิมเ ปาจา เปยฺยาเลน กตา.

คุณหญิงสุภัทรา สิงหลกะ

อุทิศกุศลให้พระยาราชมนตรี (สง่า สิงหลกะ) และคุณหญิงบุญนั้น

๒๒. ยถา มนุสฺสา นที ตรนฺตา
 ปฏิตฺถํ วิรชฺฌิย
 เหมจฺจาคิตฺถเณ กเหตุวาน
 อุตฺตรนฺติ มหานที.

๒๓. เอวเมว มยํ สฺพเพ
 ยที มุญฺจามิมํ ชินํ
 อนาคตมฺหิ อทฺธาเน^๑
 เหสุสาม สฺมมุขา อิมํ.

๒๔. ตสฺสาปิ วจันํ สุตฺวา
 ภิชฺโช จิตฺตํ ปสาทยี
 อุตฺตรี วตมธฺิฏฺจาสี
 ทสฺปารมิปุริยา.

๒๒. มนุษย์ทั้งหลายเมื่อจะข้ามแม่น้ำ หาก
 พลาดท่าข้ามเฉพาหน้า ก็ถ่อเอา
 ท่าข้ามข้างใต้ (คือท่าถัดไป) ย่อม
 ข้ามแม่น้ำใหญ่ได้ ฉะนั้น.

๒๓. พวกเราทั้งหมด หากสิ้นพระชินเจ้า
 พระองค์นี้แล้ว ในอนาคตอันนานไกล
 พวกเราก็จักเกิดพร้อมหน้ากัน ใน
 ศาสนาของพระหนอพระพุทธเจ้าพระ
 องค์นี้ (และบรรลุมรรคผล) ได้
 ฉะนั้น.

๒๔. เราตกตาด ได้สดับพระดำรัสของ
 พระชินเจ้าแม่พระองค์นั้นแล้ว ได้
 เกิดจิตเลื่อมใสยิ่งนัก จึงได้อธิษฐาน
 พรตให้ยิ่งขึ้นเพื่อบำเพ็ญบารมี ๑๐ ทศ
 ไทบริบูรณ์.

^{๑-๑} ฉ. อิม ปาจา เปยฺยาเลน กตา.

๓๑. สุรกษิโต^๑ ฌมฺมเสโน
 อเหตุํ อคฺคสาวกา
 สภิโย นามุปฺภูจาทโก
 ปุสฺสสฺส จ มเหสิโน.

๓๒. จาลา จ อุปจาลา จ
 อเหตุํ อคฺคสาวิกา
 โพิธิ ตสฺส ภควโต
 อามณฺโฑติ^๒ วุจฺจติ.

๓๓. ฌนฺนชโย วิสาโย จ
 อเหตุํ อคฺคูปฺภูจกา
 ปทุมมา ลีรินาคา จ^๓
 อเหตุํ อคฺคูปฺภูจิกา.

๓๔. อฏฺฐปณฺณาสรตณฺี
 โสปี อจฺจุคฺคโต มุนิ
 โสภเต สตรํสีว
 อปุรราชาว ปูริโต.

๓๑. พระสุรกษิตเถระและพระธรรมเสน-
 เถระ เป็นพระอัครสาวก พระเถระ
 ชื่อพระสภิยะ เป็นพระอุปัฏฐากของ
 พระปุตสสมเหสีเจ้า.

๓๒. พระจาลาเถรี และพระอุปจาลาเถรี
 เป็นพระอัครสาวิกา ต้นไม้เป็นที่
 ตรัสรู้ของพระผู้มีพระภาคเจ้า พระ-
 องค์นั้นชาวโลกเรียกว่า อามัณฑะ
 (มะขามป้อม).

๓๓. ฌนัญชยคหบดีและวิสาขคหบดี เป็น
 อัครอุปัฏฐาก ปทุมมาอุบาสิกาและ
 ลีรินาคาอุบาสิกาเป็นอัครอุปัฏฐายิกา.

๓๔. พระมุนี แม่พระองค์นั้น ทรงมีพระ-
 วรรกายสูง ๘๘ ศอกทรงงดงามเหมือน
 ดวงอาทิตย์ (และ) เหมือนดวงจันทร์
 เต็มดวง ฉะนั้น.

^๑ อ. สุโขโต ฌมฺมเสโน จ.

^๒ ก. อามลโกติ.

^๓ ฉ. อ. ปทุมมา เจว นาคา จ.